

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE STRES YARATAN YÖNETİCİ
DAVRANIŞLARI VE ÖĞRENCİLERİN
BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali Hikmet DEMİR

Ankara
Kasım, 2002

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE STRES YARATAN YÖNETİCİ
DAVRANIŞLARI VE ÖĞRENCİLERİN
BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI

(Şanlıurfa İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali Hikmet DEMİR

Danışman: DoÇ.Dr. İnyet PEHLİVAN AYDIN

Ankara

Kasım, 2002

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Teftişi Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Üye.....

Üye.....

Üye.....

ONAY

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsanın içinde yaşadığı dış ortamdan ve insanın içinde bulunan iç ortamdan kaynaklanan türlü etkenler organizmanın uyumunu bozmakta, organizmada yeni bir uyum çabasının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Toplumsal uyumu bozulan insanın ruhsal tepkileri değişir. Kaygılı ve kızgın olur. Bu durum bir çok bedensel, ruhsal belirti ve yakınmanın ortaya çıkmasına yol açar. Bir okul yöneticisinin, öğrencilerin başarısını düşüren okul içi ve okul dışı tüm etkenleri sıfıra indirmesi olanaksızdır. Ama en azından, okul içi etkenleri en az düzeye indirmesi onun asıl görevidir.

Bu araştırma beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde araştırma problemi tanıtılarak; amaç, önem, sınırlılık, ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ile ilgili bilgilere ve alanla ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgileri içeren model, evren örneklem veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve analiz yer almaktadır. Dördüncü bölümde bulgular ve yorum, beşinci bölümde ise; sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde öncelikle danışmanım Sayın Doç.Dr. İnayet Pehlivan AYDIN'a, daha sonra araştırma verilerinin toplanması, ilgili araçların çoğaltılıp uygulanması konularında yardım eden öğretmen ve idarecilere teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarını öğrenciler bakımından belirlemek ve bu davranışlara karşı öğrencilerin gösterdikleri başa çıkma davranışlarını tanımadır.

Araştırma bulgularına ait veriler Şanlıurfa il merkezindeki 11 ilköğretim okulundan 5, 6, 7. ve 8. sınıfta okuyan toplam 550 öğrenci üzerinden toplanmıştır. Verilerin toplanmasından sonra bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama (X), standart sapma (ss), t testi, varyans analizi ve LSD testi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmada yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel ve toplumsal davranış boyutları ve öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif ve pasif başa çıkma davranışları boyutlarında verdikleri yanıtlar arasında sınıf, cinsiyet, baba mesleği, annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu, annenin öğrenim durumu, kardeş sayısı ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre anlamlı farklar olup olmadığı incelenmiştir.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel ve toplumsal davranış boyutları ile yönetici davranışlarından dolayı strese giren öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif ve pasif başa çıkma davranışları boyutlarında verdikleri yanıtlar arasında sınıf, cinsiyet ve annenin öğrenim durumu açısından anlamlı farklar olduğu, toplumsal boyuttaki yönetici davranışlarını stres yapıcı olarak algılamada ise sınıf ve annenin öğrenim durumu açısından anlamlı farklar olduğu bulunmuştur. Stres durumlarında kullanılan başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışlarını kullanmada sınıf, cinsiyet, annenin öğrenim durumu ve ailenin gelir durumu açılarından anlamlı farklar olduğu bulunmuştur. Baba mesleği, annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu ve kardeş sayısı açısından ise öğrenciler arasında hiçbir boyutta anlamlı farklılık bulunmamıştır.

THE SUMMARY

The purpose of this study was to determine the behaviours of the administrators which make students stressed from the students' percpective and the way in which the students behave in order to cope with these behaviours in the primary schools.

The research was conducted among 550 students in grades 5th, 6th, 7th and 8th in eleven primary schools. Data was entered and analyses by SPSS packet programme. In the data analysis arithmetic average (X), standart deviation, t test, variance and LSD test were carried out.

In the research, the students were asked about the personal and the social behaviours of the administrators that stressed them and the passive and active behaviours that they coped with the stress. It was aimed to investigate if there was a difference among the classes, sex, the father's occupation, the mother statue, education level of parents, the number of the brother(sister) that the student has and the monthly income of the household.

The findings indicate that there are considerable differences among classes, sex and the education of the mother according to the answers given by the students about the stressful social and personal behaviours of administrators and their passive and active behaviours as response to them. It also indicates that there are meaningful differences among classes and education of mother in the perception of administrators' behaviours as a cause of stress. In the research, it was founded that there were meaningful differences among classes, sex, education of the mother and the household's income in case of passive behaviours that coped with the stressful situation. And, it wasn't found any differences between the students in case of father's occupation, the mother's statue, father's education and the number of brothers or sisters.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Amaç	5
Önem	6
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	8
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
Stres Kavramına İlişkin Genel Bilgiler	13
Stres Belirtileri Ve Etkileri	16
a-Bedensel Belirtiler	19
b-Davranışsal Belirtiler	20
c-Psikolojik Belirtiler	21
Stresin Etkileri	21
Stresin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri	24
Okulun İşlevleri	27
Okul Yönetimi Ve Okulun İşleyişi	28
Okul Yönetimi ve Öğrenci	30
Yönetici Davranışları ve Öğrencilerde Stres	33
Stresle Başa Çıkma	36
İlgili araştırmalar	41
3. YÖNTEM	46
Araştırmanın modeli	46
Evren ve örneklem	46
Veri toplama araçlarının geliştirilmesi	48
Verilerin toplanması	55
Verilerin Analizi	55
4. BULGULAR VE YORUM	58
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	105
Sonuçlar	105
Öneriler	110
KAYNAKÇA	114
EKLER	119
EK-1 İlk uygulanan anket	119
EK-2 Ön uygulama sonucunda anketten çıkarılan maddeler	123

EK-3 Görüşüne Başvurulan Alan Uzmanlarının isim listesi	124
EK-4 Eğitim bölgelerine göre okul isim listesi	125
EK-5 Uygulama yapılan okullar listesi	125
EK-6 Araştırmada kullanılan ankete ait örnek	126
EK-7 Araştırmanın yapılması ile ilgili yazışmalar	130

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1	Araştırma kapsamına alınmış olan okullar ve okullara göre uygulanan anket sayıları	47
Tablo 2	Ön uygulama yapılan okullar listesi	49
Tablo 3	İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeği faktör analizi sonuçları	50
Tablo 4	İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinde bireysel boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayısı.	51
Tablo 5	İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinde toplumsal boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayısı.	52
Tablo 6	İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği faktör analizi sonuçları.	53
Tablo 7	İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeğinde aktif davranış boyutunda yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayısı.	54
Tablo 8	İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeğinde pasif davranışlar boyutunda yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayısı.	55
Tablo 9	Değerlendirme ölçeği	57
Tablo 10	Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımları	58
Tablo 11	Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları	59

Tablo 12	Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine göre dağılımları	59
Tablo 13	Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin çalışma durumlarına göre dağılımları	60
Tablo 14	Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre dağılımları	61
Tablo 15	Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına göre dağılımları	61
Tablo16	Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına göre dağılımları	62
Tablo 17	Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre dağılımları	63
Tablo 18	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların ortalaması, standart sapması ve görelİ önem sırası	63
Tablo 19	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların ortalaması, standart sapması ve görelİ önem sırası	66
Tablo 20	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	67
Tablo 21	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	68
Tablo 22	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	69

Tablo 23	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	70
Tablo 24	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	71
Tablo 25	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	
Tablo 26	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların babanın mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	73
Tablo 27	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği Toplumsal Davranış boyutuna verdikleri yanıtların babanın mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	74
Tablo 28	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	75
Tablo 29	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	76
Tablo 30	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	77

Tablo 31	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	79
Tablo 32	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	
Tablo 33	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	81
Tablo 34	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	82
Tablo 35	Öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları” ölçeği toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	83
Tablo 36	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası	85
Tablo 37	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası	86
Tablo 38	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	87
Tablo 39	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa	

	çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışları boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	88
Tablo 40	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	89
Tablo 41	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonucu	90
Tablo 42	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	91
Tablo 43	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	92
Tablo 44	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların babanın mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	93
Tablo 45	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların babanın mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	94
Tablo 46	Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların Babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına	

ilişkin varyans analizi sonuçları.	95
Tablo 47 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	96
Tablo 48 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	98
Tablo 49 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	99
Tablo 50 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” Aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	100
Tablo 51 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	101
Tablo 52 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” aktif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları.	102
Tablo 53 Araştırmaya katılan öğrencilerin “Strese Karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeği” pasif davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin	

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amaçları, önemi, sınırlılıkları, ve tanımları verilmiştir.

PROBLEM DURUMU

Örgüt aynı amaçla bir araya gelen insanların amaçlarına ulaşmak için yaptıkları çabalardan ve karşılıklı etkileşimlerden oluşur. Örgüt bir yapıdır. Bu yapının iyi kurulabilmesi, iyi bir modele dayanmasıyla olanaklıdır. Yönetimin tümü ise bu yapıyı işleten bir süreçtir. Örgütün amaçları önceden kararlaştırılır. Yönetim bu amaçları gerçekleştirmek için örgütteki madde ve insan kaynaklarına yön verir, bunları kullanır ve kontrol eder. Yönetimin görevi örgütü amaçlarına göre yaşatmaktır. Halpin'e göre (1967) her türlü yönetim örgüt ortamında yer alır (Akt. Bursalıoğlu, 1994; 14). Taymaz'a göre (1995;15) ise yönetim: a-Örgütü saptanan amaçlara ulaştırma ve amaçlarına uygun biçimde yaşatmaya çalışır. b-İnsan ve madde kaynaklarını sağlar ve etkili biçimde kullanmaya çalışır. c-Örgüt içinde belirlenen politika ve kararları uygular ve işlerin yapılmasını sağlar. d-Örgüt çalışanlarını izler, denetler ve geliştirmeye çalışır.

Yönetim hem alt sistemlerin etkili işlemesinden hem de örgütün bütünüyle etkililiğinden doğrudan sorumlu olan örgütsel bir alt sistemdir. Bir örgütte yönetim alt sistemleri etkili olmadığında örgütün etkili olması olanaksızlaşır. Yönetim örgütün girdilerini, üretimini, çıktılarını, yaşamasını, çevreye uyarlanmasını, yenileşmesini örgütleyen, amaçlarını gerçekleştirmek için eyleme sokan bir güçtür. Bir örgütün yönetsel etkililiği yöneticilerin elindedir. Bir örgütün yönetimi ne denli yeterli yöneticilerin elindeyse örgüt o denli etkilidir. Bu yüzden örgütün yöneticilerinin iyi yetişmiş, deneyimli örgütsel önderlerden olması gerekmektedir (Başaran, 1982; 57).

Eğitim yönetimi kamu yönetiminin özel bir alanıdır. Okul yönetimi de eğitim yönetiminin daha sınırlı bir alana uygulanmasıdır. Eğitim yöneticileri örgütlerini Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile örgütün özel amaçları çerçevesinde yönetmekten sorumludur (Taymaz, 1995; 15). Yine eğitim yöneticileri eğitim sürecinin etkili anahtarları olarak kabul edilmektedir (Ataklı, 1996; 23).

Bilgi birikiminin hızla arttığı, uzmanlaşmanın önem kazandığı modern toplumlarda bireylerin belli amaçlar doğrultusunda planlı ve programlı bir biçimde yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak okullarda sağlanabilir (Fidan ve Erden, 1992; 72). Okullar, belirlenmiş amaçlar doğrultusunda öğrencileri eğitmekle yükümlü olan toplumsal örgütlerdir. Bu yükümlülüğünü başarıyla gerçekleştiren okullar toplumsal yaşama önemli katkılar sağlarlar. Okullar hem madde olarak aldıkları öğrencileri yetiştirirken tamamen örgütsel amaçları ön planda tutamaz. Örgütsel

amaçlar yanında bireyin gereksinimlerini de dikkate alması gerekir. Bireyin gereksinimlerinin dikkate alınması onların her yönüyle tanınmalarını gerektirir. Örgütlerin amaçlarını etkili bir şekilde gerçekleştirebilmeleri ancak örgütsel amaçlarla bireysel gereksinimlerin dengeli bir biçimde ele alınmasıyla mümkündür.

Okulu yöneten yönetici okul içindeki tüm bireylerle sürekli etkileşimde bulunur. Bu etkileşim sırasında diğer işgörenlere ve işgörenler dışındaki öğrencilere yasalardan aldığı gücü kullanır. Gücün işgörenlere ve öğrencilere karşı kullanımı sırasında yöneticinin göstereceği davranış bireyleri olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Yöneticilere ve davranışlarına yönelik yapılan araştırmalar işgören motivasyonu üzerindeki yönetici davranışının etkisi üzerinde durmaktadır (Ataklı, 1996; Balcı, 1993). Okul yöneticisinin yönetimin işlevsel süreçlerini işletirken öğrencilere yönelik işleri ihmal etmesi okulun işlevini yeterince yerine getirmesine engel olur. Bu nedenle yöneticinin özellikle öğrencilere yönelik işlere öncelik vermesi, öğrencilere yönelik eğitim öğretim işlerini organize ederek düzenlemesi gerekir. Okulun varlık nedeni öğrenciler olduğuna göre yöneticinin bu alandaki işlere önem vermesini beklemek doğaldır.

Bireyin kişilik gelişimi ve ruh sağlığı üzerinde, aileden başka en çok etki eden kurum okuldur. Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin ruh sağlığı bilgisine sahip olmaları ve uygulamaları, hem kendi ruh sağlıkları hem de eğitimlerinden sorumlu oldukları öğrencilerin sağlam birer kişilik geliştirmeleri bakımından çok önemlidir (Akbayrak, 1977). Kişiliğin sağlıklı bir yönde gelişmesine yardımcı olmak için, gencin benliğine ilişkin tutumunun ne olduğu gerçekçi bir şekilde değerlendirilmelidir. Çünkü ergenlik döneminde geliştirilen benlik kavramı ve kendini kabul, yetişkinlik dönemlerindeki davranışların nedenini ve temelini oluşturmaktadır (Kulaksızoğlu, 1989). Bu yönüyle bireyin tanınması verilecek eğitimin başarısı için de önemli bir ön koşuldur.

Okulda egemen olan yönetim anlayışı, öğretmenlerin, öğrencilerin ve okul personelinin tutumları, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik yapısı, fiziksel ortamın özellikleri, politika ve prosedürlerin niteliği gibi bir dizi değişkenin etkileşimi ile oluşur (Aydın, 1998, 22). İnsan her an dış ve iç ortamdan uyarana, ileti alır. Her uyarana, ileti dengeleşimi değiştirir. İnsan değişen dengeleşimi eski durumuna getirmek, uyumu sürdürmek için çaba harcar. Harcanan çaba yetersiz kalırsa uyum bozulur. Uyumu bozan etkenler, organizmayı zor durumda bırakır, organizmaya taşıyabileceğinden fazla yük yükler (Köknel, 1987). Öğrencinin kendini

ve yeteneklerini tanınması ile, öğrenme başarısı birbirine bağlı bulunmaktadır. Öğrenci ne kadar iyi tanınır ve anlaşılırsa, onun problemlerini çözmesine o kadar yardımcı olunur ve okula uyumu kolaylaşmış olur. Öğrencinin okula uyumu sorunu sadece öğretmenleri ilgilendirmez. Öğretmen öğrenme öğretme sürecini işleten bir işgören olarak öğrencinin uyumu ile ilgilenmesi gerekir. Ancak okuldaki tüm süreçlerin etkililiğinden öncelikle sorumlu olan yönetici öğrencinin uyum sorunlarıyla öncelikle ilgilenmelidir. Okul yöneticisinin sahip olduğu yetki ve yetkinin getirdiği sorumluluk öğrenci ile yönetici arasında sorunlar yaşanmasına yol açabilir. Öğrenci birey olarak bir takım gereksinimlerini doyumaya çalışırken yönetici okulun amaçlarını gerçekleştirmeye çalışır. Bu durumda yönetici ile öğrenci arasında bir çatışma çıkabilir. Bu çatışmada yönetici öğrenciye göre daha güçlü konumda bulunduğu için öğrenci bu gücün karşısında bir takım gereksinimlerinden vazgeçmek zorunda kalabilir. Bu durum da öğrencide stres etkisi yapar. Stres günümüzün hızlı değişim, çatışma ve rekabetle dolu dünyasında bireyin sağlığını ve verimliliğini etkileyen bir kavram olarak görülmektedir. Stres bireylerin bedensel ve duygusal yapılarına etki eden ve zorlayan bir durumdur. Stres aşırı olduğunda, kişinin çevre ile başa çıkabilme yeteneğini tehdit etmektedir. Yine ergenlik dönemine giren öğrenciler, kurallara körü körüne uymak istemezler. Bu dönemde otoriteye direnme eğilimi ön plana çıktığı için öğrenci kendisine ters gelen kurallara direnir (Çelik, 1999; 102). Aşırı baskı, nerede olursa olsun öğrencide kişilik gelişimini aksatır, işbirliği ve toplu çalışma yeteneklerini köreltir, yaratıcılığı engeller, buna karşılık disiplinin çok gevşek olduğu okullarda da kargaşa, düzensizlik ve güvensizlik vardır. (Yörükoğlu, 1986; 174-175).

Baskı ve stres durumlarında öğrenciler farklı tepkiler geliştirebilirler. Stres verici durumdaki tepkiler, kişilik özelliklerine göre korku, kaygı, gerilim veya geri çekilme v.b. farklı psikolojik nitelikler olabileceği gibi, terleme, kızarma, kalp atışlarının hızlanması gibi farklı fizyolojik nitelikler de olabilir. Farklı kişiler aynı tepkileri verseler bile, bunların şiddetleri birbirlerinden farklıdır. (Ünal ve Uğuz; 2001). İnsanın yaşamasını sürdürmesi, yaşamın getirdiği stresleri doğal kabul etmesi, bunlarla baş etme yollarını arayıp bulması, kendisine başkalarına güven duymasıyla gerçekleşebilir (Köknel, 1987).

Schafer'e göre (1987) Stresle başa çıkma veya bir diğer deyişle stres yönetimi, ruh ve beden sağlığını korumak, üretici ve verimli bir yaşam sürdürmek için gereklidir. Stres yönetiminin amacı, stresin bütününden kaçınmak değildir ki bu zaten olanaksızdır. Fakat verimlilik, enerji ve atıklığa doğru

olumlu bir güç oluşturmaktır. Amaç ne çok az, ne de çok fazla olan, optimum stres düzeyini korumaktır (Akt. Pehlivan, 2002; 143). Stres ve stresle başa çıkma üzerinde yapılan araştırmalar genelde iş yaşamındaki stres üzerinde durmakla birlikte üniversite düzeyindeki öğrencilerde stres üzerinde duran çalışmalar da vardır (Balcı, 2000; Ertekin, 1993; Pehlivan, 1993; Bacanlı, 1999). Öğrencilerde ya da işgörenlerde stresi konu alan çalışmalar genel olarak birey yaşamının tamamında görülen stresler üzerinde durmuştur.

İlköğretim öğrencileri ile ilgili yapılan bu araştırmada stres yaratan yönetici davranışları belirlenirken öğrencileri ilgilendiren davranışlar dikkate alınmıştır. Bu davranışlar öğrenciler açısından iki boyutta ele alınmıştır. Benzer araştırmaların azlığı çalışmanın önündeki önemli engellerden biri olmuştur. Çünkü yöneticilerin öğrencilere yönelik davranışları yeterince irdelenmiş bir durumda değildir. Bu araştırmada öğrencilerin yöneticilerle girdikleri etkileşimin türüne göre yöneticilerin öğrencilere yönelik davranışları iki boyutta ele alınmıştır. Alanda yapılacak başka araştırmalar yöneticilerin öğrencilere yönelik davranışlarının daha kapsamlı biçimde irdelenmesine yardım edecektir.

Bu araştırmanın problemi; İlköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin gösterdikleri davranışların öğrencilerde ne derece stres yarattığını ve öğrencilerin stres yaratan davranışlar karşısında hangi başa çıkma davranışlarını ne sıklıkta kullandıklarını belirlemektir.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin öğrencileri strese sokan davranışlarını öğrenciler açısından belirlemek ve bu davranışlara karşı öğrencilerin kullandıkları başa çıkma yöntemlerini tanımaktır.

Bu genel amaca ulaşabilmek için araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmıştır;

1- İlköğretim okulu yöneticilerinin bireysel ve toplumsal boyutlardaki öğrenci davranışlarına yönelik olarak öğrencilerde stres yaratan davranışları 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

2-İlköğretim okulu 5, 6, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri aktif ve pasif başa çıkma davranışları nelerdir?

3- İlköğretim okulu yöneticilerinin bireysel ve toplumsal boyutlardaki öğrenci davranışlarına yönelik olarak öğrencilerde stres yaratan davranışlarının algılanmasında sınıflara, cinsiyete, baba mesleğine, annenin çalışma durumuna, babanın öğrenim durumuna, annenin öğrenim durumuna, kardeş sayısına ve ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır?

4- İlköğretim okulu 5, 6, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri aktif ve pasif başa çıkma davranışları ile sınıf, cinsiyet, baba mesleği, annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu, annenin öğrenim durumu, kardeş sayısı ve ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır?

Önem

Hızla değişen toplumsal yaşam ve kalkınma çabalarında, yönetsel etkinliklerin etkili olabilmesi için yöneticilerin, örgütlerin verimliliğini arttırmak kadar, örgütün içinde yer alan bireylerin gereksinimlerini karşılamaları ve beklentilerini dikkate almaları gerekmektedir.

Bir okul bağlı olduğu eğitim sisteminin bir alt sistemi; Başaran'a göre eğitimi üreten temel sistemidir. Bir sistem olan toplumun alt sistemlerinden biri olan eğitim sistemi; yüksek öğretim, orta öğretim, ilköğretim ve okul öncesi gibi alt sistemlerden oluşur (Aydın, 1994; 199).

Öğretim kademeleri içinde öğrenci, öğretmen ve kurum sayıları açısından en önde gelen ilköğretim kademesidir. Örgün öğretimde okulların %15'i okul öncesi, %75'i ilköğretim ve %10'u ortaöğretimde; öğrencilerin %2'si okul öncesi, %81'i ilköğretimde ve %17'si ortaöğretimde; öğretmenlerin %3'ü okul öncesi, %68'i ilköğretimde ve %29'u ortaöğretimdedir. İlköğretimdeki bu yoğunluğun en önemli sebepleri parasız ve zorunlu olması olabilir. Öte yandan ilköğretim diğer öğretim kademelerinin temelini oluşturmaktadır. Nüfusun önemli bir kısmı için bu öğretim kademesi hayat boyu girilen tek örgün öğretim etkinliği olarak kalmaktadır (MEB 2000;15). Bu yönüyle ilköğretim alanında yapılacak bir araştırma sonunda elde edilecek bulgular ve ulaşılabilecek sonuçlar toplumun geniş bir kesiminin eğitime ilişkin sorunlarının tanınmasını sağlayacaktır.

Toplumumuz, genç nüfusun yoğun olduğu, yaş ortalaması genç olan bir toplumdur. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel ortamlardan ve aile yapılarından gelen, her yıl gittikçe artan sayıdaki gencin içinde bulunduğu çatışma ve problemleri saptamak toplumumuzu ve gençliğimizi tanımamız açısından önem taşımaktadır. Gençlik dönemine özgü değişimlerin ve bu değişimlerin yarattığı bunalımların en yoğun yaşandığı ve geleceğe ilişkin önemli kararların alındığı bir dönemi kapsamaması, bu çağdaki gençler üzerinde yapılan araştırmaların önemini ve gereğini artırmaktadır (Mangır ve Kandemir, 1999).

Şu ya da bu nedenle öğrenci başarısızlığı eğitime yapılan harcamaların önemli bir bölümünün boşa gitmesine neden olurken toplumun istediği insan gücünün yetişmeyeceği endişesini de kuvvetlendirmektedir. Bu açılarından ele alındığında, sorunun yalnızca eğitimi ilgilendiren bir husus olmadığı ve çok boyutlu olduğu görülmektedir (Küçükahmet, 1999; 152). Bu yönüyle okulda yürütülen etkinlikler sadece okulla sınırlı kalmamakta toplumu da dolaylı ya da doğrudan ilgilendirmektedir. Okulda işlenerek topluma salınan öğrenci istenen yeterlikleri kazandığı oranda toplum da yeterli bireylerden oluşacak ve toplumun sorun çözme yeterliği de artacaktır. Bu nedenle öğrencilerin sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için iyi tanınmaları ve toplumun gereksinimleri ile bireyin gereksinimlerinin dengeli bir biçimde karşılanması gerekmektedir. Örgütün en güçlü kişisi olan yönetici ile örgütün varlık nedeni olan öğrenci arasındaki ilişkiyi konu alan bu araştırma öğrencilerin tanınması yönünde bir boşluğu dolduracaktır.

Kuramsal alanda öğrenci sorunlarının tanınması yönünde yapılan araştırmalar genellikle psikoloji, rehberlik gibi alanlarda yer almakta, eğitimin önemli bir alanı olan yönetim boyutunda eksiklikler bulunmaktadır. Stres konusunda yapılan araştırmalar daha çok iş yaşamında stres üzerinde durmakta, öğrenci stresi üzerindeki çalışmalar ise daha çok üniversite öğrencilerinde stres üzerinde durmaktadır. Bu araştırma, literatür taraması ve uzman görüşlerine dayanarak ilköğretimdeki yönetici davranışlarının öğrencilerde yarattığı stresin düzeyini ve buna karşı öğrencilerin gösterdiği başa çıkma davranışlarını değerlendirmesi yanında bu alanda yapılan öncü çalışmalardan biri olması nedeniyle de önemlidir.

Sınırlılıklar

Araştırma 2002-2003 öğretim yılında Şanlıurfa ilinde yer alan ilköğretim okullarından örnekleme giren okullarda yer alan 5, 6, 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırma kapsamına alınan yönetici davranışları yöneticilerin öğrencilerle girdikleri etkileşimlerde stres yaratan davranışlarıyla sınırlıdır.

Tanımlar

İlköğretim Okulu: Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim öğretim gördükleri ve öğrenim süresi sekiz yıl olan ilköğretim kurumunu.

Yönetici: İlköğretim okulunda görev yapan müdür ve müdür yardımcılarını.

Stres: Bireyin sahip olduğu gereksinmelerinin önünde varolan bir engelden dolayı duyumsanan baskıya karşı bireyde görülen fizyolojik veya psikolojik etki veya sonuçtur.

Eğitim Bölgesi: İl/ilçe merkezlerinde okul türleri ve öğrenci sayıları, okulların donanımı ile diğer tesislerin kapasitesi, ulaşım kolaylığı ve güvenliği, coğrafi bütünlük, iletişim ve koordinasyon kolaylığı gibi ölçütlere göre belirlenen ve eğitim hizmetlerinin daha etkin olarak sunulabileceği uygun büyüklükteki bölgeye eğitim bölgesi denir.(2506 S.T.D.)

Stresle Başa Çıkma: Bireyin kendisi için stres verici bir olaya karşı direnmesini belirten önemli bir olgudur.

Davranış: Her hangi bir organizmanın belli durumda yaptığı tepki ve hareketlere verilen bir isimdir (Fidan, 1985, 34).

Öğrenci: Sekiz yıllık kesintisiz eğitim yapılan ilköğretim okullarına devam eden 5, 6, 7. ve 8. sınıflardaki öğrenciler.

Bireysel Davranış Boyutu: Birey olarak öğrenciyi ilgilendiren türdeki davranışlardır.

Toplumsal Davranış Boyutu: Öğrenci topluluğunu ilgilendiren davranışlardır.

Aktif Başa Çıkma Davranışları: Çevre tarafından rahatça algılanabilen davranışlardır.

Pasif Başa Çıkma Davranışları: Ancak belirli bir süre gözlem yapılarak algılanabilecek ve yordamaya dayanan davranışlardır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Gelişen toplumsal hayatta insanlar gereksinimlerinin tamamını kendileri tek başlarına sağlayamadıkları gibi karşılaşılan sorunların çözümünü de tek başlarına

bulamazlar. Bu nedenle toplumda bireyler birbirleriyle sürekli dayanışmak zorundadır. Bu zorunluluk insanların bir toplum olarak örgütlenmesine, sonra da toplum içinde değişik işlevleri olan örgütlerin oluşmasına yol açmaktadır. Bu yüzden örgütlenme, örgüt kurma ve örgütlerin içinde yer almak doğal, doğal olduğu kadar da evrenseldir (Başaran, 1989; 87).

Toplumsal örgütler tüm toplumlarda görülür. Bunlar toplumun vazgeçilmez parçaları, işlevsel birimleridir. Toplumsal sistemin parçaları olan örgütleri diğer örgütlerden ayrı düşünmek mümkün değildir. Tüm örgütler doğrudan ya da dolaylı olarak birbirlerini etkiler ve değiştirirler (Fidan ve Erden, 1992; 54). Toplumsal sistemin önemli gereksinimlerinden biri olan eğitim gereksiniminin karşılanması için de eğitim örgütleri kurulmuştur.

Okul yönetimi, bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlarını genellikle, eğitim sisteminin amaçları ve yapısı çizer. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından meydana geliyorsa, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana gelmektedir (Bursalıoğlu, 1994; 5).

Okul toplumun yarısını oluşturacak kuşakları yetiştirmekle yükümlü olan önemli toplumsal örgütlerden birisidir. Tüm diğer toplumsal örgütler gibi okullar amaçlarını etkili ve verimli bir biçimde gerçekleştirebildikleri ölçüde varlıklarını sürdürebilirler. İnsan unsuru diğer toplumsal örgütlere göre eğitim örgütlerinde daha fazla yer tutar. İnsan unsuru olarak da özellikle öğrenciler eğitim örgütlerinde önemli yer tutarlar. Öğrenciler eğitim örgütlerinin varlık nedeni olarak da görülebilir. Eğitim örgütleri için bu derece önemli bir yer tutan öğrencilerin her yönüyle tanınması, geliştirilmesi gerekir. Sağlıklı bireyler sağlıklı toplumların temel taşı niteliğinde olduklarından eğitim örgütlerinin her yönden sağlıklı bireyler yetiştirmesi beklenir. Eğitim örgütlerinin toplumun beklentileri doğrultusunda çalışmalarını sağlayacak olan temel unsur ise örgütü işleten yönetimdir.

Yönetimin görevi, örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmak, örgütteki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanmakla gerçekleşir. Okul yöneticisinin böyle yapabilmesi, okul yönetimi kavram ve süreçlerini iyi bilmesiyle olanaklıdır (Bursalıoğlu, 1994; 6). Yönetimle ilgili kavram ve süreçleri iyi bilmek yetmez, bu kavram ve süreçleri etkili bir şekilde kullanmak bunları bilmek kadar önemlidir. Findley ve Findley'e göre (1992) bir okulu şekillendiren ve tanımlayan üç önemli güç vardır: Bunlar öğrenciler, öğretmenler ve toplumdur. Okulun etkili olması, bu üç gücün müfredat programı doğrultusunda etkileşim içinde çalışmasına bağlıdır.

Öğretim lideri olan okul yöneticisinin temel görevi, öğretimin niteliğini yükseltmek için bu güçleri okulun amaçları doğrultusunda ustalıkla koordine etmektir (Akt. Gümüşeli, 2001; 539)

Yöneticiler örgütlerde tutarlılık, kontrol ve etkililik sağlarlar. Yönetim fonksiyonları örgüt tipi veya yöneticinin örgütteki yeri ne olursa olsun zorunlu olarak aynıdır (Erçetin, 1997; 186). Eğitim yöneticisi güvenilir, bilgili ve becerikli, akıllı bir denetleyici, aktif, yürütücü ve takipçi olmak zorundadır (Gürsel, 1997; 84). Her örgüt amaçlarına erişmek, başarılı olmak ister. Yöneticinin günlük çalışmalardan haberdar olması, kimin ne yaptığını bilmesi önemlidir. Okulun iş ve personel durumunu bilmeyen yöneticinin verimli çalışma sağlaması beklenemez. Bu nedenle yöneticinin okulu olumlu ya da olumsuz yönleri ile tanıması gerekir (Başaran,1985; 94). Okulu tanıma sadece işgörenler ya da sistem açısından değil her yönden kapsamlı bir tanıma olmalıdır.

Yönetici, kanun, yönetmelik, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini yürütmeye, düzene koymaya, denetlemeye yetkilidir. Yönetici okulun amaçlarına uygun olarak yürütülmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur (İÖKY md.72). Okul yöneticisi bu sorumluluğunu yerine getirebildiği ölçüde okulun işleyişini olumlu yönde etkileyebilir ve amaçları gerçekleştirebilir.

Okul dediğimiz örgütün en önemli ve açık özelliği, üzerinde çalıştığı ham madde olarak kabul edilen öğrenci grubunun toplumdan gelip tekrar topluma dönmesidir. Bu durumda okulun birey boyutu kurum boyutundan daha duyarlı, informal yanı formal yanından daha ağır, etki alanı yetki alanından daha geniştir. Davranış bilimleri ve insan ilişkilerinin yeri diğer toplumsal örgütlere göre okullarda daha büyük bir öneme sahiptir. Böylece okul yöneticisi, daha çok informal bir ortam içinde çalışmak, yetkiden fazla etki yollarına başvurmak ve davranış bilimlerinde iyi yetişmiş olmak zorundadır (Bursalıoğlu, 1994). İyi yetişmiş bir okul yöneticisi örgüt içindeki tüm süreçler üzerindeki olumlu etkisi sayesinde öğrencilerin de iyi yetişmesini sağlayabilir.

Okul yöneticisi, çevresi ile iyi ilişkiler kurarak, hem okul ile çevre arasındaki açıklığı kapatacak hem de birbirine uyumlarını sağlamış olacaktır. Çünkü hiç bir örgüt çevresine okul kadar yakın olamaz. Okul, insanlar için olduğu kadar, insanlara etki yapan bir örgüttür (Bursalıoğlu, 1994; 5). Okul içinde bulunduğu toplumsal çevrede farklı sosyokültürel ve sosyoekonomik yapıya sahip ailelerden gelen

öğrencileri bir arada bulundurur. Böylece toplumsal kaynaşmanın sağlanması konusunda da önemli bir rolü gerçekleştirmiş olur.

Okullardaki geleneksel ilişki okul ve anne baba arasında kurulmaktaydı. Ancak çağın getirdiği toplumsal ve eğitsel alanda meydana gelen değişmelerle birlikte giderek okulun işleyişi okul ve öğrenci arasındaki ilişki etrafında yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu da öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarının en uygun şekilde karşılanmasını ön plana çıkaran bir eğitim uygulamasını getirmektedir. Artık okullar program, öğretmen, aile ve toplum merkezli olmaktan çıkmakta ve öğrenci merkezli bir konuma gelmektedir. Bu anlayışın doğmasında, okulun bir işletme olarak ele alınmasından dolayı müşterilerini memnun etme gereksinimi yatmaktadır. Nasıl diğer işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri müşterilerin memnuniyetine bağlı ise, okulun da öğrencilerinin öğrenme ihtiyaçlarına karşı duyarlı olması ve en etkili bir şekilde karşılık vermesi beklenmektedir. Günümüz okulları öğrencilerini nasıl daha fazla memnun ederek, istedik davranışları kazandırabilecekleri yönünde çalışmalara ağırlık vermek zorundadırlar (Özden, 1998).

Stres Kavramına İlişkin Genel Bilgiler

Dış ve iç ortamdaki kaynaklanan doğal ve toplumsal koşulların neden olduğu değişikliğe alışma sürecine uyum denir. İnsan bu ortamlarda ve koşullarda ortaya çıkan değişikliklere uyum sağladığı sürece dengesini, düzenini, mutluluğunu, sağlığını korur (Köknel, 1987; 40). Uyum, örgüt ortamında, örgüt çalışmalarını sağlıklı bir biçimde yürütebilmesi için bireylerin verimli bir çalışma düzeniyle iş yerindeki mutluluğunun korunması için gerekli ilişkiler sistemini zorunlu kılar. Birey açısından uyum, çalışma yaşamında doyum, huzur ve mutluluk sağlar, örgüt açısından ise verimli bir çalışmanın temel gereklerinden biridir (Akt. Pehlivan,1995; 2). Uyum bozukluğu ise, insanın alışageldiği bedensel, ruhsal, toplumsal denge ve düzenini etkiler. Yeni bir denge ve düzen gereksinimi ortaya çıkar. İnsan bu denge ve düzeni sağlayabilmek için bilinçli olarak ya da bilinçli olmadan, yani bilgisi ve istenci içinde ya da dışında çaba harcar. Uyumun bozulması, organizmanın değişik yapılarını ve işlevlerini etkiler. Onları denge, düzen, uyum arama çabasına zorlar (Köknel, 1987). Okul ortamında uyum, çok önemli bir etkidir. Stres ise uyumu güçleştiren durumlara bedenin verdiği tepkidir (Pehlivan,1993; 5). Stres son yıllarda yaşamımıza etkili bir biçimde girmiş ve sağlığımızın önemli sorunları arasında yerini almıştır. Her ne kadar stres, bütün boyutları ile üzerinde ciddi olarak durulması gereken bir durum haline gelmiş ise de insanın varoluşundan bu yana varlığını sürdürmektedir.

Günümüzde stres: ameliyat şoku, travma, soğuk, heyecan vb. etkenlerin organizmada, iç organlarda ve metabolizmada oluşturduğu bozuklukların tümü olarak tanımlanabilir (TDK, 1988; 1341).

Stres sözcüğü latince “estricia” fiilinden türetilmiştir. Sözlüklerde fiil olarak, baskı yapmak, bastırmak, germek, önem vermek, yüklemek, zorlamak; isim olarak, baskı, basınç, gerilim, güç, kuvvet, önem, şiddet, vurgu, yük, zarar, zor karşılığı kullanılmaktadır (Köknel, 1987; 41).

Stresin çok sayıda tanımı bulunmaktadır. 17. Yüzyılda felaket, bela, musibet (adversity), dert, keder, elem (affliction) gibi anlamlarla kullanılmış, 18. yy. ve 19. yy.’da kavrama yüklenen anlam değişmiş ve güç, baskı, zor gibi anlamlarda objelere, kişiye, organa veya ruhsal yapıya yönelik kullanılmıştır. Buna bağlı olarak da stres, nesne ve kişinin bu tür güçlerin etkisi ile biçiminin bozulmasına, çarpıtılmasına karşı bir direnç anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca kelime ‘bütünlüğünü koruma’ ve “ esas durumuna dönmek için çaba harcama” halini de ifade eder (Köknel, 1992; 8).

Genel olarak stres, bireyin bir gereksiniminden vazgeçmesine ya da bir tepkide bulunmasına zorlayıcı, bireyin içinden veya dışından gelen ve çoğu zaman bireyde gerilime ve çöküntüye yol açan bir güçtür (Başaran;1982; 215).

Stresin kelime anlamı gerilim veya zorlanma demektir. Tanım olarak ise stres: zorlanma sonucu ortaya çıkan bir tepkidir. Yani stres, toplum içinde bireyi tehdit eden ve zorlayan tehlikelere karşı bireyin gösterdiği bedensel ve ruhsal bir tepkidir (Bolaç, 1995; 2).

Hamner ve Organ’a göre (1978) stres bir bireyin çevresel uyaranlara yeterli şekilde ya da araçsal olarak tepkide bulunmasını engelleyen bir dizi koşul ya da organizmada olumsuz bazı etkiler karşılığında tepkide bulunduğu koşullar dizisidir (Akt. Balcı, 2000; 2). Burada stresin olumsuz etkileri ön plana çıkarılarak bir tanımlama yapılmış olduğu söylenebilir.

Stres, tüm çevresel, bireysel ve örgütsel etmenlerin belli oranlarda etkili olduğu, kişinin tutum ve davranışlarına yön veren bir durum olarak değerlendirilmektedir. Gerilim, endişe, baskı, çelişki, sıkıntıya düşme, engellenme, zorlanma gibi sözcüklerle ve genellikle olumsuz bir içerikle özdeşleştirilen stresin her zaman kötü ve

istenilmeyen bir şey olduğu da ileri sürülmemelidir. Belli oranlarda stres başarı için kaçınılmazdır (Köknel, 1987; 41).

Stres dış dünyadan gelen uyarılara ya da beklentiye bedeninin göstermiş olduğu tepki olarak da tanımlanabilir (Akgün ve Kemaloğlu, 1991; 18).

Artan ise stresi bireysel farklar ve psikolojik süreçler yoluyla gösterilen uyumsal bir davranım olarak tanımlanmış ve stresin kişi üzerinde aşırı psikolojik veya fizyolojik baskılar yapan dış ve iç hareket durum veya olayın organizmaya yansıyan sonucu olduğunu belirtmiştir (Akt.Pehlivan,1995; 8).

Ertekin'e (1993) göre stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanmasıyla ortaya çıkan bir durum olarak ele alınmıştır.

Allen'e göre (1983) stres, "bedenin bir tepkisidir." Bunun anlamı, stresin fiziksel bir durum olması ve fizyolojik bir tepki meydana getirmesidir. Buna göre stres fizyolojik bir durumdur ve endişe, kaygı, depresyon veya engelleme değildir. Bu zihinsel durumlar, fizyolojik tepki için başlatıcı olabilir, ancak kendileri stres değildir. Bazen psikoloji literatüründe kaygı ile stres eşanlamlı kullanılmıştır. Kaygı stresi hızlandırabilir, fakat stresin kendisi değildir. Geç kalındığında kırmızı ışıkta durmak zorunda kalınması stres değildir. Stres bedenin olaya yanıtıdır. Stresi başlatan çevresel uyarıcı etkenlere "stres yapıcı; stresör" denir. Bir stres yapıcı nedendir, stres ise fizyolojik veya psikolojik etki veya sonuçtur (Akt.Pehlivan,1993; 10)

Stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanması ile ortaya çıkan bir durumdur (Baltaş ve Baltaş, 1993; 23).

Cüceloğlu'na göre (1992, 321); bireyin fiziksel ve sosyal çevreden gelen uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayrete stres denir.

Kasatura'ya göre (2001) stres, bedensel ve ruhsal olarak bizi zorlayan tehditler karşısında yeni bir uyum yapma çabasına girmemizdir. Kişiye stres duyuran şeyler dış koşullardan kaynaklandığı gibi, insanın olaylara bakış açısından da kaynaklanabilir. Stres, yaşamın ve insanın yapısında olan bir şeydir. Yaşantıyı üzücü olaylardan soyutlayarak, hep mutlu, neşeli, olumlu olaylarla dolu düşünmek mümkün değildir. Yaşadığımız sürece stres yaratan olaylar hep varolacaktır.

Ünal ve Uğuz'a (2001) göre stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanması ile ortaya çıkan bir durumdur. Yani kişinin istek ve gereksinimlerinde bir engellenme veya kendine olan saygısında bir kayıp ya da tehdit söz konusudur. Tehdit ve zorlanmalar karşısında kişi kendini korumaya yönelik bir tepki zincirini harekete geçirme özelliğine sahiptir. Bu durum genellikle "savaş veya kaç" diye adlandırılan cevabın ortaya çıkmasıyla sonuçlanır.

Stres kavramında dikkat çeken ortak noktalar şunlardır: Stres psikolojik, sosyal, kültürel ya da fiziksel etkenlerin organizmada oluşturduğu değişiklik durumudur. Gerçekten stres temelde psikolojik bir olgudur. Ancak bu psikolojik olgunun doğrudan doğruya ve belli sürede fiziksel sonuçları görülebilmektedir. Nasıl ki fizyolojik bir rahatsızlık ağrı biçiminde bizi etkiliyor ve birlikte görünüyorsa, psikolojik bir durumdan kaynaklanan stres de fiziksel bir çok görünümümlerle dışa vurabilmektedir (Akt. Pehlivan, 1995).

Stres Belirtileri Ve Etkileri

Stres insan hayatının vazgeçilmez bir gerçeğidir ve insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak günümüzde anlaşılan haliyle stres, özellikle yoğun sanayileşme süreci ile ortaya çıkmıştır. Bu durum hızla artan üretim ihtiyacı, işçi sınıfının doğuşu, hızlı kentleşme ve yeni eğitim ihtiyaçları gibi sanayii toplumunun önemli özelliklerini de beraberinde getirmiştir (Fındıkçı ve Jones, 1996; 100). Sanayileşmenin getirdiği endüstrileşmeyle birlikte hızlı teknolojik ve sosyoekonomik değişmeler, insanın uyum hızını geride bırakmıştır. Artık çok daha hızlı uyum sağlamak zorunda olan insandaki uyum mücadelesi stresi de beraberinde getirmektedir (Akgün ve Kemaloğlu, 1991;18)

Pek çok şey bireyi strese sokabilir. Örneğin bireyin hızla üzerine doğru gelen bir araba ya da üst yönetim ile yapılacak zor bir toplantının beklentisi. Stres bu gibi durumlarda bireyin duyumsadığı baskıya karşı oluşan tepkidir. Baskı belli oranlarda, sağlıklı uyarımlar sağlar; ama çok azı ya da çok fazlası strese yol açabilir (Makin ve Lindley, 1995; 14). Özbek'e göre (2001) çalışma hayatı, evlilikte ve kişisel ilişkilerde yaşanan sorunlar, zaman baskısı altında boğulma ve kendisini yetersiz bulma stres yaratarak "iç çatışmalara" neden olur (Özbek, 2001). Hangi kavramla karşılanmaya çalışılırsa çalışılın stres bir çok ciddi hastalıkların kökeninde olan günümüz insanını tehdit eden bir durumdur.

Bireyin streslere açık olmasında rol oynayan iki etken vardır. Bunlardan ilki streslerle karşılaşmanın sıklığı ve karşılaşılan stresin süre ve anlamı bakımından niteliğidir. Bireyin strese açık oluşunda rol oynayan ikinci faktör streslerle başa çıkabilmek konusundaki kişilik donanımıdır. Aslında stres, onu zihninde taşıyan kişiye aittir. Aynı kişi bir gün dış ortamdan gelen uyaranlara gülüp geçerken, bir başka gün aynı olaylara sert tepkiler verebilmektedir. Stres tepkisi, ortamda ne olduğuna bağlı olarak değil, insanın olana nasıl tepki verdiğiine bağlı olarak ortaya çıkar (Ünal ve Uğuz,2001). Bir insanda olumsuz stres yaratan bir şey (stresör), bir başkasında olumlu strese neden olabilir. Aynı olay bir insanda bir zamanda olumsuz strese yol açarken, bir başka zamanda olumlu strese neden olabilir. Bir olay ya da durumun insanda strese yol açıp açmaması, onun olay ya da şeyi (stresörü) algılamasının bir sonucudur (Balci, 2000; 34).

Bu algılamayı etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörler şunlardır; kişinin gelişme döneminde ya da yaşamının diğer dönemlerindeki önemli yaşantı ya da deneyimleri olayın olduğu sıradaki sosyal destek sisteminin yeterliliği ve varlığı (evli olması eşinden yeterli destek görmesi vb.), maddi yeterlilik ve sosyal güvencenin varlığı sayılabilir. Burada göz ardı edilmemesi gereken unsurların başında kişinin gelişimsel dönemlerindeki yaşantılar gelir. Bu dönemle ilintili kalıtsal ya da edinilmiş faktörler (ırk, cinsiyet, yaş , evlilik durumu gibi sosyo-demografik veriler) kişilerin strese olan yatkınlığının önemli belirleyicileri arasında sayılabilir. Özellikle erken çocukluk dönemindeki yaşantılar kişilerin yaşamlarının sonraki dönemlerindeki strese olan toleranslarını belirlemede önemli bir yer tutar (Ünal ve Uğuz,2001).

Telman'a göre (1986) stres belirtileri çoğunlukla çelişik ve karmaşıktır. Her insanda belirtiler aynı değildir. Her aşamada belirtiler gittikçe kötüleşmektedir. Ancak bazen, belli belirtiler azalır ya da yok olur ve diğerleri bunların yerini alır (Akt. Pehlivan, 1995, 46). Organizmanın tehdit karşısında olduğu stres durumunda insanlarda hem bedensel, hem psikolojik düzeyde bir dizi olay meydana gelir.

Stres olgusu incelenirken, stres verici durumlar kadar onlarla karşılaşan bireyin psikolojik özelliklerinin de ele alınması ve değerlendirilmesi önem taşır. Stres ve stres vericilerin insana etkisi söz konusu olunca, insanın psikolojik bütünlüğünü oluşturan düşünce, duygu ve davranışlarını anlamaya, tanımaya gerek vardır. Stres tepkisi, ortamda ne olduğuna bağlı olarak değil, insanın olana nasıl tepki verdiğiyle bağlı olarak ortaya çıkar. Stres belirli insanlarla belirli olayın etkileşiminde ortaya çıkar. Olay tek başına bir belirleyici değildir. Strese karşı gösterilen tepkiler şöyle sıralanabilir;

- Subjektif tepkiler (Depresyon, bıkkınlık, tatmin olamama)
- Davranışsal tepkiler: (Aşırı yeme, içki, sigara içme, saldırgan davranış, sürekli hata yapma, ilaç bağımlısı olma)
- Duygusal tepkiler(Dikkatini yoğunlaştıramama, karar verememe, sık unutkanlık,eleştiriye aşırı hassasiyet).
- Fizyolojik tepkiler (Şeker seviyesinin artması, kalp, kan basıncının artması, ağzın kuruması, baş ağrıları, ülser, kronik kalp rahatsızlıkları, göz bebeğinde büyüme)

- Örgütle ilgili tepkiler (Göreve gelmeme, verimsizlik, iş gücü devri, kötü çalışma atmosferi, iş tatminsizliği, yüksek kaza oranı, işte husumetin ortaya çıkması) (Ertekin,1993; 15).

Feitler Tokar'a göre (1986) Monat ve Lazarus, içsel ve dışsal taleplerin bireyin uyum kaynaklarını aşması veya ona külfet olması durumunda stres tepkisinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Yine Schafer'e göre (1987) stres direnme, beden ve zihinde meydana gelen yıpranma ve hırpalanma ancak tam bir uyumla önlenabilir. Uyum sürecinden kaynaklanan stres sonucunda bedensel hastalık ve duygusal karışıklık sık karşılaşılan sorunlardır (Akt. Pehlivan,1993; 3).

a-Bedensel Belirtiler

Bedensel düzeydeki stres tepkisinin özelliği, stres vericilerin türüne bağlı olmaksızın ortaya çıkan sabit bir tepki olmasıdır. Bu tepki organizmanın dengesini bozma tehlikesi gösteren dış şarta otonom sinir sisteminden yöneltilen "kaçma veya savaşma"tepkisidir. Çünkü insan, karşılaştığı tehdit edici durumlarla mücadele ederek veya bu durumlardan uzaklaşarak kendisini korumak zorundadır. Böylece bir tehdit karşısında organizma hayatını sürdürme amacına yönelik bir dizi etkinlikte bulunur. Bu etkinlikler ve anlamları şunlardır:

- Depolanmış yağ ve şeker kana karışır (mücadeleye gerekli enerji için hammadde sağlanır).
- Solunum sayısı artar (bedene daha fazla oksijen sağlanır).
- Kanda alyuvarlar artar (Beyne ve kaslara daha fazla oksijen taşınır).
- Kalp vuruş sayısı artar ve kan basıncı yükselir (Bedenin gereken bölgelerine gerekli kan takviyesi yapılır).
- Kan pıhtılaşma mekanizması harekete geçer (yaralanmalara karşı kan kaybını azaltmak için önlem alınır).
- Kas gerimi artar (Kuvvet gerektiren işlere hazırlık yapılır).
- Sindirim yavaşlar veya durur (İç organlardaki kan, kas ve beyne geçer, bağırsak ve mesane adaleleri gevşer).
- Gözbebekleri büyür (daha fazla ışık alınarak algıyı güçlendirmeye yardımcı olunur).

- Bütün duyular artar (dış ortamdan daha çok haberdar olunması sağlanır).

Hipofiz bezi uyarılır (iç salgı sisteminin etkinliği artar, böbreküstü bezinden adrenalin- noradrenalin salgılanır) (Baltaş ve Baltaş, 1993; 26).

b-Davranışsal Belirtiler

Kişi bireysel bütünlüğüne yönelik tehditlere karşı, özellikle zihinsel düzeyde başarılı bir mücadele veremezse, başa çıkamadığı streslerin biriken ve yoğunlaşan etkilerin sonucu davranış düzeyine yansıyan bazı belirtileri olmaktadır. Strese karşı gösterilen davranışsal tepkiler şöyle sıralanabilir:

- Önemli veya önemsiz, daha önceden kolaylıkla verilebilen kararları vermekte güçlük çekme,
- En iyi olan değil, garanti olanı seçmek,
- Nispeten önemsiz konularda endişelenme veya tam tersine gerçek problemler karşısında ilgisizlik veya kayıtsızlık,
- Uygun olmayan durumlarda ortaya çıkan öfke, düşmanlık ve kızgınlık dalgaları,
- Sigara eğiliminin artması,
- Kişisel hata ve başarısızlıkları sürekli düşünmek,
- Aşırı hayal kurmak, sık sık düşünceye dalıp gitmek,
- Birlikte olunan kimselere aşırı güven veya güvensizlik,
- Alışılmıştan daha titiz veya işin gerektirdiğinden daha fazla çalışmak,
- Konuşma ve yazıda belirsizlik ve kopukluk,
- Uyku bozukluğu (zor uyuma veya gece boyu sık sık uyanma)
- Alışılmış davranış biçimlerinde önemli değişiklik (Baltaş ve Baltaş, 1993).

c-Psikolojik Belirtiler

Bireylerde görülen psikolojik stres belirtilerinden bazıları gerginlik, geçimsizlik, işbirliğinden kaçınma (çekilme), endişe, yetersizlik duygusu ve yersiz telaş olarak sayılmıştır (Akt. Pehlivan, 1995, 54).

Stresin Etkileri

Stres günümüzün hızlı değişim, çatışma ve rekabetle dolu dünyasında bireyin sağlığını ve verimliliğini etkileyen bir kavram olarak kabul edilmektedir. Stres her düzeydeki yöneticileri ve çalışanları, türlü boyutlarda etkisi altına almakta, bu ise giderek örgütsel etkililik ve verimlilik yönünden olumsuz bir tablonun oluşumuna neden olmaktadır (Ertekin, 1993; 117).

Stres tepkisi sayesinde birey ya tehlike yerinden uzaklaşır ya da mücadele ederek yeni duruma uyum sağlar (Bolaç, 1995; 2). Günümüzde insanlar stresle karşılaşınca çok nadir olarak kavga-kaçış tepkisini kullanırlar. Bunun en önemli nedeni içinde yaşanılan çağın gerekleridir. Çünkü uygar insan bir tehditle karşılaşınca sinirsel tepkilerini bastırma ve kontrol etme mücadelesi vermektedir, çünkü tehditler çoğunlukla fiziksel değildir ve fiziksel savunmayı gerektirmemektedir. Bu nedenle daha çok duygusal tepkiler insan yaşamının önemli tepki şekilleri olarak ortaya çıkmaktadır (Akgün ve Kemaloğlu, 1991; 18).

Stres performansı etkileyen en önemli etmenlerden birisidir. Günümüzde, gerek kamu gerekse özel sektör işletmelerinin her kademesinde görev yapan personel, stresin faaliyetlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini önemli derecede etkilediğini ifade etmektedir (Öztürk, 1994; 115). Stresin şiddeti ve süresi uzadıkça, haberdarlık ve uyanıklık durumu azalır. Buna bağlı olarak bilinç alanı daralır. Bilişsel işlevler, süreçler bozulur. Zararlı etkenin tanınması, tehlikenin anlaşılması, baş etme yollarının seçimi için karar verilmesi zorlaşır (Köknel, 1987).

Stresin insan üzerindeki etkileri azalmış akli performans, kazaya meyilli olmak, kişiler arası ilişkilerde çatışmalar, konsantrasyon yokluğu, zayıflamış yargılama, etkisiz yöneticilik ve liderlik, azalmış yaratıcılık ve yenilik; yavaş ve zayıf karar vermedir (Özbek, 2001).

Aşırı stres durumlarında gösterilen tepkiler; sabırsızlık, diş ve yumrukları sıkma, karşıdakine sürekli ters cevaplar verme, başkalarına çabuk kızma ve onları dinlememe, aniden kızıp küfretme, yerinde duramama, çok konuşma gibi davranışlar görülmektedir (Özbek, 2001). Çekingenlik, sıkılganlık ve utangaçlık günlük yaşamlardan kaynaklanan toplumsal kaynaklı zararlı etkenlerden ve streslerden kaçıp kurtulmak için kullanılan savunma düzeni olarak ortaya çıkar. Beceriksizliği, bilgisizliği, yeteneksizliği yüzünden karşılaştığı engelleri aşamayan, sorunları çözemeyen bir birey kendisini ortaya koymaktan kaçınır (Köknel, 1987).

Strese karşı verilen tepkiler uzun bir zaman dilimi içinde kronik hastalıkların gelişmesine zemin hazırlar. Streslerin sıklığı ve yoğunluğu zamanı kısaltabilir. Bu hastalıklar baş ağrısı, yüksek tansiyon, kalp rahatsızlıkları gibi bedensel hastalıklar olabildikleri gibi, psikolojik hastalıklar da olabilir. İnsanlar edinmiş oldukları davranış kalıplarına ve zihinsel özelliklerine göre stres karşısında psikolojik tepki olarak geri çekilme, kabullenme, karşı koyma veya korku, endişe, depresyon gibi duygusal problemler geliştirebilirler. Öte yandan dikkatin azalması, zihni bir konu üzerinde toplama güçlüğü, çeşitli konular arasında ilişki kurma güçlüğü, aşırı unutkanlık, takıntılı (obsesif) düşünceler zihinsel düzeydeki problemlerden bazılarıdır (Baltaş ve Baltaş, 1993).

Stres durumları bilişsel işlevleri de olumsuz biçimde etkiler. Algı, dikkat, bellek, düşünme, mantık, uslamama gibi bilişsel işlevlerin çalışması ve verimi düşer. Bilişsel stres sırasında, dikkat ve bellekle ilgili belirti ve yakınmalar sıkça ortaya çıkar. Bilişsel stres sırasında, dikkat ve bellekle ilgili belirti ve yakınmalar ortaya çıkar. Bilişsel stres altında olan bireylerde dikkat dağınıklığı, dikkat toplayamama gibi yakınmalar görülebilir. Dikkat azalması, çeşitli dikkat testleriyle de stresin önemli bir belirtisi, bulgusu olarak saptanmıştır. Bu nedenle bilişsel stres altında olan insanlar sözlü ve sözsüz iletileri anlayamazlar; konuşulanları izleyemezler, okuduklarını algılayamazlar. Stres sırasında dikkatin odaklaştırılmaması ve seçici dikkatin azalması, bir anlamda bilişsel işlevlerin stresten kaçması olarak da yorumlanabilir. Stres sonucu dikkat ve bellekte ortaya çıkan bu belirtiler ve yakınmalar, düşünce sürecini de olumsuz biçimde etkiler (Köknel, 1987; 166).

Stresler, çeşitli düzeylerde ortaya çıkmasına zemin hazırladıkları problemlerle, kişinin verimliliğini düşürür, hayattan aldığı zevki azaltır ve yakın çevre ile olan duygusal ilişkilerini zedeler (Baltaş ve Baltaş, 1993; 30). Stres düzeyindeki belli artışlar, performansta ve yeterlilikte artışa yol açmaktadır. Bu sınırlar artı ya da eksi yönde aşılsa, performans ya da yeterlilikte azalmalar başlar (Hisli Şahin, 1994, 21). Çok düşük ya da çok yüksek düzeylerde stresi olan kişilerden de uygun verimi almak mümkün olmayacaktır. Yani bireyler ve örgütler için optimum düzeydeki stresin

korunması daha yüksek düzeyde performans ve verimlilik sağlayacaktır (Akgün ve Kemaloğlu, 1991; 18-19).

Az miktarda stres, bireyin yaptığı işte daha özenli çalışmasını teşvik eder, yaratıcılığını uyarır, işe yönelik çabalarını arttırarak bireye güç verir. Aşırı yüksek düzeydeki stres ise iş görenin fiziksel ve zihinsel sistemini bozar ve aşırı yüklenmesine neden olur. İş yaşamında yoğun stres altındaki birey, devamsızlık, hata yapma, kazalar, doyumsuzluk, performans düşüklüğü gibi tepkiler gösterir (Başaran; 1982).

Örgütler kuruluş amaçları doğrultusunda yaşamlarını sürdürürlerken örgüt içinde yer alan iş görenler de kendi bireysel gereksinimlerini karşılamaya çalışırlar. Örgütsel amaçlarla bireysel gereksinimler arasında bir denge kurulamadığı durumlarda, örgüt içindeki formal ve informal gruplaşmaların bir sonucu olarak yaşanan etkileşimler sırasında ya da örgüt içindeki değişim yönündeki çabaların yürütülmesi sırasında bireyler ya da gruplar arasında çatışmalar ortaya çıkabilir. Yaşanan çatışmalar bireylerde stres durumlarının ortaya çıkmasında önemli bir etken durumundadır. Örgüt içinde ortaya çıkacak stresi sadece yaşanan çatışmalara bağlamamak gerekir. Örgüt içinde yaşanan her tür etkileşim strese yol açabilir. Tüm örgütsel yapılar gibi okul örgütü içinde de işgörenlerin yaşadığı stres durumlarından söz edilebilir. Okullar diğer örgütlere göre insan ilişkilerinin daha yoğun yaşandığı örgütsel yapılardır. Okul örgütü içinde öğrenciler iş görenler grubu içinde olmamakla birlikte okul içindeki en önemli unsurlardan biridir. Öğrenci okulun var oluş nedenidir. Okul içindeki en büyük grubu oluşturan öğrencilerin içinde buldukları örgütün işleyişinden olumlu ya da olumsuz etkilenmemeleri beklenemez. Okul içindeki diğer iş görenler kadar öğrenciler de stres durumları ile karşı karşıyadır. Okulda yürütülen öğrenme ve öğretme süreci içinde en önemli unsur konumunda olan öğrencilerin stresle karşılaşma sürecinde yaşadıklarının tanınması gerekmektedir.

Stresin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

Hızla değişen toplumsal yaşam ve kalkınma çabalarında, yönetimsel etkinliklerin etkili olabilmesi için yöneticilerin, örgütlerin verimliliğini arttırmak kadar, örgütün içinde yer alan bireylerin gereksinimlerini karşılamaları ve beklentilerini dikkate almaları gerekmektedir. Yönetimin bireylerin gereksinimlerini karşılama çabaları, gereksinim düzeylerini bilmeksizin etkisiz kalacaktır. Bunun için yöneticilerin, bireylerin örgütsel gereksinimlerini bilmeleri, örgüt içindeki doğal grupları tanımaları ve örgütsel amaçlarla bireysel amaçları bağdaştırabilmeleri gerekir (Paknadel, 1995; 30).

Öğrenci öğretimin en temel ögesidir ve yeni anlamdaki öğretimin eksenini oluşturur. O olmadan veya iyice tanınmadan öğretim olmaz. Öğretimin diğer öğelerinin hepsi öğrencinin gelişim düzeyine ya da beden, zihin ve sosyal özelliklerine

göre durumunu ayarlamak zorundadır. Bunlara uyulmadan yapılacak bir öğretim başarısızlıkla sonuçlanır (Binbaşıoğlu,1974; 10-11). Alkan'a göre (2001) gençlerin gelişmeleri ve olgun hale gelmeleri uzun süreli bir oluşumdur. Bu nedenle eğitimdeki yapılması gereken ilk ve en önemli husus öğrencilerin tanınmasıdır. Bu tanıma her gencin kendi yetenekleri içinde yetiştirilmesini ve eğitimin sevgi temeli üzerine kurulmasını gerektirir (Alkan, 2001; 17). Çünkü insanın temel psikolojik gereksinimlerinden biri, diğer insanlarla sevgi alışverişinde bulunmak ve dostça ilişkiler kurabilmektir. Bunun yanı sıra, birey diğerleri tarafından kabul edilmek ve onaylanmak gereğini duyar (Gürçay, 1993; 60).

Geleneksel eğitim kurumları öğrencinin akademik (zihni, bilişsel) başarılarını önemserler; ancak çağdaş okullar, çocuğun duygusal boyutunu, öfkelerini, sevinçlerini, ilgi ve yeteneklerini, biricikliğini, başkalarıyla olan ilişkilerini önemser ve eğitmeye çalışırlar (Bayram,2000; 26).

Çocukluk dönemlerindeki kötü etkilerin, ruhsal dengenin bozulmasında önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, beden sağlığında olduğu gibi, ruh sağlığıyla ilgili bilgi ve alışkanlıkların kazanılmasında da çocukluk yıllarının önemi büyüktür. Bundan dolayı, ruh sağlığı faaliyetlerinin çocuk ve onun büyüüp yetiştiği, çeşitli etkilere maruz kaldığı aile ve okul üzerinde yoğunlaştırılması gerekir (Akbayrak, 1977).

Sağlıklı olma, bedensel, ruhsal ve sosyoekonomik yönden hastalıklardan arınmış olmaktır. Öğrencinin yalnız bedensel yönden iyi olması onun sağlığının iyi olduğunu göstermez. Ruhsal rahatsızlıklar da en az bedensel olanlar kadar önemlidir (Başaran 1993; 112). Ergenlik çağında bulunan çocuk ya da genç kendi kişilik özelliklerine karşı çok duyarlıdır. Bu nedenle bunlara karşı kırıncı eleştiri, alay, korkutma, başkaları yanında küçük düşürme, aleyhte kıyaslama ve hakaret gibi davranışlarda bulunmak doğru değildir (Binbaşıoğlu, 2000; 156).

Bir çoklarına göre disiplin öğrencilerin uslu, sessiz durmasını, verilen buyrukları koşulsuz yerine getirilmesini; kimseyi rahatsız etmeden dinlemesini sağlamak anlamındadır. Bu anlayıştaki bir yönetici okulunda öğrencileri baskı altında tutmaya çalışır. Böyle bir disiplin anlayışı yöneticiyi öğrencilerde korku, kaygı yaratmaya yönelik girişimlerde bulunmaya iter (Başaran 1993; 110). Oysa iyi eğitim ancak serbest tartışma ortamında yani özgürlük içinde sağlanabilir. Öğrenci yalnız zekası ve yeteneklerini kullanarak öğrenmez. Duyguları ile de öğrenir. Dengesiz, çarpık bir kişilikte gelişen eğitim kolayca amacından sapar, yapıcı değil, yıkıcı olur. Eflatun'a göre özgür insanın eğitimi de özgür olmalıdır. Eğitimin başlatılma biçimi kişinin tüm gelecek yaşamını etkiler. İyi başlangıç özellikle küçük çocukları eğitirken

önemlidir (Yörükoğlu,1992; 137).

Ergenlik çağını kapsayan devrede iç salgı bezlerine bağlı olarak vücut gelişir. Bu devrede öfke ve saldırganlıkta artma görülür. Genç, bu devrede kimlik arayışı içinde olduğundan, yakın çevresinin engelleyici ve özgürlüğünü kısıtlayıcı davranışları karşısında büyük bir tepki gösterir; ya da saldırganlığını içine atarak depresyona girebilir. Ergenlik belirli biyolojik gelişmelere bağlı olarak yorgunluk, huzursuzluk, saldırganlık, sıkıntı, isyankarlık çağıdır. Otoriteye karşı gelme, özgürlük isteği ve tutarsız davranışlar dikkati çeker. Özellikle özgürlük arzusu engellenir ya da fazla denetlenirse saldırgan davranışlar sergilenebilir. Bu devreye fırtınalar çağı denmektedir (Ankay,1992; 149).

Cezalandırmada ve ödüllendirmede tutarsız davranan, engelleyici, kısıtlayıcı tutumu benimsemiş ailelerin çocuklarının sürekli kaygı düzeyleri yüksektir. Bu durum çocuğun başarısını engeller, güvenini azaltır, öğrenimini zorlaştırır ve davranışlarını kısıtlar (Köknel, 1987). Fiziksel zorlanma ve gücünün üzerindeki beklentiler de çocukta ciddi bir stres yaratarak, yılgınlık, bıkkınlık gibi depresif duygulara kapılmalarına neden olur. Ayrıca bu çocukta yetersizlik hissi yaratarak, 'ben yapamıyorum', 'ben beceriksizim', 'ben aptalım' gibi benliğine yüklenmelerde bulunmasına yol açar. Bu da çocuklarda 'düşük benlik algısına' ve düşük benlik duygusuna neden olur (Aydın, 2001).

Eğitim örgütlerinde, stresin oluşmaması ya da var olan stresin azaltılması için gerekli önlemlerin zamanında alınması, eğitim öğretimin verimliliği açısından son derece önemlidir (Fidan, 1985; 71). Öğrencinin kaygı düzeyi öğrenmeye etki eder, öğrenmede cesaretlendirme ve teşvik önemli rol oynar (Fidan, 1985; 31). Öğrencilerde stres oluştuğunda beyin strese cevap üretirken, öğrenme ve hafızayla bağlantılı nöral sistemlerin işleyişinde performans azalması ortaya çıkmaktadır (Uzunoğlu, 2001).

Okulun İşlevleri

Bu günkü sosyoekonomik hayatın özelliklerine göre, okul öğrenciyi hızla sanayileşen ve şehirleşen bir çevre ve topluma, demokratik vatandaşlığın gitgide güçleşen görevlerine, bilimsel yöntem ve üretimin geçerli olduğu bir dünyaya, artan ve çeşitlenen bilgi ve becerilere, ayrıca her öğrencinin yetenekleri, ilgileri ve gereksemelerine göre hazırlamalıdır (Bursalıoğlu, 1994; 47). İlköğretim okulları öğrencilerin yetenek ve ilgilerini geliştirmeyi öncelikli hedef olarak alır. Bir bakıma ilköğretim diğer öğretim düzeylerinin temeli durumundadır. İlköğretim okulları bu hedeflerine etkili bir biçimde ulaşabildiği oranda diğer öğretim düzeylerinin de hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardım eder.

Okul denilen örgütün eğitim sistemi içinde yeri ve önemi, okulun eğitim yönetimini meydana getiren tipik bir kuruluş olduğundan, sistemin en stratejik parçası olduğundan ve eğitimi değerlendirebilme araçlarının başında gelmesinden doğmaktadır (Bursalıoğlu, 1979; 7). Okullar kendi amaçlarını gerçekleştirdikleri sürece yaşarlar. Okulu oluşturan tüm öğeler okulun amacına ulaşması için gereklidir. Öğelerin her birinin işlevi farklı olmakla birlikte öğeler birbirleriyle etkileşim içinde bir bütün olarak okulun amaçlarına ulaşmasına hizmet ederler (Fidan ve Erden,1992).

Davranışlar üzerindeki örgütsel etkilerin önemi küçümsenemez (Eren, 1993, s.125). Okullar da öğrenciler üzerinde belirlenmiş amaçlar doğrultusunda davranış değişikliği sağlayarak oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Birey kurallara uyarak yaşamayı, okuma- yazma, konuşma gibi temel becerileri, zamanla ilgili kavramları, kendi cinsine uygun davranışlar göstermeyi, kendine bakma ve temizlik alışkanlıkları kazanmayı, kendi davranışlarının sorumluluğunu yüklenemeyi, somuttan soyuta doğru uslamlama gücü kazanmayı, kendi değerler sistemi içinde doğru ve yanlış kavramlarını geliştirmeyi, davranışlarında bağımsızlık kazanmayı ve bundan sonraki yaşantısının temelini oluşturacak pek çok davranışları ilköğretim çağında öğrenir. İlköğretim Kurumları bir toplumun eğitim sistemi içinde ilk basamaktır. Öteki bütün eğitim basamakları ilköğretime dayanır. Bu temel eğitim, toplumun; sadece eğitim sistemini değil, aynı zamanda öteki sistemlerini de (yani toplumun bütünü) olumlu ya da olumsuz olarak etkiler (Kaya, 1989; 99).

Okulun görevi öğrencileri yarınki yaşama hazırlamaktır. Okul bu görevini yerine getirirken öğrencilere sunduğu olanakları günün koşullarına göre düzenlemek zorundadır. Eğitimin nitelikli bireyler yetiştirebilmesi veya verimin yüksek olması, bir ölçüde eğitim sisteminin iyi düzenlenmesi, örgütlenmesi ile olanaklıdır. Eğitimin örgütlenmesi demek asıl okulun örgütlenmesi demektir. Okulun örgütlenmesinde görülecek en küçük kusur okulun işlevini yitirmesine yol açabilir (Başaran, 1983).

Okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir ve bunlar sosyal, politik ve ekonomik olarak gruplandırılabilir. Okulun sosyal görevi çocuğu sosyalleştirmek, yani çocuğa kültür aşılamaştır. Okulun politik görevi yetiştirdiği kuşağın toplumdaki devlet sistemine bağlılık göstermesini ve liderlik yetenekleri olan öğrencilerin seçilmesi ve eğitilmesini gerçekleştirmektir. Okulun ekonomik görevi ise ekonominin beyin gücünü ve insan gerekmesini karşılamaktır (Bursalıoğlu, 1994; 35). Formal örgütlerin bir çoğundan farklı olarak okullarda örgütsel ve yönetsel sorunların kaynağını oluşturan bir insan ögesi vardır. Öğrenciler, öğretmenler, veliler ve diğer işgörenler okulda ve okulun işleyişinde her biri ayrı bir takım rollere sahiptir ve çeşitli işlevleri yerine getirmektedirler. Bu nedenle de okulun yönetimi karmaşık bir nitelik kazanmaktadır (Gedikoğlu,1997; 303).

Okul Yönetimi ve Okulun İşleyişi

Yönetimin görevi, örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Eğitim yönetimi dendiğinde, daha çok okul yönetimi akla gelir. Çünkü, okul yönetimi eğitim yönetiminin temelidir (Başaran, 1984; 202). Okul yönetiminin görevi okuldaki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanarak, okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Okul yöneticisi bu görevleri yerine getirirken çok çeşitli ve karmaşık davranışlarda bulunur. Bu davranışlar yöneticinin oynayacağı rolleri oluşturur. Okul yöneticisi bu rolleri oynarken bir eğitsel önder olma durumundadır (Taymaz, 1989).

Okulculuğun iki temel eylemi olan öğretme ve öğrenmenin ürünü insan davranışındaki değişiklikler olduğundan, bunları beklemek, gözlemek ve değerlendirmek, hem sabır hem beceri isteyen bir girişimdir. Bu yüzden diğer örgütlerin aksine olarak, okulun üretim hataları derhal fark edilmez ve hatalı üretim çok zaman topluma öylece girmiş olur. Bu üretim niteliğinin kontrol ve değerlendirilmesinden, birinci derecede sorumlu olan okul yöneticisidir (Bursalıoğlu, 1994). Okul yönetimi ve yöneticisinin eğitim sisteminin başarısı üzerindeki etkisi büyük olmaktadır (Bursalıoğlu, 1979; 7). Çünkü yönetici okulun en yetkili kişisidir. Yöneticinin başarılı olması için okuldaki diğer öğelerle arasındaki iletişimin sağlıklı olması da önemli rol oynar. Böylece yönetici okuldaki sorunlardan, gelişmelerden haberdar olur (Fidan ve Erden,1992).

Blase'e göre (1990) okulun yönetim yapısı ve yöneticilerin özellikleri, eğitimin önemli bir değişkenidir. Etkili öğretim, yönetsel desteğe bağlıdır. Rosenholtz ve Simpson' a göre (1990) yönetsel destek örgütün kalitesini etkilemektedir. Yine etkili okul araştırmacıları etkili okullarda öğretim liderliği de yapan güçlü yöneticiler bulmuşlardır. (Akt. Başar, 1994; 26). Okul yöneticisi sahip olduğu güçten dolayı okuldaki tüm süreçlerin etkililiğinden sorumludur. Bu sorumluluğun gereğini yerine getirmeye çalışan yöneticiler örgüt içindeki işleyişleri olumlu veya olumsuz etkiler. Örgütsel hedeflerin gerçekleştirilmesi sorumluluğu yöneticilere diğer işgörenlere yönelik olarak liderlik yapmalarını gerektirir.

Yöneticinin öğretim liderliğini yapabilmesi için özgün bir ortam ve yeterli kaynağa sahip olması, yönetsel görevler kadar eğitim öğretimle ilgili konulara da zaman ayırması gerekmektedir (Gümüşeli, 1996; 207). Mc.Cleary'e göre (1962) okul müdürünün en önemli görevi eğitim liderliğidir. Çünkü bu sayede iç ve dış öğeler üzerinde etki ve yetki yaratabilecektir (Akt. Bursalıoğlu, 1994; 40). Liderlik davranışlarını gereği gibi gösteremeyen yöneticiler başında buldukları örgütleri etkili çalıştıramazlar. Etkili yönetici davranışı örgütün etkileşimde bulunduğu iç ve dış öğeleri örgütsel hedefler doğrultusunda yönlendirebilir. Bu yönlendirme tüm iç ve dış öğelerin gönüllü işbirliğini sağlar. Sonuçta örgüt hedeflerine daha üst düzeyde ulaşmış olur. Örgüt iç ve dış öğeler içinde iç öğeleri daha kolay yönlendirebilir. Öğrenciler okul örgütü içinde önemli yere sahip iç öğelerdendir.

Okul Yönetimi ve Öğrenci

Okul yönetiminin önemli görev alanlarından biri olan öğrenci hizmetleri bir öğrencinin kaydından mezuniyetine kadar yapılacak tüm işleri, hatta mezuniyetinden sonra izlenmesini de kapsar. (Başaran, 1983).

Okul yöneticisinin personeliyle etkileşime girmesi, okul iklimini etkiler. Okulda olumlu bir iklim yaratılmasında okul yöneticisine büyük iş düşmektedir. Okul yöneticisinin adil, tutarlı, yetenekli olması, doğru yer ve zamanda "görülebilir" olması olumlu öğrenme ortamına zemin hazırlamaktadır (Balci,1993; 45). Pauly'e göre (1991) yöneticiler sadece yönetim değil, öğretimle de yakından ilgilenmektedir. Yöneticilerce uygulanan okul politikaları öğrenci başarısının nedenleri arasındadır (Akt. Başar, 1994; 26).

Öğrenci okul yönetiminde rol oynayan iç öğelerdendir (Bursalıoğlu, 1994; 35). Okul yönetiminde en önemli öğe okulun yetiştirmekle yükümlü olduğu öğrencilerdir (Taymaz, 1989).

Eğitim örgütleri içinde yöneticilerin ve özellikle okul yöneticilerinin davranışları büyük önem taşır. Bu önem, ilk olarak eğitim yöneticisinin okul gibi eğitim işini üstlenmiş ve doğru davranış kazandırmayı amaçlayan bir kurumun en yetkili temsilcisi olmasından; ikinci olarak da eğitim yöneticilerinin hem iş görenler için hem de öğrenciler için bir otorite figürü olarak rol modeli olmaları gerekliliğinden kaynaklanır. Okul yöneticisi davranışlarının birinci yönüyle gelecek kuşakları yetiştirecek örgütsel yapıları işletirlerken ikinci yönüyle başında bulunduğu okulu her yönüyle temsil eder (Pehlivan, 1998; 199).

Schlechty'e göre; (1997) öğrenciler, okulların doğrudan müşterisidir. Hemen hemen bütün etkinliklerin ilgi odağı öğrenci olmalıdır. Okulda öğrencilerin sorumluluk alarak okul işlerine katılmalarına geniş ölçüde imkan ve fırsat hazırlanmalıdır. Okul topluluğunu teşkil eden yönetici, öğretmen ve öğrencilerin okulun çeşitli işlerini yürütmekte işbirliği yapmaları demokratik zihniyetin gerektirdiği bir zorunluluktur. Öğrencilerin okulu ve kendilerini ilgilendiren işlerde sorumluluk almaları ve gerekli işbirliğini korumaları okulda ahenk ve iyi disiplin sağlar (Akt. Aytaç, 1999; 60).

Öğrenciler okuldaki yaşamları konusunda söz hakkına sahip olmalıdır. Edilgen bir uyum yerine, okul yaşamıyla ilgili görevlerin sıra ile üstlenilmesi yeğlenmelidir. Yöneticiler, okul sorunlarının çözümünde, birey veya gurup olarak öğrencilerden yararlanmalıdır. Bu tür uygulamalar öğrencileri yaparak yaşayarak eğitir, yöneticinin işini kolaylaştırır, kendi sorunlarına sahip çıkan bireylerin yetiştirilmesine yardımcı olur (Başar, 1994)

Okulda çocuğun kendisini tanımasına, yeteneklerinin farkına varmasına rehberlik etmek gerekir. Yetenekli olduğu alanda çalışma olanakları sağlanarak çocuğa başarıyı tattırmak, çocuğun kişilik gelişimine olumlu katkılarda bulunacaktır. Başarılı olamayan öğrenciler ise kendilerini işe yaramaz ve değersiz hissedebilmektedirler (Erden ve Akman, 1996; 90).

Okulun disiplin işlerinden sorumlu olan yöneticidir. Okulun etkili bir disipline kavuşabilmesi için, kuralların ve ölçütlerinin önceden belirlenmesi, bunların öğrencilerce algılanmasının sağlanması gerekmektedir (Başaran, 1993; 110).

Etkili yönetici öğrenciyle de güçlü ilişki kurabilir. Uygun bir öğrenme ortamı sağlamak suretiyle okul yöneticisi, öğrencinin daha iyi öğrenmesine katkıda bulunmaktadır. Okul sistemlerinde mükemmelliği etkileyenler arasında okul yöneticisinin kritik bir önemi vardır. Çünkü okul yöneticisi okula yön vermede stratejik bir konumdadır. Okulun performans düzeyini etkiler. Bu nedenle iyi okulda iyi yönetici vardır (Balıcı, 1993). Pauly'e göre (1991) bu tür yöneticiler sadece yönetim değil, öğretimle de yakından ilgilenmektedir. Yöneticilerce uygulanan okul politikaları öğrenci başarısının nedenleri arasındadır (Akt. Başar, 1994; 26).

Okul yöneticisi, sınıf ortamında ve koridorlarda öğretmen ve öğrencilerle etkileşimde bulunur; başarılarını dikkatlice değerlendirir ve ödül dağıtıcı kişi olarak öğretmen ve öğrenciler üzerinde güçlü bir etki oluşturur. Güçlü yada zayıf her okulun bir kültürü vardır. Öğretmen ve öğrenciyi okul kültüründen soyutlamak olanaksızdır (Çelik, 1999, s.49). Özellikle öğrencilerin okul yönetimi üzerindeki en derin etkisi, okul ortamı içindeki informal örgütlerden en güçlüsünü yaratmasından ileri gelmektedir. Gerçekten öğrencilerin meydana getirdiği informal örgüt ve bunun parçaları olan çeşitli gruplar, okulu etkileyen diğer öğeler üzerinde önemli roller oynarlar (Bursalıoğlu, 1994; 48).

Klopf ve diğerklerine göre (1982) etkili yönetici, öğrencinin her yönden gelişmesine imkan veren en yararlı öğrenme çevresini sağlayabilen bir liderdir (Akt. Balcı,1993). Okul yöneticilerinin öğrencileri tanıması, onlarla olan ilişkilerini ahenkleştirmek ve onların problemlerine yardımcı olmak bakımından fikir vericidir (Bursalıoğlu, 1994; 49).

Fields'a göre (1991) yönetimin demokratik olması, öğretmen ve öğrencilerin okulla ilgili kararlara katılımının sağlanması, öğrenci başarısını etkilemektedir. Brosio' ya göre (1990) katımlı demokrasi herhangi bir grubun değil, tüm grupların gereksinimlerini hedef almalıdır. Palanek'e göre (1988) yöneticinin sınıf denetimleri de sınıf sorunlarını tanıma ve çözmesine katkı getirir (Akt. Başar,1994; 25).

Bir okulun var oluş nedeni eğitilecek öğrencilerin olmasıdır. Okuldaki tüm diğerk yönetsel, eğitsel işlemler, eylemler, uğraşlar öğrencilere yöneliktir; öğrencileri odak alır (Başaran, 1982; 129). Öğrencinin okulda sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklere katılmaları hem okul yaşamının çekiciliğini arttırmakta, hem de davranış bozukluklarının düzeltilmesini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin okul kurallarına edilgen uyumu yerine, yönetimde sorumluluk almaları özendirilmelidir. Bu durum öğrencilerin bireyselleşme sürecini olumlu yönde etkiler (Aydın, 1998; 23). Noble ve diğerklerine göre (1996); karar alma sürecine öğrenci katılımı, öğrencilerin olumsuz davranışlarını büyük ölçüde azaltmaktadır (Akt. Aytaç, 1999; 60). Yine Taylor'a göre öğretim süreçleri geliştirmede yeni yaklaşım, öğrencinin katılımının daha çok yer aldığı öğrenme ortamlarının geliştirilmesine yöneliktir (Fidan, 1985; 19)

Okul örgütü özellikle ilköğretim düzeyi diğerk örgütlerden daha fazla olarak insan ilişkileri üzerinde odaklanırlar. Bu nedenle okullar daha demokratik bir yapıyı oluşturması ve sürdürmesi gereken örgütlerdir (Pehlivan, 1993; 5). Öğrencilerin demokratik yaşamın gereklerine uygun sağlıklı birer kişilik yapısı geliştirmelerine yardımcı olmak için okul yöneticisi öğrencilerin gereksinimleri ile toplumsal yaşamın gereklerini uyumlaştırabilmelidir (Aydın, 1998; 23). Böylece demokratik hayatın gereklerinin temelleri okulda atılmış olur.

Bir eğitim programının başarıyla uygulanmasının ve yönetilmesinin göstergesi, öğrencilerin öğrenmedeki başarılarının derecesidir. Bu derece aynı anda yöneticilerin, öğretmenlerin, uzmanların ve diğerk eğitimle ilgili olanların başarılarını gösterir. Bir okul yöneticisinin öğrencilerin başarısını düşüren okul içi ve okul dışı tüm etkenleri sıfıra indirmesi olanaksızdır. Ama en azından, okul içi etkenleri en az düzeye indirmesi onun asıl görevidir. Okulun eğitim hizmetlerini üretmedeki başarısını ölçme birimi, başarılı olan öğrenci sayısıdır. Bir okul, bir sınıf , ne oranda başarılı öğrenciye sahipse o oranda başarılıdır (Başaran ,1993).

Yönetici Davranışları ve Öğrencilerde Stres

Genel olarak okul yöneticisinin davranışı ile öğrencinin öğrenmesi arasında bir ilişki bulunmaktadır. Etkili yönetici davranışlarının öğrencilere yönelik olanlarına bakıldığında; öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının saptanması, öğrencilerden beklentilerini açıkça ortaya koyma ve bunları onlara ulaştırma; öğrenci başarısına önem verme, öğrencilerden yüksek beklentileri olma; öğrencilere rehberlik ve destek sağlama şeklinde sıralandığı görülmektedir (Akt. Balcı,1993).

Bir okul yöneticisi öğretmen ve uzmanlarıyla birlikte takım çalışması yaparak, öğrencilerini okul dışından etkileyen olumsuz etkileri yenmek için savaşımlarını vermelidir (Başaran, 1993).

İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için sağlıklı olması gerekir. Sağlıklı bireyler üzerine düşen görev ve sorumluluğu yerine getirirler, sağlığı yerinde olmayan bir insandan her şeyi yerine getirmesi beklenemez. Aynı şekilde sağlığı yerinde olan sağlıklı yaşama yollarını bilen öğrenciler başarılı olmaktadır. Öğrencilere bu alışkanlıkları kazandırmak veliler kadar okul yöneticilerinin de görevidir. Okul yöneticisi öğrencilere sağlık alışkanlığı kazandırmak yanında, okulun temizliği, sınıfların havalandırılması, ilkyardım dolabının bulundurulması ve sağlığı koruyucu her türlü önlemi alması gerekir. Gelecekte önemli sorumluluklar üstlenecek olan çocukların yetişmesi onlara gösterilecek özene ve ilgiye bağlıdır. Öğrenciler okula ne kadar çok uyum sağlarsa başarıları da artacaktır. Okul yöneticilerinin görevi okulda sıcak bir hava yaratarak, öğrencilere gerekli yardımı sağlamaktır. Bu da okul yöneticisinin, öğretmen, uzman, öğrenci ve çevreyle kuracağı olumlu işbirliği ile gerçekleşir (Kıran, 1984; 36).

Öğrencinin okula uyumu ve okuldaki başarısı ile okuldaki rolünü ve kendini anlaması arasında sıkı bir ilişki vardır. Öğrencinin kendini ve yeteneklerini tanıması ile, öğrenme başarısı birbirine bağlı bulunmaktadır. Öğrenci ne kadar iyi tanınır ve anlaşılırsa, onun problemlerini çözmesine o kadar yardımcı olunur ve okula uyumu kolaylaşmış olur.

Öğrencilerin tanınması ile ilgili olarak;

- 1-Öğrencinin öğrenme ve uyum yetenekleri üzerinde büyük etkisi olan biyolojik gelişimi;
- 2-Sınıftaki öğrenciler arası ilişkiler ve bunların verdiği ipuçları;
- 3-Öğrencinin uyum durumunu incelemekte yararlı olacak çeşitli eleştiriler;
- 4-Her öğrencinin zihinsel yetenekleri, ilgileri, gereksemeleri, davranışları ve başarısı konusunda ayrıntılı bilgiler;
- 5-Öğrencinin aile durumunun incelenmesi ve bilinmesi;

Yukarıdaki incelemelerin yapılması ve kayıtların tutulması, geniş çapta öğrenci personel hizmetlerini gerektirir. Bu hizmetler rehberlik ve danışma çalışmalarını içine almaktadır. Eğitim ve öğretimde, okul ve çevreye uyumda mesleğe yönelme ve meslek seçmede yapılacak rehberlik, bir

bakıma bu hizmetlere bağılıdır. Bu hizmetlerin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi okul yöneticisinin bu alandaki duyarlılığına, yeterliliğine bağılıdır (Bursaloğlu, 1994).

Okul yöneticisi öğretmenlere öğrencilerin sorunlarıyla yakından ilgilenmelerini, onlara her konuda yardımcı olmalarını sağlayacak havayı okulda yaratması gerekmektedir. Bu amaçla okuldaki tüm çalışanlarla, öğrenciyle ve çevreyle olumlu ve sürekli ilişkiler kurmaları gerekmektedir (Kıran, 1984; 36).

Okul yöneticilerinin davranışları üzerinde yapılan çalışmalar yöneticilerin davranışlarını yönetsel ve işlevsel süreçler biçiminde ele almaktadır. Yöneticilerin davranışlarının örgüt içindeki diğer işgörenler üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş ve yöneticilerin davranışlarının işgörenlerin morali üzerinde olumlu veya olumsuz etkilere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Eğitim yönetimi dolayısıyla okul yönetimi alanında yönetici davranışları ile öğrenci davranışları arasında ilişki kuran yeterli çalışmalara rastlanmamaktadır. Yöneticilerin sergiledikleri işlevsel süreçlere ilişkin davranışları içinde öğrenci işlerine yönelik davranışları vardır. Ancak bunlar okuldaki öğrencilerin kayıt, kabul, devam, takip gibi okul içindeki öğrencilere yönelik yöneticilerin rol alanlarını gösterir.

Okuldaki öğrencilerin davranışları birey olarak kendilerini ilgilendiren, psikolojik kimliklerine yönelik, içe yönelik davranışları bir yönü ilgilendirir. Bu yön daha çok öğrencilerin bireysel yönlerini ilgilendirir. Söz konusu olan öğrencinin birey olarak kendisidir. Bundan başka öğrenci grubu olarak okulun iç ögesini oluşturan öğrenci topluluğunun bütün olarak gösterdiği davranışları vardır. Bu tür davranışlar öğrencinin toplumsal yönünü oluşturur. Okul bir toplumsal yapı olarak ele alınırsa öğrenci topluluğu okul toplumunun önemli bir parçası durumundadır. Öğrenci topluluğunun davranışları da toplumsal davranış olarak ikinci yönü oluşturur.

Öğrencilere değer veren, onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan, gelişmeleri için demokratik bir ortam yaratan, öğrencilerin ruh sağlığını koruyucu önlemler alan yöneticiler olumlu bir eğitim ortamı yaratırlar. Bunun aksi, öğrencileri "sorun kaynakları" olarak gören, onların her türlü haklarını kısıtlayan, sadece belirli yönetmelikleri uygulayıp denetime önem veren yöneticiler okulda olumsuz bir havanın oluşmasına yol açarlar, öğrenciler arasında huzursuzluk yaratırlar (Başaran, 1994; 196).

Öğrenciler arasında ortaya çıkan huzursuzluklar, diğer örgütsel yapılarda yer alan işgörenlerde strese yol açtığı gibi okul içindeki önemli iç öğelerden olan öğrencilerde de strese yol açar. Okul ortamında öğrenciler arasında ortaya çıkan stres öğrencilerin sahip oldukları kişilik yapısına göre farklı biçimlerde stres belirtilerine ve bu belirtilerin şiddetine göre olumlu veya olumsuz sonuçlara yol açar. Ortaya çıkan stres belirtilerinin her öğrencide her zaman aynı etkiyi yapacağı düşünülemez. Ancak bu stres durumlarının şiddetine, sıklığına, süresine göre bu etkinin sonucu farklı olabilir. Yönetici öğrenci etkileşiminde hangi yönetici davranışlarının hangi öğrencilerde ne tür streslere ve ne derecede yol açtığı belirlenmesi önemlidir.

Yönetim ve yönetici ile öğrenci arasındaki ilişkiler eğitim örgütleri içinde araştırmalara yeterince konu olmuş değildir. Bu anlamda bu çalışmanın alana bir katkı sağlayabileceği ümit edilmektedir.

Stresle Başa Çıkma

Stres insan sağlığını bozan ve özgürce ve mutlu bir şekilde yaşamasını engelleyen en önemli nedenlerden biridir. Stres önlenmediği ya da her gün düzenli olarak atılmadığı takdirde, zamanla birikir ve hastalıklara yol açar. Eğer sistem baş edebilecek durumda değilse, olumlu veya olumsuz her deneyim gerilime neden olabilir. Bu yüzden günlük yaşamda sağlığı bozan bu stres tepkisini önlemek, önlenemeyenleri de biriktirmeden bedende atmak gerekir (Bolaç, 1995; 2). Çözülebilir türden stresli durumlar çok sayıda oldukları takdirde, uzun süreli strese neden olabilirler. Her stresli durumla, ortaya çıktığı anda başa çıkmaya çalışıp daha sonra hemen stres öncesi düzeye dönülebilirse, beden ciddi bir zarar görmez. Buna karşın yaşanan stresi göz ardı edip, başa çıkmak için bir çaba gösterilmezse zarar görmek kaçınılmazdır (Hisli Şahin,1994; 41).

Çocukluk çağında yeterince ilgi ve sevgi görmeyen insanlarda aşağılık ya da üstünlük duygusuna bağlı güvensizlik duygusu gelişir. Güvensizlik duygusu insanın kendisini ve başkalarını gerçek dışı ve olumsuz olarak değerlendirmesine neden olur. İnsanın yaşamasını sürdürmesi, yaşamın getirdiği stresleri doğal kabul etmesi, bunlarla baş etme yollarını arayıp bulması, kendisine başkalarına güven duymasıyla gerçekleşebilir (Köknel, 1987). Yaşamın bir parçası olan stresten tamamen soyutlanmış bir yaşam düşünmek oldukça güçtür. Stresle baş etmeyi öğrenir, baş edememe durumlarında kimlerden destek alınabileceği bilinir ve gereken yardımlar alınırsa stres kontrol edilebilir ve yaşamın daha sağlıklı, uzun ve mutlu geçmesi sağlanabilir (Ünal ve Uğuz; 2001).

Uçman'a göre (1990) başa çıkma, stres yapıcıların uyandırdığı duygusal gerilimi azaltmak, yok etmek ya da bu gerilime dayanma amacı ile gösterilen davranış ve duygusal tepkilerin bütünüdür (Akt. Pehlivan,2002; 143).

Schafer'e göre (1987) stresle başa çıkmanın kısa, orta ve uzun erimli amaçları vardır. Bu amaçlar aşağıdaki gibi ortaya koyulmuştur: (Akt.Pehlivan,2002; 144)

A-Kısa erimli amaçlar

- 1-Stresin doğasını, nedenlerini ve etkilerini öğrenmek,
- 2-Stresle daha etkili başa çıkabilmek için gerekli kural ve teknikleri öğrenmek,

B-Orta erimli amaçlar

- 1- Zararlı stres kaynaklarını öğrenmek,
- 2- Stresin uyarıcı işaretlerini önceden öğrenmek,
- 3- Tampon görevini yerine getiren etkili bir yaşam biçimini geliştirmek,
- 4- Olumlu stres kaynaklarını fark etmek,
- 5- Duygusal ve bedensel stres tepkilerini kontrol etmek,
- 6- Yaşamın gidişini düzenlemek,
- 7- Gerektiğinde stresi harekete geçirmek,
- 8- Stresin tırmanmasına engel olmak,

C- Uzun erimli amaçlar

- 1- Yüksek düzeyde huzur bulmak,
- 2- Sağlıklı ve düzenli yaşamak,
- 3- Yaşamdan doyum sağlamak,
- 4- Yetenekleri geliştirme olanağı bulmak,

Bilişsel çatışmanın yarattığı kaygının düzeyi belirli ölçüler içindeyse, stresle baş edebilme yollarının araştırılması sürdürülür. Bunun için bellekte depolanmış, saklanmış olan eski bilgilerden, davranış kalıplarından yararlanır. Onlarla düşünce süreci ve mantık kuralları arasında iletişim, etkileşim kurulur (Baltaş ve Baltaş, 1993; 26).

Stres karşısında psikolojik acı duyan bir kimse bundan kurtulmak için bir takım savunma mekanizmaları geliştirmiştir. Ancak savunma mekanizmalarını sürekli ve yoğun olarak kullanmak nevrozlara yol açabilir (Ankay, 1992).

Bir insanın stres vericilere karşı tepkisi çevreye, stres vericilerin büyüklüğüne, bireyin stresle baş etmede kendini algılama yeteneğine, bireyin fiziksel koşullarına ve alışkanlıklarına bağlıdır (Balcı, 2000; 35).

Stresle mücadele ederken takip edilecek birkaç yol vardır. Stresin geçmesini zamana bırakmak doğru bir yaklaşım değildir. Bunu çözmek için aktif mücadele gerekir. Strese karşı yapılabilecek mücadele şöyle sıralanabilir (Özbek, 2001):

- Stresi ortaya çıkaran durum değiştirmeye çalışmak.
- Stresi doğuran durumu kabul etmek,
- Stresi doğuran durum yok etmek,
- Stres faktörüne boş vermek (Özbek, 2001)

Stresi azaltma yollarından bazıları; bireyin işine ya da hobisine yoğunlaşması, zor durumlarda sinirliliği ve öfkeyi dışa vurma, işin uzun dönemde yoluna gireceğine kendini inandırma, elinden gelenin en iyisini yaptığının başkaları tarafından fark edilmesini sağlama, stres yaratan olay ya da durumlarla yüz yüze gelme, stres yaratan durumu düşünmeme, stres yaratan durumların yaşanabileceği insanlarla yüz yüze gelmekten kaçınma gibi stresle başa çıkma stratejileri uygulanmaktadır (Balcı, 2000; 33).

Kişinin stresi yaşamaması, kişilik donanımları ve elindeki imkanları kullanabilmesi ile ilişkilidir. Bu sebeple kişisel özellikler stresten korunabilme derecesini de belirler. Bunlar kişinin değişimlere uygun olarak kendini programlayabilme yeteneği (esneklik), çevre gelenekleri ve geçmiş tecrübelerinden elde ettiklerine bağlıdır. Yeni koşulları kabullenmek, değişim şartlarını görmeye gayret etmek ve esneklik, stresle başa çıkmak konusunda büyük önem taşır. Düşmanlık duyguları baskın olan kişiler, kendilerine her konuda bir suçluluk payı çıkaranlar, aşırı duyarlı ve duygusal tepkileri önde olanlar, öte yandan ben merkezci olanlar, olayları ya çok iyi, ya da çok kötü bulanlar, çocuksu diye bilinenler ve çevreleri ile etkileşimlerinde ve ilişkilerinde yetersiz kalan (pasif) kişiler stresle başa çıkmakta başarısız olmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1993). Köknel'e göre (1987; 226) eğitim ve öğrenim düzeyi yüksek olan bireyler kaygı ve stresle baş etmede etkili beceriler geliştirebilirler.

Depresyon ve başka hastalıklara da neden olan stresten kurtulmanın en ucuz ve doğal yönü, spor ve meditasyon yapmaktır. Ayrıca stres kaynağından uzaklaşmak, dengeli beslenmek, sigara, içki ve kumardan uzak durmak gerekir (Körmen, 2001).

Stresle başa çıkmada kullanılan yöntemler olarak; Fiziksel hareket, bir hobi ile uğraşma, hiç bir şey olmamış gibi davranma, kendi başına kalma, haklı olduğu halde özür dileme, başkalarını suçlama, öğünme, bir arkadaşla konuşma, eyleme geçme, her şeyden uzaklaşma, duyguların bastırılması, yok sayma, haklılık nedeni bulma, sorumluluğu başkasına atma, daha büyük başarıya yönelme, örnek aldığı kişi ya da grupla özdeşleşme, karamsarlık, intihar, tepkilerin başkasına yönlendirilmesi, korkular, öç alma, suç niteliği davranışlara yönelme, içine kapanma, kaçış sayılabilir (Ertekin, 1993; 98).

Steers'e göre (1981) stresle başa çıkma stratejilerini iki grupta toplamak mümkündür. Bunlar bireysel ve örgütsel stratejilerdir (Akt. Balcı, 2000; 29).

Lazarus'un modeline göre başa çıkma yolları iki başlık altında toplanabilir. Bunlar a) soruna ya da savaşılmaya yönelik başa çıkma ve b) duyguya ya da kaçınmaya yönelik başa çıkmadır (Akt. Pehlivan, 1995; 67).

Aktif bir strateji olan soruna yönelik başa çıkmada birey, stres durumunun kontrol altına alınabileceğine karar verir ve eyleme geçer. Daha fazla bilgi alma, sorun çözme davranışları bu stratejinin kapsamındadır. Pasif bir strateji olan duyguya yönelik başa çıkmada ise, kişi durumun kontrol edilemeyeceğine, bu nedenle kabullenilmesine karar vermiştir (Pehlivan, 1995; 67).

Öğrencilerin kullandıkları baş etme yöntemleri olarak isyan etme, direnme, meydan okuma, karşı koyma, yalan söyleme, duyguları saklama, sinsice davranma, başkalarını suçlama, dedikodu yapma, hile yapma, başkasının çalışmasını sahiplenme, patronluk taslama, zorbalık etme, yenilgiden nefret etme, yenme gereksinimi duyma, işbirliği yapma, örgütlenme, boyun eğme, rol yapma, yağcılık, yeni şeyler denemekten ve tehlikeden kaçma, geri çekilme, hayal kurma, iletişimi reddetme, kayıtsızlık, çocuksu davranışlara geri dönme, yalnızlık isteği, okul korkusu, okul ve evden uzaklaşma, psikosomatik hastalıklara tutulma (ateş, miğren, ülser), okuldan kaçma, zararlı alışkanlıklar edinme, çok yeme, çöküntü ve öz yıkım eğilimi gibi davranışlar sayılabilir (Gordon, 1993; 175).

Öğrencilerin stres durumlarında kullandıkları başa çıkma stratejileri de aktif ve pasif boyut olarak iki boyutta ele alınabilir.

İlgili Araştırmalar

Eşrefi (1978), yapmış olduğu çalışmada; Ankara-İran ortaokulu öğrencilerinin sorunları ve bir grup rehberliği araştırmasında grup rehberliği çalışması yapılan grubun (deney grubu), grup rehberliği yapılmayan (kontrol grubu) gruba göre farklı yönlerini belirlemeye çalışmıştır. On toplantıda grup rehberliği sonucunda, deneme gruplarında kız-erkek arkadaşlığı problem alanında ön ve son testler arasında belirgin bir yoğunluk artışı olmasına karşın gelecek, başkaları ile ilişki kurma, ev, aile ve okula ait problem alanlarında önemli bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Ayrıca diğer problem alanlarında deneme grubunda genel bir azalma dikkati çekmektedir. Deneme grubunda problem envanterinin ön ve son test uygulamasından elde edilen bulgular kontrol grubuyla karşılaştırıldığında aile, başkalarıyla ilişki kurma, gelecek ve okula ait problem alanlarının dışında kalan diğer alanlardaki değişikliğin manidar olduğu saptanmıştır (Eşrefi, 1978).

Demir' in (1998) lise çağındaki ergen öğrencilerin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejileri ile denetim odağı düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yaptığı çalışmada iki boyut arasındaki etkileşim ve çeşitli sosyodemografik değişkenlerin bu boyutlara ve etkileşim örüntüsüne katkısı irdelenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejileri ile denetim odağı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişkiler olduğu bulunmuş; bireysel ve ailevi değişkenlerin, öğrencilerin başa çıkma davranışları ve denetim odağı düzeyleri ile değişik derecelerde ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmada öğrencilere ilişkin söz konusu bireysel ve ailevi değişkenler ile başa çıkma davranışları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Aysan (1988), lise öğrencilerinin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenlerle olan ilişkilerini incelemiştir. Bu amaçla, İzmir genel liselerinin I. Ve III. Sınıflarından seçilen 357 kız ve 255 erkek olmak üzere toplam 612 öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen "Stres Yaşantılarında Kullanılan Başa Çıkma Stratejileri Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda stres yaşantılarında kullanılan başa çıkma stratejilerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği, kızların erkeklere göre daha fazla problem çözme ve sosyal destek arama davranışlarını gösterirken, erkeklerin de kızlara göre kendilerini daha az suçlama eğiliminde oldukları ve daha az hayal kurdukları buna karşılık daha fazla kaçınma davranışı gösterdikleri gözlenmiştir.

Kıran tarafından yapılan çalışmada; (1984) öğrenci hizmetlerinin okullarda nasıl yönetildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için yönetim metinlerine göre öğrenci hizmetlerinin okulda nasıl yerine getirilmesi gerektiği ve Ağrı ili şehir merkezindeki tüm okullarda bu hizmetlerin nasıl yapıldığı ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Araştırma sonucunda okul yönetimlerinin öğrencilere ilişkin hizmetlerin yerine getirilmesinde üzerlerine düşen görevleri yeterince yerine getirmediği; disiplin olaylarının gerçek nedenlerinin araştırılmadığı; ilgili kişilerle işbirliğine gidilemediği görülmüş ve bu işlerin gerçekleştirilmesinde okul yöneticilerine büyük sorumluluklar düştüğü belirtilmiştir.

Şahin (1985) yetenekleri düzeyinde, yeteneklerinin altında ve yeteneklerinin üstünde başarı gösteren öğrencilerin arasında kaygı düzeyleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymayı amaçladığı çalışmada lise I ve lise 2.sınıf öğrencileri üzerinde çalışmıştır. Başarı düzeyleri farklı öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri araştırılmış, bunun için; Ankara İncirli Lisesi I. Ve 2. sınıf öğrencilerine uygulanan durumluk ve sürekli kaygı envanteri ile durumluk ve sürekli kaygı puanları saptanmıştır. Aynı öğrencilere genel yetenek testi uygulanmış ve I. yarıyıl sonu başarı ortalamaları alınmıştır. Genel Yetenek Testi puanları ve başarı ortalamalarına göre en yüksekten en düşüğe doğru, ayrı ayrı bindelik sıralama yapılmış, yetenek ve başarı arasındaki 200'e kadar sıra farkı olan öğrenciler, yetenekleri düzeyinde; bu farkı aşanlar duruma göre ya yeteneklerinin üstünde ya da yetenekleri düzeyinde; bu farkı aşanlar duruma göre ya yeteneklerinin üstünde ya da yeteneklerinin altında başarılı sayılmıştır. Yetenekleri düzeyinde, yeteneklerinin üstünde ve altında başarı gösteren

öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puan ortalamaları karşılaştırılmış ve yeteneklerine göre farklı başarı düzeyinde olmanın durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Bacanlı (1999) Türkiye toplumunda insanların nelerden endişelendikleri, kaygılandıkları ve kendilerini ve hayatlarını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla Gazi Ü. Gazi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okuyan 276 öğrenci üzerinde bir araştırma yürütmüştür. Çalışmaya 136 kız, 133 erkek katılmıştır. Çalışmanın tümünde, önce ülkenin şu andaki ve beş yıl öncesine göre durumu ve toplumsal kurumların algılanmasındaki değişmeler ile ilgili sorunlar, insanları endişelendiren durumlar ve insanların hayatlarını nasıl algıladıkları ile ilgili sorular, kimlik bilgileri ve değerler listesi olmak üzere dört kısım bulunmaktadır. Araştırma sonucundaki bulgularda Türkiye toplumunda öncelikle aile ile ilgili endişelerin ön planda olduğu, kendisiyle ilgili konularda daha az endişeye sahip oldukları; kızların erkeklere oranla daha çok endişelendikleri görülmüştür.

Sert tarafından yapılmış olan araştırmada (1982) okul büyüklüğünün ve sosyo ekonomik duruma bağlı olarak ilkokul 5. sınıf düzeyinde öğrenci problemleri araştırmanın problemi olarak ele alınmıştır. Araştırmada amaç, ilkokul öğrencilerinin sağlık, okul, aile, ev, duygusal yaşam ve gelecek alanlarındaki problemlerini saptamak. Araştırmanın evrenini Ankara il merkezinde MEB' na bağlı, sosyo ekonomik durumları alt ve üst düzeyden ailelerin çocuklarının devam ettikleri dört ilkokulda en az bir yıldır okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 360 öğrenciyi kapsamaktadır. Öğrenci problemlerinin ortaya çıkmasından okul büyüklüğü ve sosyo ekonomik düzeyin önemli birer etken olduğu; okul büyüklüğünün ve sosyo ekonomik düzeyin düşük olmasının öğrencilerin sağlık, okul, aile, ev, duygusal yaşam ve gelecek alanlarındaki problemlerinin yoğunlaşmasına neden olduğu saptanmıştır.

Sarp (1993) tarafından 16 yaş gençlerde görülen uyumsuz davranışların sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet ilişkisini saptamaya yönelik araştırma Ankara il merkezindeki liselerde yapılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerde en yüksek oranda uyumsuz davranışlar sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okullardan alınan öğrencilerin gösterdiği, en düşük oranda ise sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardan alınan çocukların gösterdiği belirlenmiştir. Kızlarda ise en yüksek oranda uyumsuz davranışları sosyoekonomik düzeyi düşük olan okullardan alınan çocukların gösterdiği, en düşük oranda ise sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardan alınan çocukların gösterdiği belirlenmiştir. Cinsiyet farklarına göre ise, yüksek ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki okullardan alınan kız çocukların erkeklere oranla daha yüksek oranda uyumsuz davranış gösterdikleri belirlenmiştir.

Efendi (1986) 9-14 yaş grubu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada, stres faktörlerinin okuldaki başarı ile yakından ilişkili olduğunu bulmuştur.

Magnusson ve Torestad 1980 yılında İsveç'te, 15 yaşında kız ve erkek öğrencilerde okul sorunlarından kaynaklanan stres tepkilerini karşılaştırmışlardır. Doğal ve toplumsal ortamdaki kaynaklanan ve beş grup altında toplanan zararlı

etkenlere karşı ortaya çıkan stresi kaygı düzeyiyle değerlendirmişlerdir. Sonuçta, zararlı doğal etkenler karşısında ve başarı, çalışma, çaba ve ceza gerektiren durumlarda, kızların erkeklere oranla daha çok ve daha yüksek stres tepkisi verdikleri görülmüştür (Köknel, 1987).

Yapılan araştırmalar kadın ve erkeklerin stres tepkilerinde açık farklar olduğunu ve bu farkların çocukluk döneminde daha açık olarak gözlemlendiğini ortaya koymuştur. 1978 yılında Londra'da yayınlanan bir bültende, erkek çocukların çeşitli stresler karşısında kız çocuklarından daha çok saldırganlık gösterdikleri, buna karşılık kız çocukların stres karşısında daha çok kaygı ve çökkünlük gösterdikleri bildirilmiştir (Baltaş ve Baltaş, 1993, 47).

Damis (1988), üniversite öğrencilerinden seçilen bir örneklem üzerinde yaptığı araştırmada, yaşamda stres etkenleri ve duyguya odaklanmış başa çıkma biçimlerinin bedensel yakınmalarla bağlantılı olduğunu bulmuştur. Araştırmacıya göre bu bağlantı kızlarda daha belirgindir.

Jambol (1989), üniversiteye yeni başlayan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmasında, başa çıkma biçimlerini incelemiş ve bunun üniversiteye uyum, kaygı ve depresyon üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Sonuçta hayalci düşünme, kendini soyutlama, doyum beklentilerini sınırlama, uzaklaşma ve kendini suçlama başa çıkma biçimlerinin az kullanımı ile olumluya odaklanma, iyimser karşılaştırmalar yapma ve probleme odaklanmış başa çıkma biçimlerinin çok kullanımının daha iyi uyuma, daha az kaygı ve depresyona yol açtığı sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırmalara bakıldığında farklı sosyoekonomik düzeylerdeki ortamlarda yaşayan öğrencilerin sorunları veya bireyin gelişim dönemlerinde karşılaştıkları sorunlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Öğrencilerde stres yaşantısını konu alan çalışmalarda ise üniversite seviyesindeki öğrenciler üzerindeki çalışmaların daha yoğun olduğu söylenebilir (Bacanlı,1999). Öğrencilere yönelik yapılan araştırmalar genelde rehberlik, psikolojik danışma alanlarında yoğunlaşmaktadır. Yönetim alanındaki stres yaşantılarını konu alan araştırmaların ise genellikle örgütlerdeki iş gören davranışları, stresle verimlilik, stresle örgütsel bağlılık ve doyum üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Balcı, 1993; Pehlivan, 1995; Gödelek, 1988; Artan, 1986).

Bu araştırmada yönetici davranışlarının eğitim örgütlerinin önemli iç öğelerinden olan öğrenciler üzerindeki stres yapıcı etkisi ile stres durumlarında öğrencilerin gösterdiği başa çıkma davranışları üzerinde durularak yapılmış olan araştırmalara yeni bir katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya konu olan grubun ilköğretim öğrencileri olarak belirlenmiş olması da bu araştırmanın diğer araştırmalardan bir farkı olarak söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma İlköğretim okulu yönetici davranışlarının öğrencilerde yarattığı stres düzeyini ve öğrencilerin gösterdiği başa çıkma davranışlarını betimlemeye yönelik olduğundan tarama modeliyle yürütülmüş bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2002-2003 öğretim yılında Şanlıurfa il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İlköğretim Okullarındaki 5, 6, 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Şanlıurfa merkezinde yer alan ilköğretim okullarının sayısı ve bu okullardaki öğrenci sayılarının fazlalığının zaman ve maliyet açısından ekonomik olmayacağı düşünülerek örnekleme yoluna gidilmiştir. Örneklemede küme örnekleme türü kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme seçilen okullar Milli Eğitim Bakanlığının çıkarmış olduğu Eğitim Bölgelerinin Düzenlenmesi Hakkındaki Yönergede belirlenmiş ölçütlere göre oluşturulan üç eğitim bölgesinde yer alan toplam kırk sekiz ilköğretim okulundan seçilmiştir. Seçilen ilköğretim okulları araştırmaya katılan okulların % 24.4'ünü oluşturmaktadır.

Eğitim Bölgelerinin oluşturulmasında okulların donanım ve kapasite durumu, ulaşım ve coğrafi bütünlük, iletişim ve koordinasyon kolaylığı gibi ölçütler dikkate alınmış ve oluşturulmuş bu üç bölgede diğer okullara göre daha merkezi konumda yer alan okullardan birinci bölgeden dört okul, ikinci bölgeden dört okul ve üçüncü bölgeden üç okul olmak üzere toplam on bir okul örnekleme alınmıştır. Araştırma kapsamında bulunan okullardan ikinci eğitim bölgesinde yer alan Mimar Sinan İÖO. ve 11 Nisan İÖO. ile üçüncü eğitim bölgesinde yer alan Süleymaniye İÖO.'da 6,7,ve 8. sınıfların olmaması nedeniyle bu üç okul araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırma örnekleme alınan okullar ve okullara göre uygulanan anketlerle geçerli sayılan anketlere ilişkin veriler tablo 1'de gösterilmiştir.

TABLO 1

Araştırma Kapsamına Alınmış Olan Okullar ve Okullara Göre Uygulanan Anket Sayıları

Okulun Bulunduğu Eğitim Bölgesi	Okulun Adı	Uygulanan Anket Sayısı	Geçerli Sayılan Anket Sayısı	%
1.Bölge	Merkez İlköğr.Okulu	50	46	92
1.Bölge	Rasime Polat İlköğr.Okulu	50	48	96
1.Bölge	Yenişehir İlköğr.Okulu	50	44	88
1.Bölge	İ.Tatlises İlköğr.Okulu	50	46	92
2.Bölge	Yavuz Selim İlköğr.Okulu	50	45	90
2.Bölge	Atatürk İlköğr.Okulu	50	46	92
2.Bölge	Turan İlköğr.Okulu	50	44	88
2.Bölge	F.Sultan Mehmet İlköğr.Okulu	50	43	86
3.Bölge	Ahmet Erseven İlköğr.Okulu	50	47	94
3.Bölge	Bağlarbaşı İlköğr.Okulu	50	45	90
3.Bölge	İsmet Paşa İlköğr.Okulu	50	45	90
Toplam	11 Okul	550	499	90.7

Araştırma kapsamında yer alan okulların A şubelerinde anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulanması amacıyla ilgili okullara araştırmacının kendisi gitmiş ve A şubelerinde yer alan öğrencilerden cinsiyet faktörünün dengeli olması şartıyla rastlantısal olarak 12-13 öğrencinin öğretmenler tarafından seçilmesi istenmiş ve seçilen öğrencilere araştırmacının kendisi tarafından anketler uygulanmıştır. Seçilecek öğrencilerin okuma- yazma, anlama yeterlilikleri konusunda sınıf seviyesinde olacak şekilde seçilmeleri ilgili öğretmenlerden istenmiştir. Böylece anketin okunması ve anlaşılması konusunda sorunların yaşanmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Her okuldan toplam elli öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmada farklı sosyoekonomik düzeye sahip ailelere ait öğrencilere ulaşma düşüncesiyle farklı yerlerdeki okullar seçilmeye çalışılmıştır. Değişkenlere göre veri toplanacağı için okul seçimine dikkat edilmiş, okulların seçimi sonrasında tüm okullardan eşit sayıda öğrenci seçilmiştir.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırmanın amaçlarına uygun gerekli ön veriler literatür taraması ve ilköğretim okulu öğrencileriyle yapılan ön görüşmelerden elde edilmiştir.

Elde edilen veriler ışığında araştırmacı tarafından geliştirilen anket “Kişisel Bilgiler”, “Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışları”, “Stres karşısında öğrencilerin gösterdiği başa çıkma davranışları” bölümleri olmak üzere üç bölümden oluşmuştur.

“Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının algılanmasına ilişkin öğrenci görüşleri” ile ilgili maddeler “Hiç”, “Az”, “Orta”, “Çok” ve “Pekçok” düzeylerini kapsayan beşli likert tipi dereceleme ölçeği ile; Üçüncü bölümde yer alan “Strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarına ilişkin maddeler “Hiçbir zaman”, “Çok Seyrek”, “Ara Sıra”, “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” düzeylerini kapsayan beşli likert tipi dereceleme ölçeği ile saptanmaya çalışılmıştır. Anketin ikinci bölümünde stres düzeyleri, üçüncü bölümde ise başa çıkma davranışlarının gösteriliş sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Hazırlanan anket taslakları içerik ve kapsam geçerliğini sağlamak üzere çeşitli üniversitelerde görev yapan uzmanların görüşlerine sunulmuş ve bu görüşler doğrultusunda anket taslağı üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Görüşüne başvurulmuş uzmanlara ilişkin genel bilgiler Ek 1’de verilmiştir.

Anketlerin geçerlik çalışmalarını sürdürmek ve güvenilirliğini test etmek amacıyla Şanlıurfa il merkezinde yer alan üç eğitim bölgesinden ana uygulama dışında kalan birer okul olmak üzere üç okuldaki 120 öğrenciye anket uygulanmıştır.

ÖN UYGULAMA YAPILAN OKULLAR

Ön uygulama yapılan okulların listesi tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Ön Uygulama Yapılan Okullar Listesi

Okulun Bulunduğu Eğitim Bölgesi	Okulun Adı	Uygulanan Anket Sayısı
1. Bölge	Z.Akbulut İÖÖ.	40
2. Bölge	M.Akif Ersoy İÖÖ.	40
3. Bölge	Cengiz Topel İÖÖ.	40

Ön uygulama sonrasında veri toplama araçlarında yer alan maddeler tek ya da çok boyutlu olup olmadığı faktör analiziyle, bu maddelerde yer alan maddelerin ayırt ediciliği madde toplam korelasyonu ile ve faktörlere göre aracın güvenilirlik katsayıları Cronbach Alpha katsayısı ile incelenmiştir ve tablolar halinde verilmiştir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeği iki faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın %24’ünü, ikinci faktör %11’ini açıklamaktadır. İki faktörün açıkladıkları toplam varyans %35’tir. Faktör döndürme sonrasında birinci faktörün 24, ikinci faktörün ise 9 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0.34 ile 0.75 arasında değişmektedir. Aynı değerler ikinci faktörde yer alan maddeler için 0.41-0.70’dir. 0.30’un altında faktör yük değerine sahip olan 1, 23, 31, 37 ve 38. maddeler ise ölçekten çıkartılmıştır. Çıkarılan maddeler ek 2’de verilmiştir. Birinci faktör yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel boyutu; ikinci faktör ise yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından toplumsal boyutu olarak adlandırılmıştır.

YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ İLE İLGİLİ FAKTÖR ANALİZİ

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin ölçekteki maddelerin faktör analizi sonuçları tablo 3’de gösterilmiştir.

TABLO 3

İLKÖĞRETİM OKULU YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Madde No	Yük Değeri Faktör 1-Bireysel Boyut
18	0.75
16	0.71
27	0.69
34	0.67
9	0.66
36	0.64
20	0.63
29	0.61
17	0.60
25	0.60
26	0.60
7	0.59
22	0.58
5	0.56
10	0.54
24	0.53
19	0.48
12	0.47
28	0.47
14	0.44
8	0.39
21	0.39
4	0.35
11	0.34
	Faktör 2 Toplumsal Boyut
35	0.70
2	0.67
32	0.63
30	0.61
33	0.61
3	0.60
15	0.59
13	0.43
6	0.41
Açıklanan Varyans	
Toplam: %35	
Faktör 1: %24	
Faktör 2: %11	

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinde bireysel boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayıları tablo 4'de gösterilmiştir.

TABLO 4

İLKÖĞRETİM OKULU YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI
ÖLÇEĞİNDE BİREYSEL BOYUTTA YER ALAN MADDELERE İLİŞKİN MADDE-TOPLAM KORELASYONLARI
VE GÜVENİRLİK KATSAYISI

Madde No	Faktör 1-Bireysel Boyut Madde Toplam Korelasyonları
18	0.67
16	0.65
27	0.64
34	0.60
9	0.61
36	0.58
20	0.56
29	0.56
17	0.56
25	0.54
26	0.57
7	0.53
22	0.53
5	0.50
10	0.50
24	0.47
19	0.42
12	0.43
28	0.41
14	0.42
8	0.38
21	0.36
4	0.30
11	0.32
Cronbach-Alpha Güvenirlik Katsayısı=0.90	

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencileri strese sokan davranışları ölçeğinde bireysel boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonlarının 0.30-0.67 arasında değiştiği görülmektedir. Bireysel boyuta ilişkin Cronbach-Alpha güvenirlilik katsayısı ise 0.90'dır.

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinde toplumsal boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonları ve güvenirlilik katsayıları tablo 5'de gösterilmiştir.

TABLO 5

İLKÖĞRETİM OKULU YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI
ÖLÇEĞİNDE TOPLUMSAL BOYUTTA YER ALAN MADDELERE İLİŞKİN MADDE-TOPLAM
KORELASYONLARI VE GÜVENİRLİK KATSAYISI

Madde No	Faktör 2-Toplumsal Boyut Madde Toplam Korelasyonları
35	0.53
2	0.52

32	0.52
30	0.52
33	0.46
3	0.49
15	0.40
13	0.30
6	0.31
Cronbach-Alpha Güvenirlik Katsayısı=0.77	

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrencileri strese sokan davranışları ölçeğinde toplumsal boyutta yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonlarının 0.30-0.53 arasında değiştiği görülmektedir. Toplumsal boyuta ilişkin Cronbach-Alpha güvenirlilik katsayısı ise 0.77'dir.

İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin faktör analizi sonuçları tablo 6'da gösterilmiştir.

İlköğretim okulu öğrencilerinin gösterdikleri stresle başa çıkma davranışları ölçeği iki faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi, ölçeğe ilişkin toplam varyansın %17'sini, ikinci faktör %10'unu açıklamaktadır. İki faktörün açıkladıkları toplam varyans %27'dir. Faktör döndürme sonrasında birinci faktörün 18, ikinci faktörün ise 7 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0.34 ile 0.67 arasında değişmektedir. Aynı değerler ikinci faktörde yer alan maddeler için 0.42-0.63'tür. 0.30'un altında faktör yük değerine sahip olan 4, 6, 11, 15, 19, 27 ve 31. maddeler ise ölçekten çıkartılmıştır. Çıkarılan maddeler ek 2'de gösterilmiştir. Birinci faktör öğrencilerin strese karşı kullandıkları aktif başa çıkma davranışları; ikinci faktör ise öğrencilerin strese karşı kullandıkları pasif başa çıkma davranışları olarak adlandırılmıştır.

TABLO 6

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ
BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Madde No	Yük Değeri
	Faktör 1 Aktif Başa Çıkma Davranışları
24	0.67
18	0.66
9	0.62

21	0.56
26	0.54
14	0.50
13	0.48
12	0.45
25	0.44
20	0.44
32	0.43
30	0.41
3	0.40
23	0.40
22	0.39
2	0.36
16	0.35
17	0.34
Faktör 2	
Pasif Başa Çıkma Davranışları	
29	0.63
28	0.59
7	0.53
5	0.52
8	0.49
1	0.47
10	0.42
Açıklanan Varyans	
Toplam: %27	
Faktör 1: %17	
Faktör 2: %10	

İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutundaki maddelere ilişkin toplam korelasyonları ve güvenirlik katsayılarına ilişkin veriler tablo 7’de gösterilmiştir.

TABLO 7

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİNDE AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNDA YER ALAN MADDELERE İLİŞKİN MADDE-TOPLAM KORELASYONLARI VE GÜVENİRLİK KATSAYISI

Madde No	Faktör 1-Aktif Başa çıkma Davranışları Madde Toplam Korelasyonları
24	0.54
18	0.56
9	0.50
21	0.42
26	0.45
14	0.37
13	0.38
12	0.33
25	0.38
20	0.33

32	0.34
30	0.30
3	0.31
23	0.33
22	0.30
2	0.29
16	0.27
17	0.28
Cronbach-Alpha Güvenirlik Katsayısı=0.79	

İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeğinde aktif başa çıkma davranışları boyutunda yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonlarının 0.27-0.56 arasında değiştiği görülmektedir. Aktif başa çıkma davranışlarına ilişkin Cronbach-Alpha güvenirlilik katsayısı ise 0.79'dur.

İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutundaki maddelere ilişkin toplam korelasyonları ve güvenirlilik katsayılarına ilişkin veriler tablo 8'de gösterilmiştir.

TABLO 8

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİNDE PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BÖYUTUNDA YER ALAN MADDELERE İLİŞKİN MADDE-TOPLAM KORELASYONLARI VE GÜVENİRLİK KATSAYISI

Madde No	Faktör 2-Pasif Başa çıkma Davranışları Madde Toplam Korelasyonları
29	0.41
28	0.36
5	0.31
7	0.34
8	0.26
1	0.31
10	0.32
Cronbach-Alpha Güvenirlik Katsayısı=0.62	

İlköğretim okulu öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları ölçeğinde ikinci faktörde yani pasif başa çıkma davranışları boyutunda

yer alan maddelere ilişkin madde toplam korelasyonlarının 0.26-0.41 arasında değiştiği görülmektedir. Pasif başa çıkma davranışları boyutuna ilişkin Cronbach-Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.62'dir.

Verilerin Toplanması

Anketlerin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapıldıktan sonra araştırma kapsamına alınan okullardaki öğrencilere anketler araştırmacının kendisi tarafından dağıtılmış ve araştırmacının kendisi ve yardımcı olan idareci ve öğretmenlerin gözetiminde öğrencilere dağıtılarak doldurtulmuştur.

Verilerin Analizi

Okullarda uygulanan 550 anket toplandıktan sonra geçerli olmadığına karar verilen anketler çıkarılmış ve geriye kalan 499 anket çözülemeye alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Toplanan verilerin analizinde araştırmaya katılan öğrencilerin öncelikle yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları leğine ve strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları leğine verdikleri yanıtların ortalama (X), standart sapma değerleri(ss) ve göreli önem sıraları boyut boyut incelenmiştir.

Daha sonra her iki ölçeğin de iki ayrı boyutundan alınan toplam puanların, değişkenlere göre karşılaştırılması yapılmıştır. İki düzeyi bulunan cinsiyet ve annenin çalışma durumuna göre karşılaştırmalar t testi ile yapılmıştır.

Sınıf, baba mesleği, annenin ve babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı ve ailenin aylık geliri değişkenlerinin ikiden fazla düzeyi bulunduğundan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğunda farkın kaynağını bulmak için LSD testi yapılmıştır.

İlkretim okulu ğrencilerinin kendilerinde stres yaratan yönetici davranışlarını ve strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi için 33 ve 25 maddeden oluşan iki adet 5'li Likert Tipi lek kullanılmıştır.

Her bir maddeye verilecek yanıt kodları 0.00 ile 4.00 arasında değişmektedir. Ölçeklerde yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) düşüncesinden hareket ederek seçeneklere ait sınırlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak değerlendirme ölçeği tablo 9’da verilmiştir.

TABLO 9
DEğERLENDİRME ÖLÇEğİ

Öğrencileri Strese Sokan Yönetici Davranışları		Strese Karşı Gösterilen Tepki Davranışları	
Seçenek	Sınır Değerleri	Seçenek	Sınır Değerleri
Hiç	0.00-0.79	Hiçbir zaman	0.00-0.79
Az	0.80-1.59	Çok seyrek	0.80-1.59
Orta	1.60-2.39	Ara sıra	1.60-2.39
Çok	2.40-3.19	Çoğu zaman	2.40-3.19
Pekçok	3.20-4.00	Her zaman	3.20-4.00

Öğrencilerin yönetici davranışlarına ilişkin görüşleriyle strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin görüşlerinin farklılık gösterip göstermediği $\alpha = 0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİNE İLİŞKİN VERİLER

Sınıflara Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 10' da gösterilmiştir.

TABLO 10
ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA
GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Sınıf	5	124	24.7
	6	125	25.1
	7	125	25.1
	8	125	25.1
Toplam		499	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 24.8'i 5. sınıf, % 25.1'i 6. sınıf, % 25.1'i 7. sınıf, yine % 25.1'i 8. sınıfta oldukları görülmektedir.

Bu durumda örnekleme alınan okullardaki sınıflara göre öğrenci sayılarının dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

Cinsiyete Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 11' de gösterilmiştir.

TABLO 11
ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETE
GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Cinsiyet	Erkek	283	56.7
	Kız	216	43.3
Toplam		499	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin % 56.7'sinin erkek, % 43.3'ünün kız oldukları görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınmış olan okullarda kızlarla erkeklerin oranlarının birbirine yakın olduğu dolayısıyla cinsiyet açısından da dengeli bir dağılımın olduğu söylenebilir.

Baba Mesleklerine Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin babalarının % 14.3'ünün işçi, % 42.7'sinin memur, % 19.5'inin esnaf, % 23.4'ünün serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 12' de gösterilmiştir.

TABLO 12
ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BABALARININ MESLEKLERİNE
GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Baba Mesleği	İşçi	69	14.3
	Memur	206	42.7
	Esnaf	94	19.5
	Serbest	113	23.4
	Diğer	-	-
Toplam		482	99.9

Meslekler açısından en fazla oranın memur ve serbest meslek sahipleri grubunda olduğu görülmektedir. Araştırmanın il merkezindeki okullarda yapılmış olması kırsal kesimden daha çok kent merkezinde yaşayan öğrencileri kapsayan bulguları içerdiği söylenebilir.

Annelerin Çalışma Durumuna Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 13' de gösterilmiştir.

TABLO 13
ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÇALIŞMA DURUMLARINA
GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	52	10.4
	Çalışmıyor	446	89.6
Toplam		498	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerin çalışma durumuna ilişkin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin annelerinin % 10.4'ünün çalıştığı, % 89.6'sının ise çalışmadığı görülmektedir.

Çalışan annelere göre çalışmayan annelerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 14' de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin % 14.1'inin babasının herhangi bir okul bitirmemiş, % 17.8'inin babasının ilkokul mezunu, % 14,4'ünün babasının ortaokul mezunu, % 22.6'sının babasının lise mezunu ve % 30.9'unun babasının üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

TABLO 14

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BABALARININ ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Baba Öğrenim Durumu	Herhangi bir okul bitirmemiş	70	14.1
	İlkokul mezunu	89	17.8
	Ortaokul mezunu	72	14.4
	Lise mezunu	113	22.6
	Üniversite mezunu	154	30.9
Toplam		498	99.8

Baba mesleğindeki memur oranının fazlalığı ile üniversite mezunlarının fazlalığı arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. İl merkezinde yapılmış olan araştırmada kent nüfusunun özelliklerini temsil eden bir durum olduğu söylenebilir.

Annenin Öğrenim Durumuna Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 15' de gösterilmiştir

TABLO 15

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzye	N	%
Anne Öğrenim Durumu	Herhangi bir okul bitirmemiş	169	33.9
	İlkokul mezunu	130	26.1
	Ortaokul mezunu	74	14.9
	Lise mezunu	76	15.3
	Üniversite mezunu	49	9.8
Toplam		498	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin annelerinin % 33.9'unun herhangi bir okul bitirmemiş, % 26.1'inin ilkokul mezunu, % 14,9'unun ortaokul mezunu, % 15.3'ünün lise mezunu ve %9.8'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Annenin öğrenim durumuna göre öğrencilerin dağılımında öğrenim durumu düşük annelerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte birinin annelerinin herhangi bir okul bitirmemiş oldukları söylenebilir.

Kardeş Sayılarına Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 16' da gösterilmiştir.

TABLO 16

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN KARDEŞ SAYILARINA GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzye	N	%
Kardeş Sayısı	1-3 kardeş	229	46.0
	4-6 kardeş	200	40.1
	6'dan fazla	69	13.8
Toplam		498	99.9

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarının ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin % 46.0'ının 1-3 arası kardeş, % 40.1'inin 4-6 arası kardeş ve % 13.8'inin 6'dan daha fazla kardeş sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Ailelerin Aylık Gelirine Göre Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 17' de gösterilmiştir.

TABLO 17

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN AYLIK GELİRİNE
GÖRE DAĞILIMLARI

Değişken	Düzy	N	%
Aylık Gelir	250 milyondan az	119	23.8
	251-450 milyon	103	20.6
	451-650 milyon	135	27.1
	651 ve daha fazla	142	28.5
Toplam		499	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin % 23.8'inin aylık gelirinin 250 milyondan daha az olduğu, % 20.6'sının aylık gelirinin 251 milyonla 450 milyon arasında olduğu, % 27.1'inin aylık gelirinin 451 milyonla 650 milyon arasında olduğu, % 28.5'inin ailesinin aylık gelirinin 651 milyondan daha fazla olduğu görülmektedir (Aylık gelire ilişkin miktarlar kasım 2002 tarihine aittir).

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI

Araştırmaya katılan öğrencilerin yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtlarla ilgili veriler Tablo 18'de gösterilmiştir.

TABLO 18

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN "YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARI" ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ORTALAMASI,
STANDART SAPMASI VE GÖRELİ ÖNEM SIRASI

BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTU	X	S	Görelİ Önem	Dere
--------------------------	---	---	----------------	------

			Sırası	cesi
1.Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması	1.56	1.40	10	Az
2. Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	1.80	1.53	4	Orta
3. Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarsız kalması.	1.65	1.41	6	Orta
BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTU	X	S	Görelİ Önem Sırası	Dere cesi
4. Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	1.87	1.62	3	Orta
5. Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	1.51	1.46	13	Az
6- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi	1.26	1.62	23	Az
7-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	1.58	1.48	8	Az
8- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinizle ilgilenmemesi.	1.49	1.36	15	Az
9- Okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermesi.	1.35	1.33	22	Az
10- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması	1.44	1.58	17	Az
11- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları	1.53	1.39	12	Az
12-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	2.02	1.52	2	Orta
13- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması	1.55	1.32	11	Az
14-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	2.02	1.40	2	Orta
15-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	1.60	1.39	7	Orta
16- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışkan ayrımı yapması.	1.57	1.52	9	Az
17-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	1.39	1.35	20	Az
18-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	1.48	1.33	16	Az
19-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	1.43	1.57	18	Az
20-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	1.42	1.36	19	Az
21-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	1.73	1.42	5	Orta
22- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	1.38	1.34	21	Az
23- Arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması.	2.15	1.48	1	Orta
24-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz	1.50	1.37	14	Az

davranması.				
-------------	--	--	--	--

N=499

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeği” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde görece olarak en yüksek ortalamaya sahip maddenin 23. madde yani “arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması” ($X=2.15$) bunu sırasıyla 14. maddedeki “okul yöneticilerinden herhangi birinin size kızması veya bağırması” ($X=2.02$), 12. maddedeki “okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi” ($X=2.02$) ve 4. maddedeki “arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri” ($X=1.87$) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu davranışların öğrencilerde orta düzeyde stres yarattığı görülmüştür. En düşük ortalamaya sahip üç madde ise sırasıyla 22. maddedeki “okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması” ($X=1.38$), 9. maddedeki “okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermeleri” ($X=1.35$) ve 6. maddedeki “okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi” ($X=1.26$) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu davranışların öğrencilerde az düzeyde stres yarattığı görülmüştür. Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel boyutla ilgili olan maddelere öğrencilerin verdikleri yanıtların az düzeyle orta düzey arasında değiştiği görülmektedir.

Bireysel davranış boyutunda en yüksek ortalamaya sahip maddelere bakıldığında kavga, kızgınlık, bağırma dövme ve aşağılama gibi davranışların ön planda olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin fiziksel olarak kendilerini tehlikede gördükleri durumlarda daha fazla strese girdikleri söylenebilir. En düşük ortalamaya sahip maddelerde ise doğrudan fiziksel bir etkiden çok psikolojik baskı oluşturuvcu davranışların daha az strese yol açtığı söylenebilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından” bireysel davranış boyutuna verdikleri yanıtlarla ilgili veriler Tablo 19’da gösterilmiştir.

TABLO 19

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ORTALAMASI, STANDART SAPMASI VE GÖRELİ ÖNEM SIRASI

TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTU	X	S	Görelİ Önem Sırası	Derecesi
25-Derslerdeki başarınızı belirlemek için sınavlar düzenlemeleri.	1.74	1.47	5	Orta
26- Yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi.	1.29	1.42	8	Az
27-Okul yöneticilerinin bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi.	1.76	1.49	4	Orta
28-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	2.06	1.48	1	Orta
29- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	1.74	1.42	5	Orta
30- Küme veya gurupla yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi.	1.65	1.37	6	Orta
31- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması.	1.86	1.54	3	Orta
32-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	1.51	1.46	7	Az
33- Okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi.	1.93	1.41	2	Orta

N=499

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeği” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde görelî olarak en yüksek ortalamaya sahip maddenin 28. madde yani “okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi” (X=2.06), bunu sırasıyla 33. maddedeki “okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi” (X=1.93), 31. maddedeki “okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması” (X=1.86) ve 27. maddedeki “okul yöneticilerinin

bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi” (X=1.76) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu davranışların öğrencilerde orta düzeyde stres yarattığı görülmüştür. En düşük ortalamaya sahip üç madde ise sırasıyla 30. maddedeki “küme veya grupta yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi” (X=1.65), 32. maddedeki “okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması” (X=1.51) ve 26. maddedeki “yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi” (X=1.29) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu davranışlardan küme veya grupta yapılan çalışmaların yöneticiler tarafından kontrol edilmesi davranışı öğrenciler tarafından orta düzeyde diğerleri ise az düzeyde stres yaratıcı olarak algılandığı görülmüştür. Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından toplumsal boyutla ilgili olan maddelere öğrencilerin verdikleri yanıtların az düzeyde orta düzey arasında değiştiği görülmektedir.

Toplumsal davranış boyutunda yüksek ortalamaya sahip maddelerde aileyle ilgili olan maddenin ön plana çıkması öğrencinin hayatında ailenin önemli bir yer tuttuğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 20’de gösterilmiştir.

TABLO 20

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	282	35.90	20.23	496	2.77	0.00
Kadın	216	41.40	23.20			

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde kızlarla erkekler arasındaki farkın kızlar lehine anlamlı olduğu görülmektedir [$t_{(496)} = 2.77, P < 0.01$]. Grupların ortalamaları incelendiğinde kızların ortalamasının (X=41.40) erkeklerin ortalamasından (X=35.90) yüksek olduğu görülmektedir.

Bu durumda kızların erkeklere oranla bireysel davranışlar boyutunda daha fazla strese girdikleri söylenebilir. Bunun nedeni olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yöneticilerle fazla etkileşime girmemelerinin bir sonucu biçiminde yorumlanabilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 21’de gösterilmiştir.

TABLO 21

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	283	15.58	7.68	497	0.14	0.89
Kadın	216	15.48	8.50			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde kızlarla erkekler arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(497)} = 0.14, P > 0.05$].

Bireysel boyutta görülen anlamlı fark toplumsal boyut söz konusu olduğunda aynı sonucu vermediği görülmektedir. Öğrencilerin toplumsal olarak aynı ortamda bulunmalarının bir sonucu olarak yönetici davranışlarını benzer biçimde algıladıkları söylenebilir.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 22’de gösterilmiştir.

TABLO 22

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Annenin Çalışma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Çalışıyor	52	33.23	19.50	495	1.79	0.07
Çalışmıyor	445	38.92	21.92			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde annesi çalışanlarla çalışmayanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(495)} = 1.79, P > 0.05$].

Bu durumda bireysel boyuttaki stres yaratan yönetici davranışlarını algılamada annenin çalışma durumu açısından öğrencilerin benzer görüşlerde olduklarını söylemek mümkündür.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 23’de gösterilmiştir.

TABLO 23

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Annenin Çalışma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Çalışıyor	52	15.77	8.37	496	0.21	0.83
Çalışmıyor	446	15.52	8.01			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde annesi çalışanlarla çalışmayanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(496)} = 0.21, P > 0.05$].

Bu durumda toplumsal boyuttaki stres yaratan yönetici davranışlarını algılamada annenin çalışma durumu açısından öğrencilerin benzer görüşlerde olduklarını söylemek mümkündür.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 24’da gösterilmiştir.

TABLO 24

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Sınıflar	N	\bar{X}	S
Gruplararası	16717,891	3	5572,630	12,64	P=,000	5.Sınıf	124	29,26	22.45
Gruplarıçi	217730,41	494	440,750		5-6,5-7	6.Sınıf	125	45,16	18.64
Toplam	234448,31	497			5-8,6-8	7.Sınıf	125	40,58	24.00
						8.Sınıf	125	38,05	18.34

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(3,494)} = 12.644, P < 0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 30’da gösterilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, 5.Sınıflarla-6.Sınıflar($X=29.26, X=45.16$), 5.Sınıflarla-7.Sınıflar ($X=29.26, X=40.58$), 5.Sınıflarla-8.Sınıflar ($X=29.26, X=38.05$), 6.Sınıflarla-8.Sınıflar ($X=45.16, X=38.05$), arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Grupların ortalamalarına bakıldığında 6. sınıfların en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir ($X=45.16$). Bunu sırasıyla 7. sınıflar ($X=40.58$), 8. sınıflar ($X=38.05$) ve son olarak 5. sınıfların ($X=29.26$) izlediği görülmektedir. Bu durumda 5. sınıfların diğer sınıflara göre yöneticilerin bireysel boyuttaki öğrencilere yönelik davranışlarını daha az stres yapıcı olarak algıladıklarını söylemek mümkündür. 6. sınıflarla 8. sınıfların arasındaki anlamlı farkla ilgili olarak 6. sınıfların 8. sınıflardan daha fazla yönetici davranışlarından etkilenecek şekilde strese girdikleri söylenebilir.

5. sınıfta bulunan öğrencilerin yaş olarak da en küçük öğrenci grubundan oluşması yanında daha çok kendi sınıf öğretmenleriyle etkileşime girmeleri nedeniyle okul yöneticileriyle fazla etkileşime girmemelerinin önemli bir etkisinin olduğu düşünülebilir. 6. sınıflarda ortalamaların en yüksek olarak çıkmasının nedeni 5. sınıftan 6. sınıfa geçince etkileşime girilen öğretmen sayısındaki artış yanında okul yöneticileri ile de önceki yıllara göre daha fazla etkileşime girilmesi sonucunda daha fazla strese girildiği söylenebilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 25’de gösterilmiştir.

TABLO 25

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Sınıflar	N	\bar{X}	S
Gruplararası	1480,935	3	493,645	7,962	P=,000	5.Sınıf	124	13,03	6,60
Gruplarıçi	30689,201	495	61,998			6.Sınıf	125	15,98	8,14
Toplam	32170,136	498			5-6,5-7	7.Sınıf	125	15,25	7,49
					5-8,7-8	8.Sınıf	125	17,85	9,05

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(3,495)}=7,962$, $P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 31’de verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, 5.Sınıflarla-6.Sınıflar($X=13,03$, $X=15,98$), 5.Sınıflarla-7.Sınıflar ($X=13,03$, $X=15,25$), 5.Sınıflarla-8.Sınıflar ($X=13,03$, $X=17,85$), 7.Sınıflarla-8.Sınıflar ($X=15,25$, $X=17,85$), arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre yönetici davranışlarından toplumsal boyutla ilgili olanların en yüksek oranda 8. sınıflar tarafından stres yapıcı olarak algılandığı söylenebilir. Aynı boyuttaki yönetici davranışlarından en az düzeyde etkilenenlerin ise 5. sınıflar olduğu görülmektedir. 8. sınıflarda toplumsal davranışlar boyutunda öğrencilerin daha fazla strese girmelerinin nedeni ergenlik çağına giriş aşamasında bulunan bu sınıf öğrencilerinin içinde buldukları gelişim döneminin bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABANIN MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 26'de gösterilmiştir.

TABLO 26

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN "YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI" ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Baba Mesleği	N	\bar{X}	S
Gruplararası	3116.314	3	1038.771	2.211	-	İşçi	69	40.80	22.53
Gruplarıçi	224140.950	477	469.897			Memur	206	39.41	22.51
Toplam	227257.264	480				Esnaf	94	37.11	22.47
						Serbest Meslek	112	33.66	18.68

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin "yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin" bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. ($F_{(3,477)}=2.211$, $P>0.05$). Babaları farklı meslek gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun işçi çocukları olduğu ($X=40.80$), bunu sırasıyla memur çocukları ($X=39.41$), esnaf çocukları ($X=37.11$) ve serbest mesleğe mensup babaların çocuklarının ($X=33.66$) izlediği görülmektedir.

Bu durumda farklı mesleklere mensup babaya sahip öğrencilerin benzer görüşte oldukları söylenebilir.

**TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABA MESLEĞİNE GÖRE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 27’de gösterilmiştir.

TABLO 27

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL Davranış Boyutuna Verdikleri Yanıtların
Babanın Mesleğine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Baba Mesleği	N	\bar{X}	S
Gruplararası	159.586	3	53.195	0.822	-	İşçi	69	15.16	7.42
Gruplarıçi	30929.910	478	64.707			Memur	206	15.31	8.45
Toplam	31089.496	481				Esnaflık	94	15.11	7.59
						Serbest Meslek	113	16.58	8.00

$P > 0.05$

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,478)}=0.822$, $P > 0.05$). Babaları farklı meslek gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun serbest mesleğe mensup babaların çocuklarının olduğu ($X=16.58$), bunu sırasıyla memur çocukları ($X=15.31$), işçi çocukları ($X=15.16$) ve esnaf çocuklarının ($X=15.11$) izlediği görülmektedir.

Bu durumda baba mesleklerine göre yönetici davranışlarını stres yapıcı olarak algılamada öğrencilerin benzer görüşte oldukları söylenebilir.

**BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN Davranışlarına
İlişkin Verilen Yanıtların Babanın Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılması**

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 28’de gösterilmiştir.

TABLO 28

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Babanın Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	2646.600	4	661.650	1.406	-	Herhangi bir okul bitirmemiş	70	34.79	17.67
Gruplarıçi	231535.891	492	470.601			İlkokul	88	36.82	19.43
Toplam	234182.491	496				Ortaokul	72	36.19	20.75
						Lise	113	39.35	23.80
						Üniversite	154	41.03	23.31

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4,492)}=1.406, P>0.05$). Babaları farklı öğrenim gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun üniversite mezunu babaların çocuklarının olduğu ($X=41.03$), bunu sırasıyla lise mezunlarının çocukları ($X=39.35$), ilkokul mezunu babaların çocukları ($X=36.82$), ortaokul mezunu babaların çocuklarının ($X=36.19$) ve herhangi bir okul bitirmemiş diplomasız babaların çocuklarının ($x=34.79$) izlediği görülmektedir.

Bu durumda babası farklı öğrenim durumunda olan öğrencilerin yöneticilerin davranışlarını benzer biçimde algıladıkları söylenebilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 29’da gösterilmiştir.

TABLO 29

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Babanın Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	200.855	4	50.214	0.775	-	Herhangi bir okul bitirmemiş	70	15.47	7.16
Gruplarıçi	31938.582	493	64.784			İlkokul	89	15..33	8.07
Toplam	32139.438	497				Ortaokul	72	15.00	7.91
						Lise	113	14.89	8.03
						Üniversite	154	16.45	8.48

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4,493)}=0.775, P>0.05$). Babaları farklı öğrenim gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun üniversite mezunu babaların çocuklarının olduğu ($X=16.45$), bunu sırasıyla herhangi bir okul bitirmemiş diplomasız babaların çocukları ($x=15.47$), ilkokul mezunu babaların çocukları ($X=15.33$), ortaokul mezunu babaların çocukları ($X=15.00$), ve lise mezunu babaların çocuklarının ($x=14.89$) izlediği görülmektedir.

Buna göre babası farklı öğrenim durumunda olan öğrencilerin, yöneticilerin öğrencileri strese sokan davranışlarından toplumsal boyutla ilgili olanlarını, stres yapıcı olarak algılamalarında benzer görüşte oldukları söylenebilir.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 30'de gösterilmiştir.

TABLO 30

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Annenin Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	9619.924	4	2404.981	5.269	1-3, 1-4	1. Herhangi bir okul bitirmemiş	169	35.95	18.50
Gruplarıçi	224562.567	492	456.428		1-5, 2-5	2.İlkokul	129	38.78	22.21
Toplam	234182.491	496			3-5, 4-5	3.Ortaokul	74	42.65	22.10
						4.Lise	76	44.61	25.65
						5.Üniversite	49	29.00	19.86

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annelerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(4,492)}=5.269$, $P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 42’de verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, herhangi bir okul bitirmemiş-ortaokul ($X=35.95$, $X=42.65$), herhangi bir okul bitirmemiş-lise ($X=35.95$, $X=44.61$), herhangi bir okul bitirmemiş-üniversite ($X=35.95$, $X=29.00$), ilkokul-üniversite ($X=38.78$, $X=29.00$), ortaokul-üniversite ($X=42.65$, $X=29.00$) ve lise-üniversite ($X=44.61$, $X=29.00$) mezunları arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre herhangi bir okul bitirmemişlerle ortaokul, lise ve üniversite mezunları arasında; ilkokul, ortaokul ve lise mezunları ile üniversite mezunları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Grupların ortalamalarına bakıldığında üniversite mezunu annelerin çocuklarına ait ortalamaların diğer gruplardan oldukça önemli oranda düşük oldukları görülmektedir. Bu farklılığın okul yöneticilerinin öğrenim durumlarının da üniversite olması yanında üniversite mezunu annelerin çocuklarına yaklaşımından da kaynaklandığı söylenebilir. Üniversite mezunu anneye sahip olan öğrencilerin, yöneticilerin davranışlarını bireysel boyutta daha az stres yapıcı olarak gördükleri söylenebilir. Buna göre üst seviyede eğitim görmüş annelerin ve alt seviyede eğitim görmüş annelerin çocukları yönetici davranışlarının bireysel boyutla ilgili olanları karşısında daha az strese girmekte oldukları biçiminde yorumlanabilir.

Herhangi bir okul bitirmemiş olan anneye sahip öğrencilerin ortalamaları üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerden sonra gelmektedir. Bu ortalamayla ilgili olarak yeterince eğitim imkanına kavuşmayan anneye sahip öğrencilerin stres durumlarını yeterince algılamadıkları için stres algılama düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

**TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 31’de gösterilmiştir.

TABLO 31

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN
DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL Davranış Boyutuna Verdikleri Yanıtların
ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN
VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Annenin Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	679.421	4	169.855	2.662	1-5	1. Herhangi bir okul bitirmemiş	169	15.10	7.72
Gruplarıçi	31460.017	493	63.813		2-5	2.İlkokul	130	15.43	7.31
Toplam	32139.438	497			4-5	3.Ortaokul	74	16.16	8.55
						4.Lise	76	14.14	8.56
						5.Üniversite	49	18.63	8.82

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların annelerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(4,493)}=2.662$, $P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 43’de verilmiştir. Tablo 43 incelendiğinde, diplomasızlar- üniversite ($X=15.10$, $X=18.63$), ilkokul-üniversite ($X=15.43$, $X=18.63$),lise -üniversite ($X=14.14$, $X=18.63$), mezunları arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre, üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalaması diğer gruplardan anlamlı bir şekilde yüksek görülmektedir. Bu durumda üniversite mezunu anneye sahip öğrenciler yöneticilerin toplumsal davranış boyutu ile ilgili davranışlarından önemli oranda strese girmektedirler denebilir. Bireysel boyutla toplumsal boyut arasındaki farklılığı; üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin toplumsal davranışla ilgili duyarlılıklarının bireysel davranışla ilgili duyarlılıklarından daha fazla geliştiği şeklinde yorumlanabilir.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 32'da gösterilmiştir.

TABLO 32

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	S
Gruplararası	574.967	2	287.483	0.607	-	1. 1-3	229	39.30	23.68
Gruplarıçi	233851.158	494	473.383			2. 4-6	199	37.83	21.22
Toplam	234426.125	496				3.6'dan fazla	69	36.20	15.73

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2,494)}=0.607, P>0.05$). Kardeş sayıları farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 1-3 kardeş sayısına sahip olanların olduğu ($X=39.30$), bunu sırasıyla 4-6 kardeş sayısına sahip olanlar ($X=37.83$), ve 6 kardeşten daha fazla olanların ($X=36.20$) izlediği görülmektedir.

Buna göre; yöneticilerin öğrencileri strese sokan davranışları ölçeğinin bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtlarla ilgili olarak öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı açısından benzer görüşlerde oldukları söylenebilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 33'de gösterilmiştir.

TABLO 33

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	S
Gruplararası	70.141	2	35.701	0.542	-	1. 1-3	229	15.28	8.28
Gruplarıçi	32010.230	495	64.667			2. 4-6	200	15.96	8.11
Toplam	32080.371	497				3. 6'dan fazla	69	15.00	6.95

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2,495)}=0.542, P>0.05$). Kardeş sayıları farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 4-6 kardeş sayısına sahip olanların olduğu ($X=15.96$), bunu sırasıyla 1-3 kardeş sayısına sahip olanlar ($X=15.28$), ve 6 kardeşten daha fazla olanların ($X=15.00$) izlediği görülmektedir.

Buna göre; yöneticilerin öğrencileri strese sokan davranışları ölçeğinin toplumsal davranışlar boyutuna verdikleri yanıtlarla ilgili olarak öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı açısından benzer görüşlerde oldukları söylenebilir.

BİREYSEL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bireysel boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 34'de gösterilmiştir.

TABLO 34

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ BİREYSEL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamı Fark	Ailenin Gelir Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	847.109	3	282.370	0.597	-	1.250 milyondan az	118	37.30	19.82
Gruplarıçi	233601.252	494	472.877			2.251-450 milyon	103	38.44	18.78
Toplam	234448.361	497				3.451-650 milyon	135	37.04	22.47
						4.651 milyondan fazla	142	40.20	24.41

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” bireysel davranışlar boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,494)}=0.597, P>0.05$). Ailenin gelir durumuna ilişkin farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 651 milyondan fazla geliri olanların olduğu ($X=40.20$), bunu sırasıyla 251-450 milyon arasında geliri olanlar ($X=38.44$), 250 milyondan az geliri olanlar ($X=37.30$) ve 451-650 milyon arası geliri olanların ($X=37.04$) izlediği görülmektedir.

Buna göre farklı gelir grubuna ait öğrencilerin, yöneticilerin öğrencilere yönelik gösterdikleri bireysel boyuttaki davranışlarını benzer biçimde algıladıkları söylenebilir.

TOPLUMSAL BOYUTTA YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumsal boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 35’de gösterilmiştir.

TABLO 35

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “YÖNETİCİLERİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI” ÖLÇEĞİ TOPLUMSAL DAVRANIŞ BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamı Fark	Ailenin Gelir Durumu	N	\bar{X}	S
-------------------	-----------------	----	--------------------	---	-------------	----------------------	---	-----------	---

Gruplararası	246.281	3	82.094	1.273	-	1.250 milyondan az	119	16.26	7.57
Gruplarıçi	31923.855	495	64.493			2.251-450 milyon	103	16.05	8.00
Toplam	32170.136	498				3.451-650 milyon	135	14.46	7.80
						4.651 milyondan fazla	142	15.58	8.62

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğinin” toplumsal davranış boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,495)}=1.273, P>0.05$). Ailenin gelir durumuna ilişkin farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 250 milyondan az geliri olanların olduğu ($X=16.26$), bunu sırasıyla 251-450 milyon arasında geliri olanlar ($X=16.05$), 651 milyondan fazla geliri olanlar ($X=15.58$) ve 451-650 milyon arası geliri olanların ($X=14.46$) izlediği görülmektedir.

Buna göre farklı gelir grubuna ait öğrencilerin, yöneticilerin öğrencilere yönelik gösterdikleri toplumsal boyuttaki davranışlarını benzer biçimde algıladıkları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara ilişkin verdikleri yanıtlarla ilgili veriler Tablo 36’de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeği” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtlar tablo 36’ da incelendiğinde görece olarak en yüksek ortalamaya sahip maddenin 15. madde yani “anne-babama anlatırım” ($X=1.23$) maddesi olduğu, bunu sırasıyla 7.ve 13. maddelerdeki “bir arkadaşım ile konuşarak dertleşirim” ve “itiraz ederim” ($X=1.09$) maddeleriyle, 14. ve 16. maddelerdeki “hiçbir sorumluluk almak istemem” ve “onları açıkça eleştiririm” ($X=1.03$) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu maddelerde sayılan davranışların öğrenciler tarafından çok seyrek düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterildiği anlaşılmıştır. En düşük ortalamaya sahip üç madde ise

sırasıyla 8. maddedeki “çevremdeki eşyaları kırarım” (X=0.38), 11. maddedeki “onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım” (X=0.34) ve 6. maddedeki “ikna etmeye çalışırım” (X=0.31) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu maddelerde sayılan davranışların öğrenciler tarafından hiçbir zaman düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterildiği anlaşılmıştır. Bu durumda strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutuna öğrencilerin verdikleri yanıtlar hiçbir zaman düzeyi ile çok seyrek düzeyleri arasında değişmektedir.

TABLO 36

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ORTALAMASI, STANDART SAPMASI VE GÖRELİ ÖNEM SIRASI

N=499

AKTİF TEPKİ DAVRANIŞLARI BOYUTU	X	S	Görelİ Önem Sırası	Derecesi
1-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	0.51	0.95	11	Hiçbir zaman
2-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	0.56	1.02	10	Hiçbir zaman
3-Sorular sorarak davranışlarının sebeplerini anlamaya çalışırım	0.44	1.01	12	Hiçbir zaman
4-Kavga etmek için sebep ararım.	0.40	0.88	13	Hiçbir zaman
5-Onları görmezlikten gelirim.	0.65	1.08	8	Hiçbir zaman
6- İkna etmeye çalışırım.	0.31	0.79	16	Hiçbir zaman
7- Bir arkadaşım ile konuşarak dertleşirim.	1.09	1.24	2	Çok Seyrek
8-Çevremdeki eşyaları kırarım.	0.38	0.97	14	Hiçbir zaman
9-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	0.79	1.16	5	Hiçbir zaman
10-İnatla direnirim.	0.71	1.16	6	Hiçbir zaman
11-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	0.34	0.92	15	Hiçbir zaman
12-Milli eğitim müdürlüğüne/bildiririm/şikayet ederim	0.70	1.12	7	Hiçbir zaman
13-İtiraz ederim.	1.09	1.22	2	Çok Seyrek
14-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	1.03	1.31	3	Çok Seyrek
15- Anne-babama anlatırım.	1.23	1.35	1	Çok Seyrek
16-Onları açıkça eleştiririm.	1.03	1.27	3	Çok Seyrek
17- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	0.80	1.13	4	Çok Seyrek
18- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	0.59	0.99	9	Hiçbir zaman

Öğrencilerde strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları olarak büyükler ve veya bir arkadaşıyla konuşma

davranışının daha fazla görülmesi stresli durumun başkalarıyla paylaşarak azaltılması çabası olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda bu davranışla anne-baba ve

arkadaş çevresine güven duygusu ile stresi yenme, azaltma ve giderme davranışlarına başvurduğu söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara ilişkin verdikleri yanıtlarla ilgili veriler Tablo 37’de gösterilmiştir.

TABLO 37

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ORTALAMASI, STANDART SAPMASI VE GÖRELİ ÖNEM SIRASI

PASİF TEPKİ DAVRANIŞLARI BOYUTU	X	S	Görelİ Önem Sırası	Derecesi
19- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	1.50	1.37	7	Çok Seyrek
20-Çekingen davranır sorunlarımı açmaktan kaçınırım.	2.21	1.48	4	Ara sıra
21-Düzelmesi için dua ederim.	2.29	1.46	2	Ara sıra
22- Yalnız kalmaya çalışırım.	2.32	1.39	1	Ara sıra
23- Okuldan uzaklaşıyorum.	1.58	1.39	6	Çok Seyrek
24- Her şeyi boş veririm.	1.87	1.38	5	Ara sıra
25-Büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm.	2.22	1.52	3	Ara sıra

N=499

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeği” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde görelî olarak en yüksek ortalamaya sahip maddenin 22. madde yani “yalnız kalmaya çalışırım” ($X=2.32$), bunu 21. madde “düzelmesi için dua ederim” ($X=2.29$), 25. maddedeki “büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm” ($X=2.22$) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu maddelerde sayılan davranışların öğrenciler tarafından ara sıra düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterildiği anlaşılmıştır. En düşük ortalamaya sahip üç madde ise sırasıyla 24. maddedeki “her şeyi boş veririm” ($X=1.87$), 23. maddedeki “okuldan uzaklaşıyorum” ($X=1.58$) ve 19. maddedeki “hiçbir şeyle ilgilenmem” ($X=1.50$) maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu maddelerde sayılan davranışlardan her şeyi boş veririm davranışının ara sıra

düzeyinde diğer maddelerde sayılan davranışların çok seyrek düzeyinde öğrenciler tarafından gösterildiği anlaşılmıştır. Bu durumda strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutuna öğrencilerin verdikleri yanıtlar çok seyrek düzeyi ile ara sıra düzeyleri arasında değişmektedir.

Buna göre; strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlardan pasif başa çıkma davranışı olarak daha çok yalnız kalma, dua ederek kendinden daha güçlü bir varlığa sığınma ya da kabul etme şeklinde pasif davranışları, başka bir deyişle kendi iç dünyasına kapanarak stresle başa çıkma davranışı gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 38’de gösterilmiştir.

TABLO 38

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	283	13.32	11.35	496	1.78	0.08
Kadın	215	11.62	9.29			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde kızlarla erkekler arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(496)}=1.78, P>0.05$].

Buna göre yönetici davranışlarından dolayı strese giren öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışlarının gösterilmesi açısından kız ve erkek öğrencilerin benzer başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 39'da gösterilmiştir.

TABLO 39

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN "STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ" PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	283	13.44	5.66	497	2.58	0.01
Kadın	216	14.70	5.08			

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin "strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin" pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde kızlarla erkekler arasındaki farkın kızlar lehine anlamlı olduğu görülmektedir [$t_{(497)} = 2.58, P < 0.01$]. Grupların ortalamaları incelendiğinde kızların ortalamasının ($X = 14.70$) erkeklerin ortalamasından ($X = 13.44$) yüksek olduğu görülmektedir.

Buna göre kızların erkeklere göre daha fazla pasif başa çıkma davranışlarını gösterdiklerini söylemek mümkündür. Bunun nedeni olarak geleneksel aile yapısının yaygın olduğu yörede ailelerin erkek çocuklarına daha fazla değer vermelerinin yanında kızların sürekli kontrol altında tutulmasının da bir sonucu olabilir. Aile ortamındaki alışkanlıkların okulda da etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda ailelerin kızları sürekli kontrol etme isteği sonucu kızların stresle başa çıkmada daha fazla pasif başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 40'de gösterilmiştir.

TABLO 40

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Annenin Çalışma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Çalışıyor	52	12.33	8.73	495	0.18	0.86
Çalışmıyor	445	12.60	10.74			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde annesi çalışanlarla çalışmayanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(495)}=0.18$, P>0.05].

Buna göre yönetici davranışlarından dolayı strese giren öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışlarının gösterilmesi açısından annesi çalışan ve annesi çalışmayan öğrencilerin birbirine benzer başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 41’de gösterilmiştir.

TABLO 41

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN t TESTİ SONUCU

Annenin Çalışma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Çalışıyor	52	14.23	5.21	496	0.32	0.75
Çalışmıyor	446	13.98	5.47			

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde annesi çalışanlarla çalışmayanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(496)}=0.32, P>0.05$].

Bu durumda yönetici davranışlarından dolayı strese giren öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışlarının gösterilmesi açısından annesi çalışan ve annesi çalışmayan öğrencilerin benzer başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 42’de gösterilmiştir.

TABLO 42

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Sınıflar	N	\bar{X}	S
Gruplararası	4014,377	3	1338,126	12,925	P=,000	5.Sınıf	124	10,47	8,13
Gruplarıçi	51142,410	494	103,527			6.Sınıf	125	11,16	9,72
Toplam	55156,787	497			8-5,8-6	7.Sınıf	125	11,23	8,94
					8-7	8.Sınıf	125	17,46	13,15

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeği” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(3,494)}=12,925, P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 32’de verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, 8. Sınıflarla - 5.Sınıflar($X=17,46, X=10,47$), 8.Sınıflarla-6.Sınıflar ($X=17,46, X=11,23$), 8.Sınıflarla-7.Sınıflar ($X=17,46, X=17,46$) arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre yönetici davranışlarından dolayı strese giren gruplar içinde aktif davranışları en fazla gösteren grubun 8. sınıflar olduğu, ardından sırayla 7. sınıflar, 6. sınıflar ve son olarak 5. sınıfların geldiği görülmektedir. Bu durumda 8. sınıfların diğer tüm sınıflardan farklı olarak stres durumlarında aktif başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir. Bu durum 8. sınıfların içinde buldukları gelişim çağının bir gereği şeklinde yorumlanabilir. 8. sınıf ilköğretimin son sınıfıdır. 8 yıl boyunca aynı okulda öğrenim gören öğrenciler okul toplumunun en etkin üyeleri durumuna gelmiş durumdadırlar. Artık okulu bitirip orta öğrenim düzeyine geçiş söz konusu olacağından okuldaki yöneticilerin toplumsal boyutu ilgilendiren davranışlarına karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. 8. sınıfa kadar yaşamda belli alanlarda kazanılmış yaşam tecrübelerinin artmasıyla birlikte bu sınıftaki öğrencilerin yöneticilerin stres yaratıcı davranışlarına karşı daha dışa dönük başa çıkma davranışları göstermeleri normal olarak görülebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 43'de gösterilmiştir.

TABLO 43

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN "STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ" PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN SINIFLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamı Fark	Sınıflar	N	\bar{X}	S
Gruplararası	460,833	3	153,611	5,318	P=,001	5.Sınıf	124	13.70	5,37
Gruplarıçi	14297,095	495	28,883			6.Sınıf	125	15.44	5,05
Toplam	14757,928	498			6-5,6-7	7.Sınıf	125	14.03	5,34
					6-8	8.Sınıf	125	12,77	5,72

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin "strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeği" pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(3,495)}=5,318$, $P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 33'te verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, 6.Sınıflarla-5.Sınıflar ($X=15.44$, $X=13.70$), 6.Sınıflarla-7.Sınıflar ($X=15.44$, $X=14.03$), 6.Sınıflarla-8.Sınıflar ($X=15.44$, $X=12,77$) arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre stres durumlarında pasif başa çıkma davranışlarını göstermede en yüksek ortalamaya sahip grubun 6. sınıflar, ardından 7. sınıflar, 5. sınıflar ve 8. sınıflar olarak sıralanmaktadır. Buna göre strese karşı gösterilen pasif başa çıkma davranışlarının gösterilmesi

açısından 6. sınıfların diğer gruplardan anlamlı şekilde farklılaştığı söylenebilir. 5. sınıftan 6. sınıfa geçen öğrenciler alıştıkları eğitim ortamından daha farklı yeni bir ortama geçmektedirler. Bu yeni ortama uyum sağlama sürecinde daha çok pasif başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABA MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 44’de gösterilmiştir.

TABLO 44

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Baba Mesleği	N	\bar{X}	S
Gruplararası	361.561	3	120.520	1.098	-	İşçi	68	14.38	11.36
Gruplarıçi	52366.568	477	109.783			Memur	206	11.77	9.21
Toplam	52728.129	480				Esnaf	94	12.56	10.68
						Serbest Meslek	113	12.09	11.85

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,477)}=1.098$, $P>0.05$). Babaları farklı meslek gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun işçi çocuklarının olduğu ($X=14.38$), bunu sırasıyla esnaf çocukları ($X=12.56$), serbest mesleğe mensup babaların çocukları ($X=12.09$) ve memur çocuklarının ($X=11.77$) izlediği görülmektedir.

Buna göre stres karşısında gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutunda baba mesleğine göre farklı mesleklere ait babaya sahip öğrencilerin birbirine benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABA MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 45’de gösterilmiştir.

TABLO 45

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN MESLEĞİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Baba Mesleği	N	\bar{X}	S
Gruplararası	49.523	3	16.508	0.554	-	İşçi	69	14.51	14.51
Gruplarıçi	14252.562	478	29.817			Memur	206	14.23	14.23
Toplam	14302.085	481				Esnaf	94	13.55	13.55
						Serbest Meslek	113	13.83	13.83

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların baba mesleğine göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,478)}=0.554$, $P>0.05$). Babaları farklı meslek gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun işçi çocuklarının olduğu ($X=14.51$), bunu sırasıyla memur çocukları ($X=14.23$), serbest mesleğe mensup babaların çocukları ($X=13.83$) ve esnaf çocuklarının ($X=13.55$) izlediği görülmektedir.

Buna göre; stres karşısında gösterilen pasif başa çıkma davranışları boyutunda baba mesleğine göre farklı mesleklere ait babaya sahip öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 46’da gösterilmiştir.

TABLO 46

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Babanın Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	754.536	4	188.634	1.707	-	Herhangi bir okul bitirmemiş	70	10.89	11.24
Gruplarıçi	54372.885	492	110.514			İlkokul	88	13.72	11.57
Toplam	55127.421	496				Ortaokul	72	14.68	11.48
						Lise	113	11.55	9.69
						Üniversite	154	12.46	9.61

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4,492)}=1.707, P>0.05$). Babaları farklı öğrenim gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun ortaokul mezunu babaların çocukları ($X=14.68$), bunu sırasıyla ilkokul mezunu babaların çocukları ($X=13.72$), üniversite mezunu babaların çocuklarının olduğu ($X=12.46$), lise mezunu babaların çocukları ($x=11.55$) ve herhangi bir okul bitirmemiş diplomasız babaların çocuklarının ($x=10.89$) izlediği görülmektedir.

Buna göre stres karşısında gösterilen aktif başa çıkma davranışları boyutunda babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 47’de gösterilmiştir.

TABLO 47

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Babanın Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	171.343	4	42.836	1.454	-	Herhangi bir okul bitirmemiş	70	13.84	6.45
Gruplarıçi	14522.649	493	29.458			İlkokul	89	13.42	5.56
Toplam	14693.992	497				Ortaokul	72	13.83	5.30
						Lise	113	13.52	5.17
						Üniversite	154	14.85	5.08

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların babanın öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4,493)}=1.454, P>0.05$). Babaları farklı öğrenim gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun üniversite mezunu babaların çocuklarının olduğu ($X=14.85$), bunu sırasıyla herhangi bir okul bitirmemiş diplomasız babaların çocuklarının ($x=13.84$) ortaokul mezunu babaların çocukları ($X=13.83$), lise mezunu babaların çocukları ($x=13.52$) ve ilkököl mezunu babaların çocukları ($X=13.42$), izlediği görülmektedir.

Strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları açısından babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 48’de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları tablo 48’ de incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4,492)}=2.010, P>0.05$). Anneleri farklı öğrenim gruplarında yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun ortaokul mezunu annelerin çocukları ($X=13.95$) olduğu, bunu sırasıyla herhangi bir okul bitirmemiş annelerin çocukları ($X=13.49$), lise mezunu annelerin çocukları ($X=12.82$), ilkököl mezunu annelerin çocukları ($X=11.68$), ve üniversite mezunu annelerin çocuklarının ($X=9.39$) izlediği görülmektedir.

TABLO 48

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Annenin Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	886.176	4	221.544	2.010	-	Herhangi bir okul bitirmemiş	168	13.49	12.33
Gruplarıçi	54241.244	492	110.246			İlkokul	130	11.68	9.84
Toplam	55127.421	496				Ortaokul	74	13.95	9.99
						Lise	76	12.82	9.32
						Üniversite	49	9.39	7.30

P>0.05

Buna göre öğrencilerin yönetici davranışlarından dolayı strese girdikleri durumlarda gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışlarının annenin öğrenim durumu açısından karşılaştırılması sonucu öğrencilerin benzer aktif başa çıkma davranışlarını kullandıkları söylenebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 49’da gösterilmiştir.

TABLO 49

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN ANNENİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Annenin Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S
-------------------	-----------------	----	--------------------	---	--------------	------------------------	---	-----------	---

Gruplararası	742.311	4	185.578	6.558	1-2, 1-3	1. Herhangi bir okul bitirmemiş	169	12.61	5.81
Gruplarıçi	13951.681	493	28.300		1-4, 1-5	2.İlkokul	130	14.09	5.18
Toplam	14693.992	497			2-3, 3-4	3.Ortaokul	74	16.28	4.88
						4.Lise	76	14.32	5.54
						5.Üniversite	49	14.65	4.02

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların annenin öğrenim durumuna ilişkin varyans analizi sonucu anlamlıdır [$F_{(4,493)}=6.558$, $P<0.01$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 45’de verilmiştir. Tablo 45 incelendiğinde, herhangi bir okul bitirmemiş- ilkokul ($X=12.61$, $X=14.09$), herhangi bir okul bitirmemiş -ortaokul ($X=12.61$, $X=16.28$), herhangi bir okul bitirmemiş-lise ($X=12.61$, $X=14.32$), herhangi bir okul bitirmemiş-üniversite ($X=12.61$, $X=14.65$), ilkokul-ortaokul ($X=14.09$, $X=16.28$), ortaokul-lise ($X=16.28$, $X=14.32$) mezunları arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre farklılaşmada herhangi bir okul bitirmemiş anneye sahip olan öğrenciler diğer gruplara göre daha az pasif başa çıkma davranışları gösterirken; ortaokul mezunu anneye sahip öğrenciler diğer gruplara göre daha fazla pasif başa çıkma davranışlarını gösterdikleri söylenebilir. Çocuğun eğitim düzeyinin annelerine göre daha yüksek olmasının bir sonucu olarak öğrencilerin daha az pasif davranışları gösterdiklerini söylemek mümkündür. Eğitim düzeyinin düşük olmasının bir sonucu olarak aile içinde annenin daha çok pasif davranışlar sergilediği düşünülebilir. Bu durum öğrencilerin evdeki anne davranışlarından farklı olarak pasif davranışları daha az gösterdikleri biçiminde yorumlanabilir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin buldukları öğretim düzeyinin ortaokul düzeyinde olduğu düşünüldüğünde, ortaokul mezunu anneye sahip öğrencilerde pasif davranışların daha yüksek oranda gösterilmesinin nedeni olarak, anneleriyle aynı eğitim düzeyine sahip öğrencilerin annelerinin pasif başa çıkma davranışlarını taklit ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların sınıflara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 50’de gösterilmiştir.

TABLO 50

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamı Fark	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	S
Gruplararası	196.979	2	98.490	0.923	-	1. 1-3	228	12.08	9.28
Gruplarıçi	52707.230	494	106.695			2. 4-6	200	13.24	11.30
Toplam	52904.209	496				3. 6'dan fazla	69	11.67	10.67

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2,494)}=0.923, P>0.05$). Kardeş sayıları farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 4-6 kardeş sayısına sahip olanların olduğu ($X=13.24$), bunu sırasıyla 1-3 kardeş sayısına sahip olanlar ($X=12.08$), ve 6 kardeşten daha fazla olanların ($X=11.67$) izlediği görülmektedir.

Buna göre strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutunda kardeş sayısı açısından öğrenciler benzer görüşlere sahiptir denebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların kardeş sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 51’da gösterilmiştir.

TABLO 51

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN KARDEŞ SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamı Fark	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	S
Gruplararası	67.250	2	33.625	1.134	-	1. 1-3	229	14.21	5.56
Gruplarıçi	14681.587	495	29.660			2. 4-6	200	14.04	4.98
Toplam	14748.837	497				3. 6'dan fazla	69	13.09	6.30

P>0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin “strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin” pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların kardeş sayısına ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2,495)}=1.134, P>0.05$). Kardeş sayıları farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 1-3 kardeş sayısına sahip olanların olduğu ($X=14.21$), bunu sırasıyla 4-6 kardeş sayısına sahip olanlar ($X=14.04$), ve 6 kardeşten daha fazla olanların ($X=13.09$) izlediği görülmektedir.

Buna göre strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutunda kardeş sayısı açısından öğrenciler benzer görüşlere sahiptir denebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, aktif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 52’de gösterilmiştir.

TABLO 52

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN “STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ” AKTİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Ailenin Gelir Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	89.157	3	29.719	0.267	-	1.250 milyondan az	118	12.67	12.22
Gruplarıçi	55067.630	494	111.473			2.251-450 milyon	103	13.23	11.67
Toplam	55156.787	497				3.451-650 milyon	135	12.01	9.64
						4.651 milyondan fazla	142	12.60	8.94

$P>0.05$

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin aktif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($F_{(3,494)}=0.267, P>0.05$). Ailenin gelir durumuna ilişkin farklı gruplarda yer alan öğrencilerin bu boyuta verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip grubun 251-450 milyon

arasında geliri olanların olduğu ($X=13.23$), bunu sırasıyla 250 milyondan az geliri olanlar($X=12.67$), 651 milyondan fazla geliri olanlar ($X=12.60$) ve 451-650 milyon arası geliri olanların ($X=12.01$) izlediği görülmektedir.

Buna göre strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutunda ailenin gelir durumu açısından öğrenciler benzer görüşlere sahiptir denebilir.

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINDAN PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN VERİLEN YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından, pasif başa çıkma davranışları boyutundaki davranışlara verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler tablo 53'de gösterilmiştir.

TABLO 53

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN "STRESE KARŞI GÖSTERİLEN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ" PASİF BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI BOYUTUNA VERDİKLERİ YANITLARIN AİLENİN GELİR DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN VARYANS ANALİZİ SONUCU

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Ailenin Gelir Durumu	N	\bar{X}	S
Gruplararası	287.283	3	95.761	3.276	2-4	1. 250 milyondan az	119	13.83	5.66
Gruplarıçi	14470.644	495	29.234		3-4	2. 251-450 milyon	103	13.23	5.92
Toplam	14757.928	498				3. 451-650 milyon	135	13.48	5.03
						4. 651 milyondan fazla	142	15.15	5.14

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin "strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ölçeğinin" pasif başa çıkma davranışları boyutuna verdikleri yanıtların ailenin gelir durumuna ilişkin varyans analizi sonuçları anlamlıdır [$F_{(3,495)}=3.276$, $P<0.05$]. Gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak üzere yapılan LSD testi sonuçları tablo 53'de verilmiştir. Tablo 53 incelendiğinde, 251-450 milyon arası geliri olanlarla- 651 milyondan fazla geliri olanlar ($X=13.23$, $X=15.15$) ve 451-650 milyon arası geliri olanlarla -651 milyondan fazla geliri olanlar ($X=13.48$, $X=15.15$) arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir.

Buna göre; ailenin aylık geliri fazla olan öğrencilerin, ailenin aylık geliri daha düşük olan öğrencilere göre strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutunda daha fazla farklılaştığı söylenebilir. Farklılaşma gelir düzeyi 651 milyondan fazla olan öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ailenin gelir düzeyi fazla olan öğrencilerde strese karşı pasif tepki davranışlarının daha fazla görüldüğü söylenebilir. Bunun nedeni olarak gelir düzeyi yüksek ailelerden gelen öğrencilerde ekonomik yönden içinde buldukları rahat ortam öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına karşı ilgisizlik, boş vermişlik şeklinde ortaya çıkarak pasif davranışların daha fazla görülmesine yol açıyor biçiminde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgulara dayalı sonuçları ve önerileri yer almaktadır.

Sonuçlar

Bu araştırma 2002-2003 öğretim yılında Şanlıurfa il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarındaki 5, 6, 7. ve 8. sınıflarda eğitim gören 550 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Araştırma verileri Milli Eğitim Bakanlığının çıkarmış olduğu Eğitim Bölgelerinin Düzenlenmesi Hakkındaki Yönergede belirlenmiş ölçütlere göre oluşturulan üç eğitim bölgesinde yer alan toplam kırk sekiz ilköğretim okulundan seçilmiş olan on bir okuldan toplanmıştır.

Araştırma kent nüfusunun özelliklerini temsil eden bir çevrede yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte birinin annesi düzenli bir eğitim görmemiş durumdadırlar.

Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının bireysel boyutla ilgili olanlarından en fazla stres yaratan davranışlar “arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması”, “okul yöneticilerinden herhangi birinin size kızması veya bağırması”, “okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi” “arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri” biçiminde sıralanmaktadır. En fazla stres yaratan davranışlar öğrencilerde “orta” derecede strese neden olmaktadır. En az stres yaratan davranışlar ise “okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması”, “okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermeleri” ve “okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi” biçiminde sıralanmaktadır. En az stres yaratan davranışlar öğrencilerde “az” derecede stres yaratmaktadır.

Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının toplumsal boyutla ilgili olanlarından en fazla stres yaratan davranışlar “okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi”, “okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi”, “okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması” ve “okul yöneticilerinin bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi”. Bu davranışlar öğrencilerde orta derecede stres yaratmaktadır. En düşük ortalamaya sahip olan maddeler ise “küme veya grupla yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi”, “okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması” ve “yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi” maddelerinin izlediği görülmektedir. Bu davranışlardan küme veya grupla yapılan çalışmaların yöneticiler tarafından kontrol edilmesi davranışı öğrenciler tarafından orta düzeyde diğerleri ise az derecede stres yaratıcı olarak algılanmaktadır.

Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının bireysel boyutla ilgili olan davranışlar öğrencilerde en yüksek orta derecede stres yaratırken en düşük az derecede stres yaratmaktadır. Toplumsal boyutla ilgili olan davranışlar öğrencilerde en yüksek orta derecede stres yaratırken en düşük az derecede stres yaratmaktadır. Buna göre her iki boyutta yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları en yüksek orta derecede, en düşük az derecede stres yaratmaktadır.

Stres yaratmayan hiçbir yönetici davranışı yoktur. Yönetici davranışları orta ile az düzey arasında öğrencilerde stres yaratmaktadır. Yönetici davranışları öğrenciler üzerinde stres yaratıcı etkiye sahiptir.

Toplumsal boyutu ilgilendiren davranışlar bireysel boyuta göre daha fazla stres yaratıcı etkiye sahiptir.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan bireysel boyutundaki davranışları kız öğrencilerde erkeklere göre daha fazla stres yaratmaktadır.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel davranış boyutundakiler en çok 6. sınıflar tarafından stres yaratıcı olarak algılanmaktadır. Bireysel boyuttaki yönetici davranışları en az 5. sınıflar tarafından stres yaratıcı olarak algılanmaktadır.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından toplumsal davranış boyutundakiler en çok 8. sınıflar, en az 5. sınıflar tarafından stres yaratıcı olarak algılanmaktadır.

5. sınıflarla diğer sınıflar arasında anlamlı farklar vardır. 5. sınıftan sonraki sınıflar stres açısından özelliği olan sınıflardır. 6. sınıf ilköğretim öğrencileri için uyum problemlerinin en fazla yaşandığı dönemlerin başladığı sınıftır.

Annenin öğrenim durumu stresi algılama ve stresle başa çıkma açısından önemli bir yere sahiptir. Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel boyuttaki davranışları annesi üniversite mezunu olan öğrenciler ve annesi

herhangi bir okul bitirmemiş öğrenciler üzerinde en düşük oranda stres yaratmaktadır. Annenin üst düzeyde eğitim alması ile düzenli bir eğitim almaması yönetici davranışlarını düşük oranda stres yaratıcı olarak algılamaya neden olmaktadır.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından toplumsal boyuttaki davranışlar annesi üniversite mezunu olan öğrenciler tarafından en yüksek oranda stres yaratıcı olarak algılanmaktadır. Toplumsal boyutla ilgili yönetici davranışları annesi lise mezunu olan öğrenciler tarafından diğer gruplara göre en düşük oranda stres yaratıcı olarak algılanmaktadır.

Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel ve toplumsal boyuttaki davranışlarını annenin çalışma durumu, baba mesleği, babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı ve ailenin gelir durumu açısından öğrenciler benzer biçimde algılamaktadır.

Öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları boyutunda en fazla gösterilen başa çıkma davranışları “anne-babama anlatırım”, “bir arkadaşım ile konuşarak dertleşirim”, “itiraz ederim”, “hiçbir sorumluluk almak istemem” ve “onları açıkça eleştiririm” davranışlarıdır. Bu davranışlar öğrenciler tarafından çok seyrek düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterilmektedir. En az gösterilen başa çıkma davranışları ise “çevremdeki eşyaları kırarım”, “onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım”, “ikna etmeye çalışırım” davranışlarıdır. Bu başa çıkma davranışları öğrenciler tarafından hiçbir zaman düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterilmektedir.

Öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışları boyutunda en fazla gösterilen başa çıkma davranışları “yalnız kalmaya çalışırım”, “düzelmeye için dua ederim”, “büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm” davranışlarıdır. Bu davranışlar öğrenciler tarafından ara sıra düzeyinde başa çıkma davranışı olarak gösterilmektedir. En az gösterilen başa çıkma davranışları ise “her şeyi boş veririm”, “okuldan uzaklaşırım” ve “hiçbir şeyle ilgilenmem” davranışlarıdır. Bu başa çıkma davranışlarından “her şeyi boş veririm”

davranışının ara sıra düzeyinde diğer davranışlar ise çok seyrek düzeyinde öğrenciler tarafından başa çıkma davranışı olarak gösterilmektedir.

Öğrenciler strese karşı aktif başa çıkma davranışlarını çok seyrek düzeyi ile hiçbir zaman düzeyi arasında kullanmakta iken pasif başa çıkma davranışlarını ara sıra düzeyi ile çok seyrek düzeyi arasında kullanmaktadır. Buna göre stresle başa çıkmada pasif başa çıkma davranışları aktif başa çıkma davranışlarına göre daha yüksek derecelerde gösterilmektedir.

İlköğretim öğrencileri pasif başa çıkma davranışlarını aktif başa çıkma davranışlarından daha yüksek oranlarda göstermektedirler.

Kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek oranlarda pasif başa çıkma davranışlarını kullanmaktadırlar.

Yönetici davranışları nedeniyle ortaya çıkan stres durumlarında gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışları en yüksek oranda 8. sınıflar tarafından gösterilmektedir. Aktif başa çıkma davranışları en düşük 5. sınıf seviyesinde gösterilirken sınıf seviyesi yükseldikçe aktif başa çıkma davranışlarının gösterilmesi oranı da yükselmektedir.

Yönetici davranışları nedeniyle ortaya çıkan stres durumlarında gösterilen pasif başa çıkma davranışları en yüksek oranda 6. sınıflarda; en düşük oranda ise 8. sınıflarda gösterilmektedir.

Yönetici davranışları nedeniyle ortaya çıkan stres durumlarında gösterilen pasif başa çıkma davranışları diğer gruplara göre en yüksek oranda annesi ortaokul mezunu öğrenciler tarafından gösterilmektedir.

Annesi herhangi bir okul bitirmemiş öğrenciler stres durumlarında pasif başa çıkma davranışlarını diğer gruplara göre daha az göstermektedir. Bu boyutta pasif başa çıkma davranışlarını en fazla kullanan öğrenci grubu ortaokul mezunu anneye sahip öğrencilerdir. Bu yönüyle annesi herhangi bir okul bitirmemiş öğrenciler diğer gruptaki öğrencilerden anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Yönetici davranışları nedeniyle ortaya çıkan stres durumlarında gösterilen pasif başa çıkma davranışları diğer gruplara göre üst düzeyde gelire sahip ailelerden gelen öğrenciler tarafından daha fazla gösterilmektedir.

Strese karşı gösterilen başa çıkma davranışlarından aktif başa çıkma davranışlarının kullanılmasında cinsiyet, annenin öğrenim durumu, ve ailenin gelir durumu açısından öğrenciler arasında fark yoktur. Hem aktif hem de pasif başa çıkma davranışlarının kullanılmasında annenin çalışma durumu, baba mesleği, babanın öğrenim durumu ve kardeş sayısı açısından öğrenciler benzer biçimde başa çıkma davranışlarını göstermektedirler.

Öneriler

Araştırma bulgularına ve sonuçlarına göre geliştirilmiş olan öneriler aşağıda gösterilmiştir.

Okullar insan ilişkilerinin yoğun biçimde yaşandığı yerlerdir. Yöneticiler öğrencilere insan ilişkilerinin gereğini dikkate alarak daha insanca davranmalıdır. Öğrencilerde görülen olumsuz davranışlar fiziksel cezalarla karşılanmamalıdır. Dayak bir eğitim aracı olarak okullarda kullanılmamalıdır.

Okulda insan ilişkilerinin tanınması, geliştirilmesi okul personeli arasında var olan ilişki yapısının tanınması konusunda öğrencilere özellikle 6, 7. ve 8. sınıflara yönelik etkinlik ve bilgilendirme çalışmaları planlanmalı ve uygulamaya geçirilmelidir.

Okul yöneticileri öğrencilerin kişilik sahibi olma yolunda önemli bir aşamada olduklarını dikkate alarak onlara karşı daha yapıcı, olumlu ve anlayışlı davranmalıdırlar. Özellikle diğer arkadaşlarının yanında küçük düşürücü davranmamalıdır.

Öğrenciler arasında var olan gruplaşmaları, grup davranışlarını normal karşılamalı ve varolan grup davranışı ve grup normlarını tanımak için öğrencilerle daha fazla bir arada bulunmak için gayret göstermeli.

Öğrencilerin aileleriyle yapılan görüşmelerde öğrencilerin de bulunmasının sağlanması, okul aile iletişimde öğrencilerin bilgilendirilmesine de önem verilmelidir.

Okul içinde öğrencileri ilgilendiren konularda koyulacak kurallar belirlenirken öğrenci görüşleri de alınmalıdır. Kural koymayla yetinilmeyip kuralların sebeplerinin de açıklanarak öğrencilerin bilgilendirilmesine önem verilmelidir.

Öğretmenlerin sınıf içi eğitim öğretim etkinlikleri ile ilgili yapılacak değerlendirmeler konusunda öğrencilerin de görüşleri alınmalıdır.

Okul idaresi öğrencilerin sorunlarını rahatça dile getirebilecekleri bir hava oluşturmak için onları cesaretlendirmelidir.

Öğrenciler olumlu aktif başa çıkma davranışları kazanmaları ve göstermeleri konusunda eğitilmeli; bu amaçla sosyal aktiviteler düzenlenmeli; rehberlik etkinlikleri planlanarak uygulamaya geçirilmelidir.

Yöneticiler kız öğrencilere yönelik özel rehberlik hizmetleri planlamalı ve uygulamalıdır. Kız öğrencilerde bireysel boyuttaki davranışlara yönelik stresle başa çıkma konusunda yeterlilik kazandırma çalışmaları organize edilmeli. Bu tür çalışmaların organizesinde öğrencilerin de görüşlerine başvurulmalı.

Kız öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri sosyal etkinliklere ağırlık verilmeli. Bu etkinliklere okul yöneticilerinin de katılması sağlanmalı.

Öğrenciler 5. sınıftan 6. sınıfa geçtiklerinde okuldaki işleyiş, okul kuralları, okul işgörenleri ve bu işgörenlerin görev ve rolleri konusunda bilgilendirme çalışmalarına ve okula uyum programlarına yer verilmeli. Bu çalışmalara ve programlara yöneticilerin de katılımı sağlanmalı. Katılan yöneticiler öğrencilerle aralarındaki iletişim kanallarını açık tutmak için çaba göstermelidir.

İlköğretim okul yöneticileri özellikle 6.,7. ve 8. sınıflarla ilişkilerinde daha dikkatli davranmalı, bu sınıflarla diğer sınıfları aynı şekilde değerlendirmemelidir. Bu nedenle de anılan sınıflara yönelik okulda diğer personel tarafından da paylaşılacak ortak davranış kalıplarının geliştirilmesi konusunda bilinçli önderlik yapmalıdır.

Yöneticiler 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik okul aile ilişkileri, okuldaki öğretmen davranışları ve öğretmen çalışmaları, okul kuralları ve sosyal etkinlikler konularında rehberlik çalışmaları düzenleyerek bu öğrencilerle daha sık bir arada bulunmalıdır.

Öğrencilerde görülen eleştirici, sorgulayıcı davranışlar korkutma, cezalandırma gibi davranışlarla köreltilmemeli tam tersine özellikle 6. 7. ve 8.sınıf öğrencileri bu davranışları göstermeleri konusunda cesaretlendirilmelidir.

Öğrencilerin sadece okul içindeki davranışları konusunda bilgi toplanması ile yetinilmemeli öğrencilerin ev, aile ve yakın çevresindeki ilişkileri konusunda da bilgiler toplanmalı ve bu çevrelerin de tanınması yoluna gidilmelidir. Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesi ile ilgili bilgiler toplanarak buna göre öğrencilere yönelik çalışmalar düzenlenmelidir. Öğrencinin annesi ile olan ilişkileri üzerinde daha fazla durulmalıdır. Bu amaçla öğrencilerin anneleri ile sürekli iletişim kurulmalıdır. Bu iletişime öğrencilerin de etkili bir biçimde katılımının sağlanması yolları araştırılmalıdır.

Öğrencilere yönelik çalışmalar planlanırken ailelerin gelir durumuna da dikkat edilerek bu yönde rehberlik çalışmalarına yer verilerek öğrencilerin planlanan etkinliklere gönüllü ve etkin katılımını sağlayıcı özendirici çalışmalar organize edilmelidir.

Okul yöneticileri okuldaki rehberlik işlerini ve öğrenci kişilik hizmetlerini planlarken cinsiyete, aile bireylerinin öğrenim durumlarına, gelir durumlarına göre farklı programlara da yer vermeye, bu tür programlara ve etkinliklere katılım konusunda öğrencileri yüreklendirmeli, özendirilmelidir.

Okul yöneticileri okul rehberlik hizmetleri servislerini kurarken, işletirken ve değerlendirirken öğrenci katılımını daha fazla sağlama konusunda önlemler almalı, bu birimlerin çalışmalarını planlama ve değerlendirme aşamalarında öğrenci temsilcilerinin özellikle 6, 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerin temsilcilerinin katılımını sağlayıcı düzenlemeler yapmalıdır.

Okul yöneticileri okul içindeki öğrenci faktörünü geliştirilmesi gereken bir eğitim materyali olarak değil, öncelikle insan olarak görmeli ve her insan gibi öğrencilerin de pek çok değişik yönde gereksinimlerinin olduğunu kabul etmeli, bu gereksinimlerin tanınması ve giderilmesi gerektiğine inanmalıdır. Yöneticilerde bu inancı uyandırmak, tanıtmak ve geliştirmek konusunda öğrenci kişilik hizmetlerinin bu boyutu üzerinde durulmalıdır. Yönetici eğitim faaliyetlerinde bu boyutun geliştirilmesi konusuna özel bir önem verilmelidir.

İlköğretim okul yöneticileri okulda öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri; yönetim, eğitim ve diğer personelin etkin katılımına dayalı demokratik bir hava oluşturulması konusunda çalışmalar yaparak tüm kademelerdeki iletişim kanallarını açık tutan bir iletişim yapısı kurmalı ve bu tür bir yapının geliştirilmesinde okuldaki herkesi cesaretlendirmelidir.

KAYNAKÇA:

- Akbayrak, N. (1977) **Ruh Sağlığı ve Rehberlik**, Çizgi matbaası, Ankara
- Alkan, C.(2001) **Gençlerin Eğitimi**. Çağdaş Eğitim.Ekim, sayı 280-Ankara
- Akgün, A. ve Kemaloğlu, A. T. (1991) **Stres Yönetimi**; Milli Eğitim Vakfı Dergisi-6-21, Ankara
- Ankay, A.(1992)**Ruh sağlığı ve Davranış Bozuklukları**; Turhan Kitabevi, Ankara
- Ataklı,A.(1996) **İlkokullarda yönetici davranışlarının öğretmenlerin verimliliğine etkisi**. MEB.Yayınları. İstanbul
- Aydın, A.(1998) **Sınıf yönetimi**.Anı yayıncılık.Ankara
- Aydın, B. (2001) **www.psikoturk.net/Stres.asp** Marmara Üniversitesi (MÜ) Atatürk E.F. PDR.ABD.
- Aydın, M.(1994) **Eğitim Yönetimi**. Hatipoğlu yayınevi. Ankara
- Aysan, F. (1988) **Lise Öğrencilerinin Stres Yaşantılarında Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi** (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Aytaç, T. (1999) **Okul Merkezli Yönetim**(Doktora tezi) Ankara Ankara Ü Sosyal Bil.Enstitüsü.

- Bacanlı, H. (1999) **Kaygının Kaynakları**-Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi-Yıl 5. sayı 17.kış
- Balcı,A.(1993)**Etkili Okul –Kuram,Uygulama ve Araştırma** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak. Ankara
-(2000) **Öğretim Elemanının İş Stresi Kuram ve Uygulama**, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z.(1993)**Stres ve Başaçıkma yolları** Remzi Kitabevi 13. baskı. İstanbul
- Başar, H. (1994) **Sınıf Yönetimi**, Şafak Matba.ltd.şti. Ankara
- Başar,H.(1997) **Eğitim Denetiminde eylem zaman planlaması ve uygulaması** Eğitim yönetimi dergisi Yıl 2, sayı 4. Ankara
- Başaran, İ. E..(1982a) **Örgütsel Davranışın Yönetimi** Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Fak. Ankara
-(1982b) **Örgütsel Davranış**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayını,no:108. Ankara
- (1982)**Temel Eğitim ve Yönetimi**, Ankara Ü.EF.Yayınları. Ankara
- (1983) **Eğitim Yönetimi**,Gül yayınevi. Ankara
- (1984) **Eğitime Giriş**, Sevinç matb. Ankara
-(1988) **Eğitim Psikolojisi Modern eğitimin psikolojik temelleri**, Ankara,
-(1989) **Yönetim**.Gül yayınevi. Ankara
-(1993) **Eğitim Yönetimi**, Gül Yayınevi. Ankara
-(1994) **Eğitim Psikolojisi**, Gül Yayınevi, Ankara
- Baymur, F.(1976) **Genel Psikoloji**,İnkılap ve Aka basımevi. İstanbul
- Bayram, B.(2000) **İlköğretim Okullarında Rehberlik Hizmetleri**; Çağdaş Eğitim Ekim 2000. Ankara
- Binbaşoğlu, C. (1974) **Öğretim Metodu ve Uygulama**, Binbaşı yayınevi. Ankara
- Binbaşoğlu, C. (2000) **Ailede ve Okulda Eğitim Sorunları**, MEB. Yayınları, İstanbul
- Bolaç, V. (1995) **Ayurveda Strese En Kolay Çözüm**, Sistem yayıncılık, Nisan, İstanbul.
- Bursalioğlu,Z.(1979) **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış** 5. baskı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak.Yayınları. Ankara
- Bursalioğlu, Z. (1994) **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış** Pegem. Ankara

- Cüceloğlu, D.(1992).**İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, 3.basım. İstanbul
- Çelik, V.(1999) **Eğitimsel liderlik**, Pegem, Ankara.
- Damis, L. F. (1988)" **Family Relations Coping and Somatic Distress in a College Population**" Dissertation Abstract İnternational. 49. 5:1937-388
- Demir, N. (1998) **Stresle Başaçıkma Stratejileri İle Denetim Odağı Düzeyi Arasındaki İlişki: Bir Grup Lise Öğrencisi Üzerinde Yapılan Bir Araştırma**. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir
- Efendi, H. (1986) **9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Stres Verici Yaşam Olaylarının Görülme Sıklığı**. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir
- Erçetin, Ş.(1997)**Türkiye’de Eğitim Reformu ve Reformu Gerçekleştirecek Liderler Olarak Okul Yöneticilerinde Aranılan Kişisel Özellikleri** Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 3, Sayı 2, (186-198) Ankara
- Erden, M. ve Akman, Y. (1996)**Eğitim Psikolojisi.Gelişim-Öğrenme-Öğretme**. Arkadaş Yayınevi, III. Baskı, Ankara
- Eren, E. (1993). **Yönetim Psikolojisi** Beta 4.baskı, İstanbul
- Ertekin, Y. (1993) **Stres ve yönetim**, TODAİE, Ankara
- Eşrefi, K. (1978) **Ankara-İran Ortaokulu Öğrencilerinin Sorunları ve Bir Grup Rehberliği Araştırması**, Ankara Ün. Eğitim Fak. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara
- Fındıkçı, İ.; Jones, F.(1996) **Eğitim Yöneticiliği ve Öğretmenlik Mesleğinde Stres**. Bilim ve Teknik Dergisi.Sayı 340 Mart-Tübitak
- Fidan, N. (1985) **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınevi. Ankara
- Fidan, N.;Erden, M.(1992) **Eğitime Giriş**. Feryal Matb. Ankara
- Gedikoğlu, T.(1997) **Eğitim Yönetimi Dün, Bugün ve 2000’li Yıllara Doğru**, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, yıl 3, sayı 3, Yaz
- Gordon, T.(1993) **Etkili öğretmenlik eğitimi: Yapa**, Sistem yayıncılık İstanbul
- Gürçay, S. (1999) **Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 9, 10, 11 yaş çocuklarının Özsaygı gelişimini etkileyen bazı faktörler**. Aile ve Toplum Dergisi. Yıl 3, Sayı 3; Eylül-Aralık
- Gümüşeli, A.İ.(1996) **Okul müdürlerinin öğretim liderliğini sınırlayan etkenler**.Eğitim Yönetimi.Yıl 2 Sayı 2, Bahar, Ankara
- Gürsel, M. (1997) **Okul Yönetimi**, Mikro Yayınları, Konya
- Hisli Şahin, N. (1994) **Stresle Başa Çıkma: Olumlu bir Yaklaşım**. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, ,No:2, Ankara
- Jambol, R. C. (1989) **“Coping Stress: The Role of Locus of Control, Appraisal and Coping. Respances in Adjusting to College”**.

Kasatura, İ. **Okul Başarısından Hayat Başarısına** Altın Kitaplar Yayınevi ,
www.ntvmsnbc.com

Kaya, Y.K. (1989) **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış. Eğitimde Model Arayışı.** Olgaç matb. Ankara

Keenan, K. (1997) **Yöneticinin Kılavuzu Davranışları Anlama.** Remzi Kitabevi, İstanbul

Kıran, H. (1984) **Okullarda öğrenci hizmetlerinin yönetimi** (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekim, Ankara

Koparal ve diğerleri. (1996) **Yönetim ve Organizasyon** AÖF.Yayınları Eskişehir

Köknel, E. (1992) **Stres**, Radikal Yayınları, İstanbul

Köknel, Ö. (1987) **Zorlanan insan-Kaygı çağında stres**; Altın Kitaplar yayınevi. İstanbul.

Körmen, N. N.(2001) **Stresle İlgili Bir Çeviri** www.psikoturk.net/Stres.asp

Kulaksızoğlu, A. (1989) **Ergen-Aile Çatışmaları ile Annenin Tutumları Arasındaki İlişki ve Ergenin Problemleri.** M. Ü. Atatürk Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Dergisi.1:71-87

Küçükahmet, L. (1999) **Öğretimde planlama ve değerlendirme**, Alkım yayınevi, 10. baskı, ekim

Makin, P. E.; Lindley, P. A. (1995) **Pozitif Stres Yönetimi.** Rota-Bireysel Yatırım Dizisi, 1. Baskı

Mangır, M.; Kandemir, F. (1999) **17 Yaş Grubu Gençlerin Kendini Kabul Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler.** Aile ve toplum dergisi. Sayı 3; Yıl 3; Eylül; Aralık

MEB. (1997) **İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**; Ekim 2481 S.T.Dergisi.

MEB. (1999) **Eğitim Bölgesi ve Eğitim Kurulları Yönergesi**; Kasım, 2506 Sayılı Tebliğler Dergisi

MEB. (1999) **2000 Yılında Milli Eğitim**, A.Ç.E.M. matbaası, Ankara

Özbek, G. (2001) **"Yetişkinlerde Stres ve Stres Atma Yöntemleri" konulu konferans**, Çağdaş Eğitim Vakfı, www.ntvmsnbc.com/news/

Özden, Y. (1998) **Eğitimde dönüşüm, yeni değer ve oluşumlar.** Pegem, Ankara

Öztürk, A. (1994) **İşletmelerde stres ve yönetimi:Performansa etkisi bakımından bir analiz.** MPM.Verimlilik Dergisi. Ankara

Paknadel, C. (1995) **Örgütsel iklim ve iş doyumunu**. Çağdaş Eğitim, Ocak, Sayı 206

Pehlivan, İ. (1993) **Eğitim Yönetiminde Stres Kaynakları**, Doktora Tezi, Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü EYP. Ana Bilim Dalı. Ankara

.....(1995) **Yönetimde stres kaynakları/** PEGEM yayınları. Ankara

.....(1998) **Eğitim yöneticilerinin etik davranışları üzerine bir araştırma** Türkiye'de Eğitim Yönetimi, Kültür Koleji Eğitim vakfı yayınları 3, İstanbul

.....(2002) **İş yaşamında Stres**, Pegem yayıncılık, 2.baskı, Ankara

Sarp, N.(1993) **16 yaş gençlerinde görülen uyumsuz davranışlarla,sosyo ekonomik düzey ve cinsiyet ilişkisi**, Aile ve Toplum Dergisi. Sayı: 3; Yıl 3; Eylül-Aralık

Sert, S. (1982) **İlkokul 5. sınıf düzeyinde öğrenci problemleri.(Bir Tarama Çalışması)** Ankara

Şahin, M. (1985) **Başarı Düzeyi Farklı 3 Grup Lise Öğrencisinin Kaygı Düzeyi Yönünden Karşılaştırılması**, Yüksek Lisans Tezi Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

Taymaz, H. (1989) **Uygulamalı Okul Yönetimi**. A.Ü.Eğitim bilimleri fakültesi yayınları 166. Ankara

Taymaz, H. (1995) **Okul Yönetimi**. Saypa Yayınları. Ankara

TDK, (1988) **Türkçe Sözlük**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Basımevi, 2. cilt, Ankara

Ünal, M. Ve Uğuz, Ş. (2001) **Stresle Başa Çıkma Yöntemleri** www.geocities. Com / kemalgokcan / stres. html

Yörükoğlu, A. (1986) **Gençlik çağı Ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar** İş bankası yayınları; Ankara

Yörükoğlu, A. (1992) **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgür Dağıtım, 4.Baskı. İstanbul

EK 1

İLK UYGULAMA

ANKET YÖNERGESİ

Sevgili öğrenciler;

Bu ankette okul yöneticilerinin sayılan davranışlarının öğrenciler olarak sizlerde yarattığı stres durumlarının derecesi tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu araştırma ile elde edilecek veriler, okullarda daha iyi bir eğitim ortamı oluşturmada gayret gösteren kişilere yol gösterecektir.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Her bölümün başındaki açıklamaları okuyarak açıklamalar doğrultusunda ilgili bölümleri doldurmanız gerekmektedir.

Vereceğiniz cevaplar okuldaki durumunuzla kesinlikle ilişkilendirilmeyecek sadece yukarıda belirtilen amaç için kullanılacaktır. Bu nedenle anket formlarına isminizi yazmayınız. Sadece okul yöneticilerinin (müdür, müdür yardımcısı) sayılan davranışları ile ilgili olarak verilmiş olan ifadelerin sizi ne derece strese soktuğunu düşünüp ona uygun seçeneği işaretleyiniz. Anlamadığınız kısımlar olursa lütfen sorarak anlamaya çalışın ve boş bir madde bırakmayın. Vereceğiniz doğru cevaplarla daha iyi bir okul ve eğitim ortamı oluşturulmasında yapacağınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ali Hikmet DEMİR

BÖLÜM-I

KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki kendinizle ve ailenizle ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun seçenekleri işaretleyiniz.

I-Sınıfınız

5 6 7 8

II-Cinsiyetiniz

1.Erkek 2.Kız

III-Baba Mesleği

1. İşçi
 2. Memur
 3. Esnaf
 4. Serbest Meslek
 5. Diğer.....

IV-Annenin alışma durumu

- 1-alışıyor.
 2-Çalışmıyor.

V- Babanın ğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. Ortaokul mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VI-Annenin ğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. Ortaokul mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VII-Kardeş sayısı(Kendiniz dahil)

- 1-3
 4-6
 6 dan fazla.

VIII-Ailenizin aylık geliri.

- 250 milyondan az
 251-450 milyon TL. arası
 451-650 milyon TL. arası
 651 milyon TL. dan fazla

BÖLÜM II

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIşLARI

Sevgili ğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizinle ilgili olarak gösterdikleri bir takım davranışları sayılmıştır. Sayılan bu davranışların ğrenci olarak sizlerde ne derece stres yarattığını düşünerek uygun parantezin içini (x) işareti ile işaretleyin.

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok
1-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması.	()	()	()	()	()
2- Yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi.	()	()	()	()	()
3- Küme veya gurupla yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi.	()	()	()	()	()
4- - Arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması.	()	()	()	()	()
5-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	()	()	()	()	()
6- Okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi.	()	()	()	()	()
7-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	()	()	()	()	()
8-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	()	()	()	()	()
9-Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	()	()	()	()	()
10-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	()	()	()	()	()
11-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz davranması.	()	()	()	()	()
12-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	()	()	()	()	()
13-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	()	()	()	()	()
14-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	()	()	()	()	()
15- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması	()	()	()	()	()
16-Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	()	()	()	()	()
17- Okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermesi.	()	()	()	()	()
18-Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması.	()	()	()	()	()
19-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	()	()	()	()	()
20-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	()	()	()	()	()
21- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	()	()	()	()	()
22- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması.	()	()	()	()	()
23-Okul yöneticilerinin kılık kıyafetinize sürekli karışması.	()	()	()	()	()
24- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışan ayrımı yapması.	()	()	()	()	()
25- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması.	()	()	()	()	()
26- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları .	()	()	()	()	()
27-Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarsız kalması.	()	()	()	()	()
28-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	()	()	()	()	()
29- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinizle ilgilenmemesi.	()	()	()	()	()
30-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	()	()	()	()	()
31-Okul yöneticilerinin başarılı olduğunuzda takdir etmemesi.	()	()	()	()	()
32-Okul yöneticilerinin bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi.	()	()	()	()	()
33- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	()	()	()	()	()
34- Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	()	()	()	()	()
35-Derslerdeki başarılarınızı belirlemek için sınavlar düzenlemeleri.	()	()	()	()	()
36- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi.	()	()	()	()	()
37-Okul yöneticilerinden herhangi birinin sizi odasına çağırması.	()	()	()	()	()
38-Okul dışı zamanlarda okulun bahçesini kullanmanıza izin vermemeleri.	()	()	()	()	()

BÖLÜM III

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizde stres yaratan davranışları karşısında ne tür başa çıkma davranışları gösterdiğiniz belirlenmeye çalışılmaktadır. Strese girdiğiniz zaman sayılan başa çıkma davranışlarını ne derece yapıyorsanız davranışın derecesini gösteren parantezin içini (x)işareti ile işaretleyin.

Ara Çoğu Her

Hiçbir

Çok

	Zaman	Seyrek	Sıra	Zaman	Zaman
1- Her şeyi boş veririm.	()	()	()	()	()
2-Onları açıkça eleştiririm.	()	()	()	()	()
3-İtiraz ederim.	()	()	()	()	()
4-Ağlarım.	()	()	()	()	()
5-Yalnız kalmaya çalışırım.	()	()	()	()	()
6-Kabul etmiş gibi görünürüm.	()	()	()	()	()
7-Düzelmesi için dua ederim.	()	()	()	()	()
8- Okuldan uzaklaşırım.	()	()	()	()	()
9- Sorular sorarak davranışlarının sebeplerini anlamaya çalışırım	()	()	()	()	()
10-Büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
11-Sinirlenir,acısını başkasından alırım.	()	()	()	()	()
12-Çevremdeki eşyaları kırarım.	()	()	()	()	()
13- Bir arkadaşım ile konuşarak dertleşirim.	()	()	()	()	()
14- İkna etmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
15-Siğara vb. şeyler kullanmaya başlarım.	()	()	()	()	()
16- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	()	()	()	()	()
17- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	()	()	()	()	()
18-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	()	()	()	()	()
19-Onlarla işbirliği yaparım.	()	()	()	()	()
20-İnatla direnirim.	()	()	()	()	()
21-Kavga etmek için sebep ararım.	()	()	()	()	()
22- Anne-babama anlatırım.	()	()	()	()	()
23-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	()	()	()	()	()
24-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	()	()	()	()	()
25-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
26-Onları görmezlikten gelirim.	()	()	()	()	()
27-Hiçbir şey olmamış gibi davranırım.	()	()	()	()	()
28- Çekingen davranır sorunlarımı açmaktan kaçınırım.	()	()	()	()	()
29- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	()	()	()	()	()
30-Milli eğitime müdürlüğüne/ bildiririm/şikayet ederim.	()	()	()	()	()
31-İçime atar, saklarım.	()	()	()	()	()
32-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	()	()	()	()	()

EK 2

İlköğretim okul yöneticilerinin öğrencilerde stres yaratan davranışları anketinden çıkarılan maddelerin listesi:

- 1- Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması(1. madde).
- 2- Okul yöneticilerinin kılık kıyafetinize sürekli karışması(23. madde).
- 3- Okul yöneticilerinin başarılı olduğunuzda takdir etmemesi(31. madde).
- 4- Okul yöneticilerinden herhangi birinin sizi odasına çağırması(37. madde).
- 5- Okul dışı zamanlarda okulun bahçesini kullanmanıza izin vermemeleri(38. madde).

İlköğretim okul öğrencilerinin stres durumlarında kullandıkları başa çıkma davranışları anketinden çıkarılan maddelerin listesi:

- 1- Ağlarım(4. madde).
- 2- Kabul etmiş gibi görünürüm(6. madde).
- 3- Sinirlenir, acısını başkasından alırım(11. madde).
- 4- Siğara vb. şeyler kullanmaya başlarım(15. madde).
- 5- Onlarla işbirliği yaparım(19. madde).
- 6- Hiçbir şey olmamış gibi davranırım(27. madde).
- 7- İçime atar, saklarım(31. madde).

EK 3

Görüşüne Başvurulan Alan Uzmanları

1- Prof.Dr. Ali BALCI	Ankara Ün.	EF.EYP.
2- Doç.Dr. Nilgün KÖKLÜ	Ankara Ün.	EF.EYP.
3- Yrd.Doç.Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK	Ankara Ün.	EF.EYP.
4- Araş.Gör.Hasan Basri MENDUHOĞLU	Ankara Ün.	EF.EYP.
5- Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÖK	Atatürk Ün.	EF.PDR.
6- Yrd.Doç.Dr. Songül TÜMKAYA	Çukurova Ün.	EF.EBB.
7- Yrd.Doç.Dr. Behçet ORAL	Dicle Ün.	EF.EBB.
8- Yrd.Doç.Dr. İbrahim KOCABAŞ	Fırat Ün.	TEF.EBB.
9-Doç.Dr. Emin KARİP	Gazi Ün.	EF.
10- Yrd.Doç.Dr. Atanur VARLI	Gaziantep Ün.	FEF.EBB.
11- Yrd.Doç.Dr. Semih	Gaziantep Ün.	FEF.EBB.

SUMMAK		
12-Prof.Dr. Zuhale KARA	Harran Ün.	FEF.Sosyoloji.
13- Araş.Gör.Abdullah ADIGÜZEL	Harran Ün.	FEF.EBB.
14- Öğr.Gör.Şemsettin ÇAKIR	Harran Ün.	FEF.EBB.
15- Öğr.Gör.İsmail YILDIZ	Harran Ün.	FEF. Matematik
16-Prof.Dr. Sebahattin ARIBAŞ	İnönü Ün.	EF.EYP.
17-Doç.Dr. Mahire ASLAN	İnönü Ün.	EF.EYP.
18- İlköğretim Müfettişleri	Şanlıurfa MEM.	10
19- Okul Yöneticileri.	Şanlıurfa	10
20-Rehber Öğretmenler	Şanlıurfa	5

EK 4

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi'nin 6. maddesine göre Şanlıurfa İl Merkezinde oluşturulmuş Eğitim Bölgelerinde bulunan okullar listesi.

<p>1.EĞİTİM BÖLGESİ 1-Süleymanşah İÖÖ. 2-Şairnabi İÖÖ. 3-Hatice Gelener İÖÖ. 4-Sırrın İÖÖ. 5-Osman Gazi İÖÖ. 6-Merkez İÖÖ. 7-Fevzi Çakmak İÖÖ. 8- 100. yıl İÖÖ. 9-Osman Ertörer İÖÖ. 10-Profilo İÖÖ. 11-Z.Akbulut İÖÖ. 12-İ.Tatlises İÖÖ. 13-Vatan İÖÖ. 14-Yenişehir İÖÖ. 15-Aziz Parmaksız İÖÖ. 16-Rasime Polat İÖÖ. 17-Koç İÖÖ.</p>	<p>2.EĞİTİM BÖLGESİ 1-Alparslan İÖÖ. 2-Atatürk İÖÖ. 3- Ulubatlı Hasan İÖÖ. 4- Yavuz Selim İÖÖ. 5-Cumhuriyet İÖÖ. 6-Ertuğrul Gazi İÖÖ. 7-Eyyübiye İÖÖ. 8-Gazi İÖÖ. 9-Şair Abdi İÖÖ. 10-Şehit Nusret İÖÖ. 11-Şerif Özden İÖÖ. 12-Turan İÖÖ. 13-Yakubiye İÖÖ. 14-Yakup Kalfa İÖÖ. 15- M.Vedat Mutlu İÖÖ. 16- Yenice İÖÖ. 17-M.Akif İÖÖ. 18-F.S.Mehmet İÖÖ. 19-Mithatpaşa İÖÖ.</p>	<p>3.EĞİTİM BÖLGESİ. 1-Ahmet Erseven İÖÖ. 2-Şehitlik İÖÖ. 3-Bağlarbaşı İÖÖ. 4- K.S. Süleyman İÖÖ. 5- Şanlıurfa İÖÖ. 6- Mehmet Saçlı İÖÖ. 7- Bahçelievler İÖÖ. 8- Cengiz Topel İÖÖ. 9- İsmetpaşa İÖÖ.</p>
---	--	--

EK 5

Ön Uygulama Yapılan Okullar Listesi

Okulun Bulunduğu Eğitim Bölgesi	Okulun Adı	Uygulanan Anket Sayısı
1. Bölge	Z.Akbulut İÖÖ.	40
2. Bölge	M.Akif Ersoy İÖÖ.	40
3. Bölge	Cengiz Topel İÖÖ.	40

EK 6

SON UYGULAMA

ANKET YÖNERGESİ

Sevgili öğrenciler;

Bu ankette okul yöneticilerinin sayılan davranışlarının öğrenciler olarak sizlerde yarattığı stres durumlarının derecesi tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu araştırma ile elde edilecek veriler, okullarda daha iyi bir eğitim ortamı oluşturmada gayret gösteren kişilere yol gösterecektir.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Her bölümün başındaki açıklamaları okuyarak açıklamalar doğrultusunda ilgili bölümleri doldurmanız gerekmektedir.

Vereceğiniz cevaplar okuldaki durumunuzla kesinlikle ilişkilendirilmeyecek sadece yukarıda belirtilen amaç için kullanılacaktır. Bu nedenle anket formlarına isminizi yazmayınız. Sadece okul yöneticilerinin (müdür, müdür yardımcıları) sayılan davranışları ile ilgili olarak verilmiş olan ifadelerin sizi ne derece strese soktuğunu düşünüp ona uygun seçeneği işaretleyiniz. Anlamadığınız kısımlar olursa lütfen sorarak anlamaya çalışın ve boş bir madde bırakmayın. Vereceğiniz doğru cevaplarla daha iyi bir okul ve eğitim ortamı oluşturulmasında yapacağınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ali Hikmet DEMİR

BÖLÜM-I
KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki kendinizle ve ailenizle ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun seçenekleri işaretleyiniz.

I-Sınıfınız

5 6 7 8

II-Cinsiyetiniz

1.Erkek 2.Kız

III-Baba Mesleği

1. İşçi
 2. Memur
 3. Esnaf
 4. Serbest Meslek
 5. Diğer.....

IV-Annenin çalışma durumu

1-Çalışıyor.
 2-Çalışmıyor.

V- Babanın öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. Ortaokul mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VI-Annenin öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. Ortaokul mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VII-Kardeş sayısı(Kendiniz dahil)

1-3
 4-6
 6 dan fazla.

VIII-Ailenizin aylık geliri.

250 milyondan az
 251-450 milyon TL. arası

- () 451-650 milyon TL. arası
() 651 milyon TL. dan fazla

BÖLÜM II

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizinle ilgili olarak gösterdikleri bir takım davranışları sayılmıştır. Sayılan bu davranışların öğrenci olarak sizlerde ne derece strese yol açtığını düşünerek uygun parantezin içini (x) işareti ile işaretleyin.

Hiç Az Orta Çok Pekçok

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok
1-Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması.	()	()	()	()	()
2-Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	()	()	()	()	()
3-Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarlı kalmaması..	()	()	()	()	()
4-Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	()	()	()	()	()
5-Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	()	()	()	()	()
6- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi	()	()	()	()	()
7-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	()	()	()	()	()
8- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinizle ilgilenmemesi.	()	()	()	()	()
9- Okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermesi.	()	()	()	()	()
10- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması	()	()	()	()	()
11- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları	()	()	()	()	()
12-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	()	()	()	()	()
13- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması	()	()	()	()	()
14-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	()	()	()	()	()
15-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	()	()	()	()	()
16- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışkan ayrımı yapması.	()	()	()	()	()
17-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	()	()	()	()	()
18-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	()	()	()	()	()
19-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	()	()	()	()	()
20-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	()	()	()	()	()
21-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	()	()	()	()	()
22- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	()	()	()	()	()
23- Arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması.	()	()	()	()	()
24-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz davranması.	()	()	()	()	()

25-Derslerdeki başarılarınızı belirlemek için sınavlar düzenlemeleri.	()	()	()	()	()
26- Yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi.	()	()	()	()	()
27-Okul yöneticilerinin bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi.	()	()	()	()	()
28-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	()	()	()	()	()
29- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	()	()	()	()	()
30- Küme veya gurupla yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi.	()	()	()	()	()
31- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması.	()	()	()	()	()
32-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	()	()	()	()	()
33- Okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi.	()	()	()	()	()

BÖLÜM III

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ TEPKİ DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları)sizi strese sokan davranışları karşısında ne tür tepkiler gösterdiğiniz belirlenmeye çalışılmaktadır. Strese girdiğiniz zaman sayılan davranışları ne derece yapıyorsanız davranışın derecesini gösteren parantezin içini (x) şareti ile işaretleyin.

	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Ara Sıra	Çoğu Zaman	Her Zaman
1-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	()	()	()	()	()
2-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	()	()	()	()	()
3-Sorular sorarak davranışlarının sebeplerini anlamaya çalışırım	()	()	()	()	()
4-Kavga etmek için sebep ararım.	()	()	()	()	()
5-Onları görmezlikten gelirim.	()	()	()	()	()
6- İkna etmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
7- Bir arkadaşıyla konuşarak dertleşirim.	()	()	()	()	()
8-Çevremdeki eşyaları kırarım.	()	()	()	()	()
9-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
10-İnatla direnirim.	()	()	()	()	()
11-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	()	()	()	()	()
12-Milli eğitim müdürlüğüne/bildiririm/şikayet ederim	()	()	()	()	()
13-İtiraz ederim.	()	()	()	()	()
14-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	()	()	()	()	()
15- Anne-babama anlatırım.	()	()	()	()	()
16-Onları açıkça eleştiririm.	()	()	()	()	()
17- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	()	()	()	()	()
18- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	()	()	()	()	()
19- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	()	()	()	()	()
20-Çekingen davranır sorunlarımı açmaktan kaçınırım.	()	()	()	()	()
21-Düzelmesi için dua ederim.	()	()	()	()	()
22- Yalnız kalmaya çalışırım.	()	()	()	()	()
23- Okuldan uzaklaşıyorum.	()	()	()	()	()

24- Her şeyi boş veririm.	()	()	()	()	()
25-Büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm.	()	()	()	()	()